LATVIA
Latvian Newspaper
Published under EUCOM Civil Affairs Division Authorisation Number UNDP 196. Publisher and Editor: Valdemārs Lambergs Eßlingen/N Breite Str 6—8 Printer: Ungeheuer & Ulmer Ludwigsburg, Körnerstr. 16. Published twice weekly Circulation 11.000.

LATVIJA

LATVIAN NEWSPAPER

Nr. 34 (378)
Ceturtdien, 1950. g. 4. maijā.
Iznāk trešdienās un sestdienās Izdevējs: Latviešu Centrālā Komiteja Galvenais redaktors: V Lambergs; galvenā redaktora vietnieks M Čulītis Redaktori: A Bolšteins, J Jēkabsons, B Kisels E Raisters, L Švarcs Austrālijas redakcijas vad A Smits (Lawley House Canberra A C. T., Australia) Redakcijas adrese: Esslingen/N Breite Str 6—8, telefons 17338

Bonna nevēlas DP pielīdzināt vācu bēgļiem

Bij. karavīru izceļošanā uz ASV galīgais lēmums gaidāms maija pirmajā pusē

Kārtējā baltiešu CK pārstāvju sanāksmē Augsburgā 28. aprīlī galvenais pārrunu temats bija palicēju iekļaušana vācu saimniecībā. LCK priekšsēdis H. Klarks, informējot par sarunām ar Bonnas valdību, konstatēja, ka tā nevēlas DP piešķirt tiesības, kādas bauda vācu bēgļi. Sakarā ar to kopējā iesniegumā vācu valdību lūgs DP piešķirt visas tās pašas tiesības un priekšrocības, kādas bauda vācu bēgļi.

Pēc Bonnas valdības paskaidrojumiem tā atzīst Baltijas valstu pilsoņu pases, bet neatkarīgi no tā ikvienam DP, pārejot vācu saimniecībā, jāizņem arī „kennkarte". kā to paredz likums. Lai novērstu varbūtējus pārpratumus, lai Vācijas valdība šo savu viedokli fiksētu, un lai to vienveidīgi respektētu arī visas Vācijas zemju valdības, iesniedza kopēju rakstu vācu valdībai, lūdzot visiem Igaunijas, Latvijas un Lietuvas pavalstniekiem, izsniedzot vācu personības dokumentus, tanīs atzīmēt viņu pavalstniecību, pamatojoties uz nacionālām pasēm un personas apliecībām. Lūdz Vācijas valdību līdzīgi ASV, Anglijas uc. valstu valdībām respektēt Baltijas valstu neatkarību un neatzīt tās inkorporāciju. Tālāk H. Klarks ziņoja, ka 26. aprīļa sarunās Bonnā paskaidrots, ka Vācijas valdība atzīst bēgļu pārstāvību un lūdz paziņot pārstāvjus kā pie Bonnas, tā zemju valdībām.

Pensiju jautājumā noskaidrots, ka invalīdu un kaŗā cietušo rentes maksās baltiešiem arī turpmāk un šinī jautājumā sarežģījumi nav sagaidāmi. Uz cita veida pensijām pašreiz nav izredžu, jo līdzekļu trūkuma dēļ Vācijas valdība nevarot tās maksāt arī saviem bēgļiem.

Arī apmeklējumā augstā komisāra štābā Frankfurtē pārrunāti jautājumi, kas skaŗ Vācijā palicējus, lūdzot augstā komisāra atbalstu, lai Vācijas valdība jaunajā DP likumā tiem pilnā mērā piešķirtu bēgļu tiesības.

Lai kārtotu bij. kaŗavīru un citus jautājumus, kas skaŗ mūsu izceļošanu uz ASV, H. Klarks 27. aprīlī apmeklējis DP komisiju Frankfurtē, kur paskaidrots, ka šinīs dienās galīgā veidā tiek izstrādāts DP likuma papildinājums. Paredzams, ka tuvākās dienās to iesniegs prezidentam Trūmenam apstiprināšanai un tā reizē arī atrisināsies bij. kaŗavīru jautājums. No līdzšinējiem vērojumiem jāsecina, ka uz ASV varēs izceļot bij. baltiešu kaŗavīri, kuŗi nav brīvprātīgi piedalījušies kaŗā. Galīgais atrisinājums gaidāms maija pirmajā pusē.

Krievi gatavojas aizstāvēšanās karam Baltijā

Balstoties uz preses informāciju un pārbēdzēju ziņojumiem, laikraksts Lietuvis secina, ka krievi Baltijas piekrastē gatavojas aizstāvēšanās kaŗam. Pēc iegūtās informācijas Igaunijas un Latvijas jūras robežās ierīkotas daudzas aizliegtas joslas, vietām izveidoti dzeloņstiepļu žogi un ierakumi. Citur izbūvētas krastu artilerijas pozicijas un nocietinājumi. Igaunijas kolhozi tagad bagātīgi apgādāti smagās artilerijas pārvadāšanai derīgiem traktoriem, tāpat gatavībā stāv zirgi un transporta līdzekļi, lai tie katrā laikā spētu pildīt uzdevumus pēc pavēles. Pag. rudenī izdarīti dažādi jūras mērījumi pie Sāmu salas. Igaunijā veikta noliktavu, dzelzceļu un pievedceļu pārbūve, nodarbinot lielāku skaitu vācu gūstekņu. Ziņas norādot, ka krievi, ja arī negatavojas tieši uzbrukumam, tad pastiprinātā kārtā aizstāvēšanai. (ek)

BET APVIENOTĀS NĀCIJAS KLUSĒ...

Ņujorka (lv). — New York Times (25. 4.) par Baltijas valstīm raksta: Baltijas tautas skāris jauns deportāciju vilnis. Desmitiem tūkstošiem cilvēku deportē uz Sibirijas vergu nometnēm vai nometina dziļi Krievijas iekšienē. Izsūtīto zemi, mājas un īpašumus nodod krieviem. Deportāciju nolūks ir skaidrs: Maskavai naidīgi noskaņotos vietējos iedzīvotājus šajā Krievijai militāri svarīgajā joslā aizstāj ar Maskavai uzticamu krievu valni. Tas nozīmē masveida slepkavību. Baltijas tautu pārstāvji jau kopš laba laika iesnieguši pret to protestu UN, kas tautu slepkavību apzīmē par starptautisku noziegumu. Atbilde uz šo protestu līdz šim bijusi vienīgi kautrīga klusēšana.

Taisās slēgt arī Dienvidafrikas un Panāmas komūnistu partiju

Johannesburga (D). — AP pārstāvis ziņo no Johannesburgas, ka Dienvidafrikas valdība jau tuvākās dienās iesniegs parlamentam likumprojektu par komūnistu partijas slēgšanu. Ministru prezidentam Malanam komūnisti mēģina sagādāt aizvien lielākas grūtības, izmantojot pretišķības baltās rasas un iezemiešu starpā. Marksisma mācībām sevišķi auglīga zeme ir turienes indiešu starpā. Līdzīgs likumprojekts gaidāms arī Panamā. Valdība paskaidrojusi, ka kanāļa aizsardzība un kopējas intereses ar Savienotajām valstīm prasa jebkādas komūnistiskās darbības izbeigšanu.

Atbildot uz Austrālijas ministru prezidenta Menzija ierosinājumu, austrāliešu komūnistu ģenerālsekretārs Diksons preses pārstāvjiem paskaidroja, ka „partija pastāvēs legāli vai nelegāli" Komūnistu presi iespiedīs un izplatīs tāpat kā līdz šim, paturot arī visus īpašumus. Ierosinātais likumprojekts pēc Diksona apgalvojumiem ir „satversmes pārkāpšana un austrāliešu tautas tiesību ignorēšana."

ĢIMENES DIENA 14. MAIJĀ

Latvijas ev. lut. baznīcas archibīskaps Dr. T. Grīnbergs aizrāda, ka Ģimenes dienas dievkalpojumi un sarīkojumi latviešu draudzēs rīkojami maija otrā svētdienā, 14. maijā.

Miklaina lidmašīnu kauja Tiroles Alpos

Trienta (jj). — DPA aģentūra ziņo par mīklainu lidmašīnu kauju, kas notikusi virs nelielā Rufreitas ciema Bocenes tuvumā, Dienvidtiroles Alpos. Saskaņā ar aģentūras informāciju pagājušajā nedēļā Rufreitas ciemā noticis kāds bēŗu gājiens, kuŗa dalībnieki pēkšņi ieraudzījuši ar lielu ātrumu zemā lidojumā tuvojamies 3 nenoskaidrotas piederības lidmašīnas, — domājams, iznīcinātājus, — kas izšāvušas pār ciema namiem vairākas ložmetēju kārtas, pēc kam pazudušas . Daļa aculiecinieku stāsta, ka lidmašīnu starpā notikusi gaisa kauja, bet pēc citu novērotāju liecībām viena no lidmašīnām apšaudījusi tieši bēŗu gājiena dalībniekus. Cilvēku upuŗu tomēr nav bijis. Bēc mīklainā starpgadījuma Rufreitas ciemā ieradušies aviācijas lietpratēji, kas pašlaik pētī lidmašīnu ložu atstātās pēdas ciema namos.

Citā versijā par notikumu ziņo Londonas BBC raidītājs. Sakarā ar amerikāņu aviācijas vadības informāciju tas dementē ziņas par jebkādu gaisa kauju vai arī apšaudīšanu, bet norāda, ka kādai amerikāņu lidmašīnai Tiroles Alpos draudējusi avārija motora bojājuma dēļ. Lai glābtos no šķietami neizbēgamās nolaišanās neizdevīgā un bīstamā apvidū, lidmašīnas pilotam neatlicis nekas cits, kā atbrīvot mašīnu no visa lielā balasta, un tādēļ tas bijis spiests arī izšaut visus lidmašīnas municijas krājumus.

Franču valdība atlaidusi profesoru Frederiku Žolio-Kiri

Francijas komūnisti vairs nevarēs ielūkoties atompētniecības noslēpumos

Parīze (F). — **Pagājušo piektdien Francijas valdība pēc vairāk stundu ilgas slēgtas sēdes nolēma atcelt no amata līdzšinējo franču atompētniecības iestāžu vadītāju profesoru Frederiku Žolio-Kirī. Šis lēmums stājas spēkā nekavējoties. Lai gan profesors Kirī pagājušā gadā britu-amerikāņu preses klubā apgalvoja, ka Francija viņam stāv pāri politiskajai pārliecībai, neuzticību tas tomēr nevarēja mazināt. Pavisam citādu valodu viņš runāja tā saucamajā miera kongresā Maskavā. „Neviens kaut cik progresīvs zinātnieks nedrīkst darīt nekā tāda, kas varētu gatavot kaŗu pret Padomju savienību," sacīja Kirī. Šī profesora deklarācija tad arī beidzot pamudināja franču valdību izšķirties, jo Kirī nekad nav slēpis, ka viņš ir aktīvs komūnistu partijas biedrs.**

Profesora Žolio-Kirī atcelšana no amata radījusi ievērību visā pasaulē. Neviens zinātnieks neapšauba, ka viņš bija „briljants" sava amata pratējs. To atzīst ne vien kreisie, bet arī labie laikraksti un BBC politiskais komentātors. Vienīgā nelaime bija tā, ka Kirī, tāpat kā citi komūnisti, par visaugstāko instanci vienmēr uzskatīja Kremli. Franču drošības iestādēm vairs nebija nekādu garantiju, ka profesors vienā jaukā dienā nenodod Maskavai visus atompētniecības noslēpumus. Žolio-Kirī palikšana amatā sevišķi aktuāla kļuva pēc britu zinātnieka Fuksa notiesāšanas. Vairāki nopietni amerikāņu laikraksti toreiz katēgoriski prasīja, lai Kirī atceltu no amata un pārvilktu svītru tam paradoksālajam stāvoklim, ka tik atbildīgā aizsardzības dienestā atrodas komūnists.

Daudz ievērojamu franču politiķu, to vidū arī agrākais ministru prezidents Reno, pasvītro, ka profesora atcelšanai par iemeslu bija viņa paša izturēšanās. Radikālsociālistu ģenerālsekretārs Pols Davids preses pārstāvjiem paskaidroja, ka valsts aizsardzības intereŝu dēļ atbildīgos amatos nevarētu atrasties neviens komūnists. Britu prese konstatē, ka Kirī atcelšana ir „nožēlojama, bet nebija novēršama".

Žolio-Kirī gadījums ir tiešs turpinājums, kādai traģēdijai, kas sākās vēl pirms pirmā pasaules kaŗa. Parīzē toreiz ieradās kāda jauna poļu studente Marija Skladkovska, kas iestājās Sorbonnas universitātes matēmatikas fakultātē. Studijās viņa parādīja ārkārtīgas spējas un vēlāk apprecējās ar pazīstamo franču profesoru Kirī. Abi zinātnieki pēc ilgā darba, kas turpinājās vairākus gadus, atrada rādiju. Kad profesors Kirī mira traģiskā nāvē, viņa kundze Marija turpināja pasākto zinātnisko darbu. Kirī kundzes slava drīz vien aplidoja visu pasauli un viņai piešķīra Nobeļa prēmiju. Visu dzīvi lielā zinātniece nekad neaizmirsa savu dzimteni Poliju, ko toreiz nomāca krievu cara jūgs. Nule atlaistais profesors Žolio-Kirī ir viņas tiešs pēcnieks. Poliju arī tagad nospiež krievu komūnistu tirannija. Starpība ir vienīgi tā, ka profesors Žolio-Kirī pretēji savai lielajai priekštecei vēlas paklausīt vienīgi Kremļa direktīvām.

Zviedru komūnisti apsargā krievu kuģus

Gēteborga (e). — Sakarā ar igauņu jūrnieka aizbēgšanu zviedru komūnisti tagad apsargā visus krievu kuģus, kas ienāk Zviedrijas ostās, lai novērstu līdzīgus gadījumus. Gēteborgas sociāldemokratu laikraksts Ny Tid raksta, ka Vesterozā kāds krievu kuģis izkrauj poļu ogles, bet pa krastmalu staigā viens zviedru komūnists, kas to apsargā. „Kāds bēdīgs skats," konstatē Östgöta — Correspondenten. „Zviedru vīri sardzē zviedru ostā, bet ārzemju dienestā". Stokholmas laikraksti ironiski attēlo kādu gadījumu, ka gar padomju tvaikoni defilējis kāds zviedru komūnists, kas ir baznīcas padomes loceklis.

Pabalsti sākuma aprūpei

18. febr. numurā bija ievietots IRO ģenerāldirektora Kingsleja uzsaukums pasaules labdarības organizācijām ar aicinājumu sniegt atbalstu to DP izvietošanā, kuŗiem nepieciešama speciāla aprūpe ar norādījumu, ka galvojumu devēji var pieprasīt naudas pabalstu šādu emigrantu sākuma aprūpei

Pēc tagad saņemtās informācijas minētos naudas pabalstus izsniedz no sevišķa speciālai aprūpei rezervēta IRO fonda. Pabalsts pieprasāms IRO pārstāvjiem attiecīgās izvietošanas zemēs. Galvotājs to var pieprasīt arī tādu ģimeņu sākuma aprūpei, kuŗās ir nepieauguši bērni, kas pēc neilga laika būs spējīgi stāties darbā.

DP pabalstu lietā var griezties pēc paskaidrojumiem pie IRO labklājības virsniekiem. (in)

PAZUDUSI PADOMJU REPATRIĀCIJAS MISIJA

Libekas Rekielā vairs neplivo sarkanais karogs

Lībeka (vn). — Padomju repatriācijas komisija Lībekā, kas kopš 1946. g. janvāŗa mitinājās angļu iestāžu ierādītajā namā — Rekielā 38, tagad pilsētu lielākā slepenībā atstājusi. **Tā kā krievi par savu evakuācijas lēmumu nevienu iepriekš nebija informējuši, tad šis fakts kļuva zināms tikai 3 dienas pēc padomju misijas izvākšanās.**

Krievi no Lībekas pazuduši 19./20. aprīļa naktī. Otrā rītā misijā nodarbinātajai vācu virējai pēc ierašanās darbā licies savādi, ka no ledus skapja izņemta pārtika. Kad visas istabu durvis izrādījušās noslēgtas un uz klauvējieniem neviens nav atbildējis, vācu personāls nekavējoties pa tālruni sazinājies ar Braunšveigas repatriācijas komisiju, no kurienes paskaidrots, ka „kungi" atgriezīšoties pēc dažām dienām. Uz otru telefonisko pieprasījumu Braunšveigā atsaucies vienīgi vācu sētnieks, jo krievi arī no šīs pilsētas jau bija izvākušies. Tikai pēc tam pašu ziņā atstātie vācieši par notikušo Rekielas namā informēja angļus, kas tūlīt pārņēma padomju repatriācijas mītnes apsardzi. Angļu militārās policijas pirmais solis bija novilkt krievu atstāto sarkano karogu. Pašreiz pie mājas dežūrē policijas postenis.

Acīm redzot, krievi bija sagatavojušies tālākam braucienam. Kāds vācu pārdevējs, kas nodarbināts pie benzīna tanka, atceras, ka vēlā vakara stundā 19 aprīlī pie tanka piestājusi vieglā automašīna, kuŗā vācietis saskatījis kādu sarkanarmiešu pulkvedi un leitnantu, līdz ar trīstonnīgu transportmašīnu, kas bijusi stipri pārslogota. Padomju leitnants iepircis pret kuponiem vairāk nekā 100 l degvielas.

Z-vācijas laikraksti ziņu par krievu noslēpumaino evakuāciju sniedz sensācionālā ietērpā. Mazāk pārsteidz toties pašu žurnālistu atklājumi pamestajā mājā, un maza ekskursija pa divstāvu villas 12 istabām nedod nekā tāda, pēc kā varētu spriest par līdzšinējo iemītnieku darba un dzīves veidu. Izņemot mēbeles, viss pārējais šķiet aizvākts līdzi vai sadedzināts. Uz galdiem palikuši vienīgi daži žurnāli, bet pie sienas karājas neparasta lieluma Staļina glezna, ko braucēji steigā aizmirsuši, vai arī uzskatījuši par lieku bagāžu. Spriežot pēc telpu iedalījuma, augšstāvā atradušās reprezentācijas telpas, birojs un virsnieku dzīvojamās istabas, bet parterī — dzīvojamās telpas kareivjiem un īpašas divas istabas repatriantiem. Visai mazrunīgs un piesardzīgs savos izteicienos ir repatriācijas misijas vācu personāls — virēja, istabene un kurinātājs. Pēc viņu vārdiem repatriācijas kustība pēdējos mēnešos bijusi pavisam nenozīmīga. Parasti repatrianti padomju mītnē pavadījuši tikai dažas dienas pirms došanās uz austrumiem.

Padomju misijas pazušanu no Lībekas vācu prese izskaidro ar britu augstā komisāra Robertsona katēgorisko prasību padomju repatriācijas komisijām izbeigt savu darbību britu joslā līdz 20. aprīlim, par ko Latvijas slejās jau ziņots. Šī prasība pamatota ar to, ka repatriācijas kustība kopš ilgāka laika praktiski tikpat kā apstājusies, un ka pieci gadi bijis pietiekams laika posms pārvietotajām personām izšķirties par atgriešanos dzimtenē.

Gatavodamās aizbraukšanai, padomju misija tieši pēdējos mēnešos sevišķu uzmanību bija veltījusi repatriācijas aģitācijai. Nometnes burtiski pārplūdināja ar laikrakstu un žurnālu kaudzēm. Liela daļa bēgļu demonstrātīvi atteicās sūtījumus vispār pieņemt. Raksturīgi, ka repatriācijas komisija Lībekā bija pilnīgi informēta ne vien par nometņu iemītnieku vārdisko sastāvu, bet arī par precīzu dzīves vietu. Kā to liecina sūtījumi, adresātiem bieži bija pareizi uzrādīts bloka, barakas un pat istabas numurs, tāpēc nav šaubu, ka pārvietoto personu vidū atradušies arī padomju aģenti. Aprīļa sākumā vairāki simti lībekiešu saņēma padomju pulkveža Zotova parakstīto uzaicinājumu, kas savā saturā bija

(Turpinājums 8. lpp.).

Notiesāts maršals Graciāni

Roma (ls). — Romas militārā tiesa otrdien notiesājusi bij. itaļu maršalu Graciāni uz 19 gadiem cietumā. No šī soda gan 14 gadus nosacīti atlaidīšot, un, tā kā Graciāni jau 4 gadus pavadījis apcietinājumā, tad viņam jānosēž cietumā vēl viens gads. Savā pēdējā vārdā Graciāni teica: „Līdzīgos apstākļos es vēlreiz rīkotos tieši tāpat. Apziņā, ka vienmēr un visur esmu konsekventi izpildījis savu kaŗavīra pienākumu, es neatsaucu nevienu savu rīcību." Maršals Graciāni bija apsūdzēts kā kolaborātors, kas sadarbojies ar vāciešiem.

Staļins mirs šogad — pareģo dāņu astrologs

Minchene (mc). — „Es rēķinos ar Staļina nāvi vēl šogad un pēc tam ar vēl krasāku režīmu Padomju savienībā", šinīs dienās Minchenē izteicies pazīstamais dāņu astrologs Knuts Hallerstrems. Apmēram 8 nedēļas pēc gaidāmajām pārmaiņām Padomju savienībā režīms tomēr kļūšot mērenāks, līdz beidzot tur komūnisms pastāvēšot vienīgi vārda pēc.

Par trešā pasaules kaŗa iespējām dāņu astrologs domā tā: „Kaŗa nebūs. Ūdensvīra periods nākamajos gadudesmitos ir ļoti labvēlīgs Vācijai un Savienotajām valstīm. Vācijai pozitīvi sevišķi nozīmīgs būs 1952. gads." Hallerstrems, kam tagad 48 gadi, līdz 1933. g. dzīvoja Berlīnē. Jau ilgi pirms Hitlers pārņēma varu, astrologs pareģoja nacionālsociālisma uzkundzēšanos; tas neesot atvairāms, bet atnesīšot nelaimi un kaŗu.

Padomju savienību gaida lieli nemieri

Ņujorka (F). — Maršala plāna pilnvārnieks Hofmans kādā runā izteicās, ka Padomju savienību nākotnē gaida lielas grūtības. „Krievijā notiks nemieri, un kad tie sāksies, tad no Maskavas atkritīs visi satelīti, tāpat kā Jugoslavija," sacīja Hofmans. „Mēs piedzīvosim visnežēlīgākās diktatūras sabrukumu, kādu jebkad vēsture pazina. Tad iestāsies ilgstoša miera periods. Poļi, rumāņi un ungāri vēl atrodas važās, bet tās drīzi vien kritīs." Runas beigās Hofmans pasvītroja, ka viņš to apgalvo ar pilnu pārliecību un vadoties no tiem piedzīvojumiem, ko ieguvis pēdējos gados Eiropā.

LATVIJA

Nr. 34 (378) 1950. g. 4. maijā.

Ar autora parakstu vai iniciāļiem parakstītajos rakstos izteiktās domas nav katrā ziņā redakcijas domas

DZIVA SPĒKA BILANCE

Nacionālajā politikā ļoti izcila nozīme ir dzīvā spēka jautājumam. Tādēļ visās kultūras zemēs ar pastiprinātu uzmanību seko dzīvā spēka pieaugumam un uzmanīgi vēro faktorus, kas kavē nodrošināt pietiekamu tautas augšanu vai vismaz tās līdzsvara stāvokli.

Pašreizējos apstākļos mums latviešiem nav iespējams sastādīt pilnīgu savas tautas dzīvā spēka bilanci. Padomju statistika, ar ko mēs varētu operēt par dzimtenē palikušo mūsu tautas vairākumu nav ticama, bet arī latviešu dzīvā spēka trimdas bilance trimdinieku izklaidētības dēļ neaptver visus tautiešus.

LCK centrālās kartotēkas sakopotie dati par dzimstību un mirstību dod pārskatu vienīgi par tautas dabisko kustību Rietumvācijā un Austrijā. Tā kā 1950. g. 1. janvārī latviešu skaits Rietumvācijā ir 58.076, tad arī še uztverta tikai nepilna puse no visiem latviešu trimdiniekiem, un centrālās kartotēkas apstrādātā statistika par Vācijā un Austrijā esošajiem tautiešiem nevar pretendēt uz pilnību, taču tā dod diezgan labu pārskatu par tendencēm, kādas vērojamas trimdas kopībā, cik tālu tās skar tautas pieaugumu.

Vai ir pareizi runāt par tautas pieaugumu, kur aptveram tikai vienu savas tautas daļu? Rodas vēl otrs jautājums, — vai spējam saglabāt tautas dzīvo spēku mums piederīgajā daļā neskartu, to nedeldējot? Tie ir jautājumi, kas mūs var visliela̅kā mērā interesēt vērtējot ne vien tagadni, bet saglabājot nacionālas atbildības sajūtu savukārt nākotnei. Mēs allaž esam uzsvēruši savu kopsakaru ar pārējo tautu. Tādēļ arī bioloģiskā plāksnē mums jāiet kopsolī ar tautu, no kuras esam nākuši, un ar kuru kādu dienu atkal satiksimies. Būsim pagaidām skaidrībā par sevi.

Absolūtos skaitļos aina tāda, ka Rietumvācijā un Austrijā 1947. g. bijuši 94.608 latvieši. Tanī laikā miruši 507, bet dzimuši 1463. 1948. g. bijuši 84.310 latviešu; miruši 542 un dzimuši 894, bet 1949. g. bijuši vairs tikai 58.076 latviešu; miruši 429, dzimuši 362.

Aplēšot dzimušo skaitu uz 1000 iedzīvotājiem, rodas šādi koeficienti: 1947. g. — 15,5, 1948. g. — 10,4 un 1949. g. — 6,2. Dzimstība, kā redzams no šiem skaitļiem, pēdējos trijos gados strauji slīdējusi uz leju. Pagājušo gadu mirstība jau jūtami pārsniegusi dzimstību. Ja mēs aplēstu dotos skaitļus ar zinātniskām metodēm, kādas pielieto apdzīvotības politika, tad mums atliktu konstatēt, ka ne 1947. g., kas uzrāda samērā augstus dzimstības skaitļus, nedz vēlāk mēs neesam spējuši līdzsvarot tautas dzīvā spēka bilanci, bet ka mūsu tauta sākusi izmirt, kaušu arī tanī daļā, ko pārstāvam.

Jāievēro turklāt, ka trimdā atrodas daudz jaunu cilvēku, sevišķi tanī vecumā, kur parasts slēgt laulības un dibināt ģimeni. Zemie dzimstību skaitļi tādēļ kļūst vēl jaunāki. 1949. g. straujo dzimstību samazinājumu varētu mēģināt izskaidrot ar jauno cilvēku došanos tālākā emigrācijā, kas pavairo tās vecumu grupas, kas nav īstās dzīvā spēka pieauguma devējas. Meklējot šim uzskatam pierādījumu LCK centrālās kartotēkas statistikā, tādu īsti neatrodam. Kartotēkas datos vīrieši un sievietes 24—43 g. vecumā 1947. g. uzrādīti 44,9, 1948. g. 42,8 un 1949. g. 42,9%. Tātad produktīvā vecuma ļaužu samazinājumu redzam tikai 1947. g., to salīdzinot ar diviem nākamajiem gadiem, pie kam arī šinī gadījumā tas niecīgs

Vēl statistikā svarīgi vecie ļaudis, jo tie dod prāvākus mirstības skaitļus. Redzams, ka vecie ļaudis mazāk emigrējuši, lai gan būtu pārsteidzīgi teikt, ka tie emigrācijas procesā nebūtu ierauti. 64 g. veci un vecāki latvieši Rietumvācijā un Austrijā 1947. g. bijuši 6057, 1948. g. — 5665, 1949. g. — 4630. Viņu izceļošana, salīdzinot ar citām vecuma grupām, gājusi tomēr drusku lēnāk, kas līdz ar to ieteknē dzimstību un mirstību attiecības.

Visnotaļ jāsaka, ka sagatavošanās tālākai emigrācijai ievērojami iespaidojusi dzīvā spēka pieaugumu. Sagaidāmie sarežģījumi, kas varētu rasties, meklējot labvēlīgākas darba iespējas aizjūras zemēs, atturējuši daļu cilvēku domāt par došanos laulībā šinī krastā un jo vairāk par ģimenes dibināšanu. Bērns kļuvis it kā par labākas nākotnes izpostītāju. Tas tādēļ, ka dažu emigrācijas komisiju politika un tām dotie priekšraksti par vieninieku un bezbērnu laulāto vervēšanu sagrāvusi ticību ģimenes jēgai. Šī šaursirdīgā pieeja un pastāvīgie draudi par IRO aprūpes atņemšanu tiem, kas nespēs laikus izvietoties, apslāpējuši dabīgās cilvēka jūtas un ģimenes garu, spiežot sevi „piemērot emigrācijas tirgus prasībām". Šī piemērošanās jeb vēlēšanās „izsist no sevis lielāku cenu", ierakstījusi smagas pēdas mūsu dzīvā spēka bilancē.

Jāapbrīno un dziļā cieņā jāapstājas to tautiešu priekšā, kas šos ārējos spaidus ignorējuši, palikdami uzticami Dieva likumam, kas bērnu neuzskata ne par lāstu, nedz konjunktūras objektu.

Bet še tikko apskatītie faktori neaptver latviešu trimdas daļas nostāju pret bērnu un ģimeni, kā arī tautas dzīvā spēka problēmu pilnībā, kādēļ būsim spiesti pievērsties vēl dažiem citiem, ne mazāk svarīgiem blakus apstākļiem kādā citā rakstā.

Ād. Šilde.

100.000 DM socialiem pabalstiem un izglitibai

PĀRSKATS PAR LCK IEŅĒMUMIEM UN IZDEVUMIEM 1949. GADĀ

LCK finanču un saimniecības nozares vadītājs J. Niedra par LCK saimniecību 1949. g., kas tagad noslēgusies, mums izteicās:

Pagājušo gadu latvieši Vācijā aizvadīja straujas skaitliskas dilšanas zīmē. Sevišķi tas sakāms par gada otro pusi, tā kā gada beigās Vācijā vairs bija tikai ap 32.000 tautiešu. Tāpat stipri bija samazinājies nometņu, novietņu un mūsu pasākumu skaits. Ar lielu gandarījumu tomēr jākonstatē, ka atsaucība kopējām lietām šinī laikā ne tikai nav mazinājusies, bet pat ievērojami pieaugusi, salīdzinot ar iepriekšējiem gadiem. Visspilgtāk to liecina apziņīgums trimdas kopības maksājumu kārtošanā.

Skaitļi par trimdas kopības iemaksām LCK budžetā un izdevumiem trimdas saimes interešu pārstāvēšanai, salīdzinot ar samērā nelielo tautiešu skaitu Vācijā un mūsu mazo rocību, ir iespaidīgi un spilgti rāda, cik lielu spēku arī visgrūtākajos apstākļos var sniegt kopējs un saskaņots darbs. 1949. gadā LCK budžeti LCP sesijās tika pieņemti un reālizējās pēc šāda pārskata:

	Ieņēmumi DM	Izdevumi DM
I. cet.	78.110,92	79.884,40
II. „	90.726,12	89.231,94
III. „	67.505,33	66.715,01
IV. „	59.730,84	54.037,20
Kopā	296.073,21	289.868,55

Atlikums DM 6.204,67 ieskaitīts 1950. g. pirmā cet. budžeta ieņēmumos. Šeit piezīmējams, ka ievērojot nenormālos trimdas apstākļus un nākotnes pārskatamības trūkumu, LCK savu budžetu iedala trīs mēnešu resp. gada ceturkšņu periodos.

Sīkāku pārskatu par ieņēmumiem un izdevumiem pēc atsevišķiem posteņiem dod tālākais pārskats. No algu un pašpalīdzības nodevas ieņemts: 1. cet. DM 66.863,36, 2. cet. DM 82.677,77, 3. cet. DM 60.901,76 un 4. cet. DM 50.650,76 vai kopā DM 261.093,65. Apgrozības nodeva devusi pirmajos divi ceturkšņos 5—6000, bet pēdējos — turpat 4000 DM vai kopā DM 19.372,23. 1. cet. ieņēmumos ieskaitīti arī deblokētie līdzekļi par 3138 DM, bet dažādi ieņēmumi devuši caurmērā 2—3000 DM ceturksnī vai kopā DM 12.469,27.

Izdevumos lielākais postenis bijis sociālie pabalsti, kam kopā izdots DM 84.794,44 vai pa ceturkšņiem: 1. cet. 18.825,01, 2 cet. 29.929,566, 3. cet. 20.189,10 un 4. cet. 15.850,77. Sociālo pabalstu summas savukārt sadalījušās šādi: DM 20. 588,33 LCK izmaksājusi tieši pabalstu lūdzējiem, DM 60.316,84 izmaksātas nometnēm un 3.889,27 iemaksātas pašpalīdzības fondā. Atalgojumiem izdots 57.205,99 DM vai pa ceturkšņiem: 15.262,40, 17.173,29, 13.759,30 un 11.011,—. LCK apgabalu pārstāvju izdevumi bijuši DM 47.812,61 vai pa ceturkšņiem: 15.775,99, 10.460,37, 11.361,25 un 10.215,—. Informācijai izdots DM 27.029,09 vai pa ceturkšņiem: 11.646,64, 8.478,12, 3.763,12 un 3.141,21. Ceļam un transportam izdots DM 19.778,86 vai 4—6000 DM ceturksnī, LNP vajadzībām DM 16.600,66 vai 3—5000 ceturksnī, izglītības veicināšanai DM 10.115,74 vai 2—5000 ceturksnī, kancelejas izdevumiem DM 7.091,46 vai 1,5—2000 ceturksnī, statistikai DM 4.667,30 vai ap 1000 ceturksnī, bēgļu dzīves archīvam DM 3.033,35 vai ap 800 ceturksnī, LKF DM 1.555,— un dažādiem izdevumiem DM 10.184,05 vai 1,5—3600 ceturksnī.

Izdevumu un ieņēmumu uzskaitā nav uzrādīts Ārējās informācijas fonda budžets, kā arī Latviešu pašpalīdzības fonda ieņēmumi un izdevumi, jo par tiem parasti pārskatus presē publicē atsevišķi.

Ar prieku jākonstatē, ka budžeti arvien reālizējušies ar uzviju, un ka tā saucamo „principa" tautas kopības nodevu nemaksātāju skaits ļoti samazinājies, un tie galvenokārt meklējami tanī mūsu trimdas saimes daļā, kas kopības intereses arvien centušies nostādīt tikai pēc savām personīgajām interesēm. Visatsaucīgākās maksātajas bijušas mūsu sardžu un darba vienības, kas ļoti sistēmatiski un konsekventi kārtojušas visus trimdas kopības uzliktos pienākumus. Ja šad tad bijusi manāma atturība no dažu labi situētu tautiešu puses, tad jāsaka, ka atsaucības nav trūcis ne veco cilvēku nometnēs, ne invalidu, nedz arī izskrīnēto saimē. Tāpēc ar pašu tautiešu sanestajām artavām veikts milzu darbs, tas dara godu latviešu trimdas saimei tagad un kura rezultāti ir ļoti nozīmīgi mūsu cīņai par nākotni.

Kas jaievero bij. karaviriem izcelojot

Bij. karavīriem ar izceļošanu vienmēr bijušas visādas grūtības no mums neatkarīgu iemeslu dēļ, bet daudzreiz tās palielina arī paši. Mums visiem zināms un saprotams, ka karavīram, kas pārdzīvojis smagus brīžus kaŗa laikā un pēc tam gūstā, nav gandrīz nekādu dokumentu, lai pierādītu savas gaitas, kādēļ vairums bij. kaŗavīru izceļošanas centros uz pārbaudēm ierodas bez attiecīgiem dokumentiem, kas bieži ir par šķērsli izceļošanai vai uz laiku kavē tās gaitu.

Katra valsts, kas uzņem mūsu bij. kaŗavīrus, nenoraida tikai tos, kas mobilizēti, bet nav brīvprātīgi piedalījušies kaŗā. Tādēļ katram bij. kaŗavīram pie attiecīgās valsts konsula jāpierāda, ka viņš mobilizēts. Mēs esam valstu pārstāvjiem paskaidrojuši, ka mūsu bij. kaŗavīriem oriģināldokumenti ir tikai retos gadījumos, ko parasti arī saprot tie, kas vēlas saprast, un tās zemes, kas bij. kaŗavīrus uzņem, atzīst arī ticamus oriģināldokumentu (iesaukšanas pavēles) aizstājējus. Viens no labākiem iesaukšanas pavēles aizstājējiem ir LCK apliecība, ko tā izsniedz pēc tās rīcībā esošiem archīvu materiāliem par mobilizētiem latviešu kaŗavīriem.

Līdz šim gadījušies sarežģījumi un izceļošana liegta mūsu bij. kaŗavīriem no latviešu aviācijas vienībām, kā arī tiem, kas kā izpalīgi nonākuši rietumos. Viņiem pārmet, ka tie esot cīnījušies pret rietumu sabiedrotiem. Turpmāk tiem visiem ieteicams sagādāt vai nu LCK vai citus apliecinājumus, ka nav piedalījušies cīņā pret rietumu sabiedrotiem. Daudzreiz arī aizmirst paņemt līdzi uz komisiju apliecību par atbrīvošanu no gūsta.

Ievērojot līdzšinējo pieredzi, ieteicams katram bij. kaŗavīram pirms ierašanās emigrācijas komisijā sagādāt pierādījumus. Ir ļoti grūti panākt reiz pieņemtā negātīvā lēmuma grozījumu, kam bieži pamatā pierādījumu trūkums un paviršība.

LCK kanceleja atrodas (13b) Augsburg, DP Camp Hochfeld, (tālr. Augsburg 5259). Visāda veida apliecības bij. kaŗavīriem un viņu piederīgiem izsniedz bez atlīdzības.

P. Greizis.

Tuvakie menesi izskirigi

Statistika par DP ieceļošanu ASV rāda, ka martā izsniegtas 8545 vīzas, no kuŗām latvieši saņēmuši 2098 vai gandrīz 25 proc. Ar to latviešu skaits, kam izsniegtas vīzas, pieaudzis uz 18.450, atstājot aiz sevis lietuviešus ar 18.146 vīzām.

Pēdējā laikā, kā informē Latvian Relief, galvojumu iesniegumi sāk apsīkt. Tas tomēr nedrīkst notikt, jo arī pēc jaunā likuma ieceļotāju skaits nemaz nav tik liels. Vašingtonā iesniegto galvojumu skaits jau tagad pārsniedz sākumā paredzētos 200.000. Tāpēc galvojumu pieteikšana jāsteidzina, lai citas tautības neaizpildītu paredzēto skaitu. Tuvākie mēneši šajā ziņā būs izšķirīgie.

Tautiešiem jāatgādina, ka caur LR galvojumus var iesniegt arī jaunieceļotāji, lai gan noteikumi paredz, ka tos var dot tikai Amerikas pavalstnieki. Ja galvojumus virza caur LR, tad visi tie tiek uzskatīti par pilntiesīgiem, kas jāizmanto, lai iespējami daudz tautiešu izkļūtu no Vācijas nometnēm. Upuŗi, ko šajā ziņā uzņemsies galvojumu devēji, būs tikai sākumā un nebūs lieli, salīdzinot ar sniegto palīdzību.

Agronomu zinasanai

Lūgumi uzņemt par biedriem britu joslas LAB sūtāmi prof. Dr M. Eglītim (21b) Niedermarsberg/Westf., Magnusstr. 8. Lūgumam jāpievieno 3 ģīmetnes un anketa, kuŗā jāuzrāda personālijas, dati par izglītību un amatiem, dati par ģimenes locekļiem, valodu zināšanām, dzīves vietām, paredzamo emigrāciju utt. Biedriem noteikta iestāšanās nauda 3 un biedru maksa 3 DM.

Skaista davana tautiesiem veco lauzu mitne

Viens no skaistākajiem YMCAs/YWCAs konferences darbiem bija apciemojums Prīnas veco ļaužu mītnē, kas sirmajiem tautiešiem sagādāja acīm redzamu prieku. Viņi ar pateicību noklausījās skolotāja J. Bērziņa sirsnīgo, vienkāršo svētrunu un savas jaunības dienas atcerējās, skatoties konferences dalībnieku dejotāju grupas tautiskajos priekšnesumos. „Tas mums būs ko atcerēties un pārrunāt mēnešiem ilgi," vienā balsī apliecināja veco ļaužu mītnes latvieši.

Prīnā Church World Service uzturētajā veco ļaužu mītnē — trijās viesnīcās — 220 iemītnieku vidū ir 60 latviešu. Ar uzturu un apgādi, telpām un apkopšanu viņi visi pilnīgi apmierināti, bet Y/Y saimes apciemojums rādīja, ka bez maizes riecieņa un apģērba gabala vientuļajiem ļaudīm tikpat vajadzīgs arī kāds cits stiprinājums. Par to taisni visvairāk vajadzētu domāt mūsu organizācijām un visiem tautiešiem. Kaut vai viena stunda, ko kāda ekskursija vai ceļotājs, kas dodas cauri Prīnai, pavadītu pie vecajiem ļaudīm, viņiem būtu gaišs brīdis, kas pie tam šī prieka sagādātājiem neprasītu ne pūļu, ne izdevumu. Tāpat ciemiņi no ārpuses gaidīt gaidīti ir veco ļaužu mītnēs angļu joslā.

Prīnas veco ļaužu mītni paredzēts likvidēt, tās luterticīgos iemītniekus pārvietojot uz Berchtesgadenas Insulas nometni, ko pašreiz remontē, bet pareizticīgajiem un katoļiem domāts atrast citas mājvietas.

Arv. B.

KOMISIJAS IZCEĻOTĀJIEM DĀNIJĀ

Bēgļi Dānijā informēti, ka maija vidū ieradīsies Jaunzēlandes komisija un jūnijā — Austrālijas. IRO ieteic bēgļiem izmantot pēdējo iespēju izceļot uz Austrāliju, jo no visām tautībām Jaunzēlande pieņems tikai 80 personu.

Emigrācijai uz Nebraskas štatu

ASV var pieteikties sieviete vieniniece, apm. 30 g. vecumā. Darbs paredzēts piensaimniecības farmā. Piedāvājumi adresējami Mr. S. W. Burnham, So. Lincoln Ave., York, Nebr. Par darba un dzīves apstākļiem tuvākas ziņas var sniegt Alberts Jodais, kas strādā tai pašā farmā. (in)

Nometnu dzive

ESLINGENĀ sākusies nestrādātāju pārvietošana uz Švābu Gmindi un Ulmu. Pirmo bloku vāciešiem atpakaļ atdod 2. maijā, kam pakāpeniski sekos nākošie. IRO strādājošie pagaidām paliek, bet vācu saimniecībā un citur nodarbinātos pārvietos uz Bad Kanštati Funkera kazarmās. Pārvietošanas akcija pagaidām neskaŗ Kalna novietni un Lidotāju skolu

REINES DP nometnes iedzīvotāju aprīļa beigās pārskaitīja vācu saimniecībā, izsniedzot vācu personības dokumentus. Aprūpe līdz IRO darbības beigām paliek līdzšinējā.

KREFELDAS latviešu transporta grupas DV nodaļas pilnsapulcē ziņoja, ka 1949. g. tbc slimajiem un invalidiem nodaļa izmaksājusi DM 2339, ko ziedojuši transporta vīri. Jaunajā nodaļas valdē ievēlēja Ž. Jansonu, Ed. Dzintaru, J. Priedīti, P. Cauni un Jāni Ružu.

NEIŠTATES nometnē patlaban 2300 DP un pilsētas pašvaldības viedoklis ir, ka pārņemot viņi būtu jāsadala vienmērīgi pa visu apgabalu. Ar šo ārzemju bēgļu iekļaušanu pilsētas iedzīvotāju skaitā, pēdējais pēc birģermeistara domām pavairotos par 16 proc., kas sagādātu pilsētai grūti panesamu nastu. Tomēr pilsēta no savas puses darīšot visu, lai jautājumu atrisinātu abām pusēm pieņemamā veidā. — Nometnes tautskolas padomē ievēlēti 6 latviešu pārstāvji. Skolā mācās 77 bērni. Viens skolotājs ir latvietis, bet pārējie vācieši.

HALENDORFAS mājsaimniecības skolā 2. maijā sākas divu mēnešu ilgi kursi šūšanā, vārīšanā un rokdarbos sievietēm Sākot ar 15. g. v., reflektantēm jāpieteicas nometņu birojos.

FARELES veco ļaužu mītnē nodibināta DV nodaļa, tās valdē ievēlot J. Būmani, K. Zīvertu, E. Lici, K. Ļūļaku un Fr. Bauci. Nodaļa pārņem no Sengvardenes bij. DV nodaļas inventāru un kasi 35 DM apmērā. Tuvākajā laikā rīkos svinīgu nodaļas atklāšanu.

ZIEMELREINAS VESTFĀLES DP nometnēs izvietos tos DP, kuŗi iesaistījušies kādā izceļošanas akcijā, bet no komisijām noraidīti. Ar to grozīts līdzšinējais stāvoklis, kad noraidītais varēja atgriezties atpakaļ savā pamatnometnē.

VĒSTULES REDAKCIJAI

VELTĪGI UN PĀRAGRI STRĪDI

Ne reti ļaudīm tīk sarežģīt vienkāršus jautājumus, lai pēc tam strīdētos par atbilžu pareizību. Šāda patiesības meklēšana par mūsu brīvības pēdējo laiku nodarbina arī trimdu. Demokratijas vārdā risinās strīdi un polemikas, argumenti un pretargumenti seko cits citam. Aizmirsuši, ka pasaulē absolūtu patiesību un vienprātību velti meklēt, strīdnieki arī tālāk par iesākumu nav tikuši, bet palikuši katrs pie savas taisnības. Vai pēdējie mūsu brīvības gadi bija demokratijas vai diktātūras laiks, par to pat tiesībnieki dod pretrunīgas atbildes. Cerības rast vienprātību šajā lietā ir veltīgas, jo arī pēc simts gadiem atradīsies cilvēki, kuŗu domas par šo laikmetu atšķirsies no vispārības atzinuma.

Nav svarīgi, kādā vārdā iekārta nosaukta. Iekšpolitiski svarīgākais — vai režīmam piekrīt tautas vairākums; ārpolitiski — vai iekārtu atzīst ārvalstis. Nemēģiniet mākslīgi komplicēt šo jautājumu, neizniciniet vienkāršu un skaidru atbildi un izbeidziet strīdus par pagātnes lietām! Mācieties no pagātnes kļūdām un neatkārtojiet tās nākotnē! Ne brīdi neaizmirstiet, ka laika ratu pagriezt atpakaļ nestāv mūsu spēkos, ja arī to vēlētos. Ulmaņa laiki vairs nebūs. Nekad pie valsts stūres nestāvēs arī Bruno Kalniņš. 15. maija atdzimšanas svētki un 1. maija SSS vīru gājieni ar sarkaniem karogiem pieder pagātnei.

Izbeidziet strīdus par to, kas ir tiesīgi pārstāvēt trimdiniekus. Pārstāvji ir vajadzīgi, un tie izvēlami pašiem trimdas ļaudīm, vadoties no rietumvalstu viedokļa šajā lietā.

Strīdi par to, kas vadīs un valdīs brīvā dzimtenē, ir pāragri. Pati tauta atkal būs tā, kas noteiks jauno maiņu. Nekas nav mūžīgs — ne ministru portfeļi, ne deputātu kartiņas! Vai tiem, kuŗi tad mēģinātu apturēt laika un notikumu ratu nolūkā aizkavēt jaunu, spējīgāku cilvēku stāšanos veco vietā!

Trimdinieku tribūni! Izbeidziet neauglīgos strīdus, kad jāglābj visa tauta!

Arv. Zaķis, Leitonā, Anglijā

PAZUDUŠĀ ROKAS SOMA

Uzturoties Gronas emigrācijas centrā F. blokā, biju mazgātuvē aizmirsusi savu rokas somu ar vērtslietām un visiem dokumentiem. Pazīstot šejienes ļaužu jūkļa tikumus, ka mēdz pazust pat neuzraudzīti naktskrekli vai noklīdušas kabatas drāniņas, domāju, ka arī savu somu nekad vairs neredzēšu. Tomēr drīz vien pie manis ieradās tautiete Alvīne Kalnāja, kas somu bija atradusi un atdeva to man pilnīgā kārtībā, noraidīdama jebkādu atlīdzību un norādīdama, ka dara tikai savu cilvēka pienākumu. Aizbraucot uz ASV, lai viņai šajā vietā izteikta mana sirsnīgākā atzinība par cēlo paraugu.

Antonija Tireža, Gronā

ĪSTA VELDZE

Īstu veldzi man un, domāju, arī ļoti daudziem citiem Latvijas lasītājiem sagādāja J. Klīdzēja 22. aprīļa numurā iespiestais raksts Lūgums mūsu politiķiem. Tas nāk no īstas latvieša sirds un tāpēc neapšaubāmi rod atbalsi trimdinieku vairākumā.

Kungi politiķi, ja nevarat sapraSties, tad trimdas apstākļos nolieciet archīvos visus tos jautājumus, kas šķiŗ, un kārtojiet tos, kas visiem ir kopīgi. Un to ir tik daudz, ka tajos katrs var ielikt visas savas spējas. Aizmirstiet savu patmīlību un godkāri — kuŗam ko darīt, kuŗam kur iet priekšgalā. Lai iet tas, kuŗš kuŗā vietā derīgāks; to nebūs grūti izvēlēt, ja rīkosies tikai lietas labā, bez patmīlības, bez partiju interesēm. Pretējā gadījumā „ģenerāļi" paliks bez armijām, bet armijas bez ģenerāļiem nespēj cīnīties.

Paldies J. Klīdzējam par skaidrajiem vārdiem! Zem tiem var parakstīties katrs īstens latvietis.

M. Skujiņš, Memingenā

Papildina neaizkaramo fondu

Invalidu, daudzbērnu ģimeņu uc. aprūpei pēc IRO darbības izbeigšanās DV neaizkaŗamajā fondā DV Eslingenas nodaļa iemaksājusi šādus ziedojumus: IRO meklēšanas biroja darbinieki DM 441,90, IRO darbinieki Nelingenā — DM 423,75, IRO šuvēju darbnīcas darb. — DM 132, Latvijas redakc. — DM 59, LCK inf. noz. — DM 29, nometnes policijas darb — DM 23. Eslingenas kolonijas darb. uc. — DM 74, vai kopā DM 1182,63. Nodaļas valde ziedojumu vācējiem un ziedotājiem izteic savu sirsnīgāko pateicību un sagaida, ka arī citas darba vietas sekos dotajam paraugam.

No tālajiem ziemeļiem atkal civilizētā vidē

DZĪVE JUKONAS SVINA UN SUDRABA RAKTUVĒS — KRĀŠŅĀS DABAS KLĒPĪ GLŪN VIENTULĪBA — LEDUSSKAPJA NEVAJAG, BET GAĻA PIRMS PUSDIENĀM JĀSAZĀĢĒ — 20 DOLARI PAR NOŠAUTA LŪŠA, VILKA UN MEŽA KAĶA KRUSTOJUMU

Vēstule redakcijai no Kanadas

No tālās ziemeļu un kāvu zemes Jukonas, kas pirmatnējā un mežonīgā skaistuma pilna, kur saules dienās tumsa iestājas jau pl. 2 pēc pusdienas, nesen Vankuverā ar lidmašīnu nolaidās daži bijušie sudraba un svina raktuvju strādnieki. Protams, viņu vidū atradās arī saujiņa visā pasaulē izkaisīto latviešu, kas godam veikuši savu obligāto darba līguma gadu.

Jukona ir gluži tāda, kādu es agrāk iedomājos visu Kanadu, — saka bij. medicīnas studente L. kundze, kas pirms gada kopā ar mazo puisīti sekojusi vīram uz Kanadas ziemeļiem. — Daba tur pirmatnēji neskarta, skaista. Kalni, meži, neizbrienams sniegs. Maijo upe, pa kuru var ceļot laivā līdz pašai Vankuverai. Pa to transportē iegūto svinu un sudrabu, jo gaisa transports iznāk par dārgu. Brauciens pa šo upi esot pasakaini skaists. Mēs tomēr devāmies šurp lidmašīnā, jo tās biļeti samaksāja raktuvju sabiedrība saskaņā ar līgumu. Izpeļņa raktuvēs ļoti laba, un varētu dzīvot arī ilgāk, ja vien tik smagi nenomāktu vientulība.

Sudraba un svina kalnus Jukonas pirmatnējai dabai atkaro, vienkārši nodedzinot attiecīgajā apgabalā biezo mūža mežu, jo izcirst to nav iespējams. Pretēji zelta un ogļu raktuvēm, rakšanās te notiek no lejas uz augšu, pastāvīgi ar spraišļiem nostiprinot iepriekšējo rakumu. Tā tas turpinās, līdz viss kalns ir pilnīgi „izurbināts".

Raktuvju sabiedrība lieliski prot savus strādniekus izmantot, — protams, gan tikai tos, kuri vājāka rakstura dēļ šai izmantošanai paļaujas. Preču cenas raktuvju tuvumā augstas, jo viss transports notiek gandrīz tikai ar lidmašīnām. Ja nu vēl strādnieks — vientulības vai „draugu" dēļ — sāk dzert, tas ātri nonāk parādos un līdz ar to mūžīgā raktuvju sabiedrības atkarībā. Bija viens otrs, kas 30 jūdžu attālajā sudrabraču pilsētiņā Maijo 2 nedēļās atstāja 2000 dolarus un pēc tam gluži noskrandojies nāca un lūdza sabiedrību ņemt viņu atkal darbā atpakaļ... Protams, visi turienes veikali un restorāni pieder tai pašai sabiedrībai, un tā gūst varenu peļņu. Sabiedrība tirgojas arī ar šķūņiem līdzīgām mājelēm, ko tomēr labprāt cenšas iegūt ikviens strādnieks — ģimenes cilvēks, nevēlēdamies ar ģimeni dzīvot kopīgajās barakās. Bet parasti notiek tā, tiklīdz tu esi savu mājiņu jau kaut cik iekārtojis, tā drīz viņā sāk uzglūnēt vientulības sajūta. Lai tevi neleputinātu vienaldzībā kā nolūzušu koka stumbru sniegā, tev jāmēģina izrauties no šī ļienes un — jābrauc prom. Bet tavu māju — to neviens nepērk, līdz beidzot par pusvelti, it kā žēlastību parādot, to paņem agrākā īpašniece — sabiedrība...

Jā, bija šai dzīvei tomēr savs skaistums. Mūsu māja atradās stāva kalna nogāzē, pa pusei iepūsta sniegā kupenās. Apkārtnes spožā baltumā tā izskatījās kā sīks, tumšs punkts. Man nevajadzēja arī ikvienam kārtīgam kanadietim tik nepieciešamā ledusskapja. Gaļas produktus glabāju mājas ārpusē, kastītē. Vienīgi dažas stundas priekš ēšanas vajadzīgais daudzums bija jānozāģē un jāienes iekšā, lai atlaižas. Reizēm āra temperatūra noslīdēja pat līdz 51 gr., bet 20 gradu salā mēs jau priecājāmies, ka „nu gan ir silts!"

Ne vienu reizi vien kuplastaina sudrablapsa šķērsoja manu nama priekšu. Vispār par Jukonas dzīvnieku pasauli varētu stāstīt daudz. Īpatnēja ir t. s. volverīns — zilgani pelēks, plēsīgs zvēra lieliem ilkņiem, kas atgādina lūšu, vilka un meža kaķa krustojumu. Tā kā tas kaitīgs, par katru nošauto volverīnu maksā 20 dolarus. Bieži sastop arī adatu cūciņas. Reiz mūsu lielais medību suns atgriezās no klejojuma pārvērties līdz nepazīšanai: purnam bija apaugusi gara, balta bārda, kas, tuvāk aplūkojot, izrādījās par adatu cūciņas dzeloņiem. Sanitārs tos pa vienam izlasīja laukā, sunim sāpēs smilkstot... Daudz varētu stāstīt arī par indiāņiem, par ziemeļblāzmas naktīm, par visu neparasto ziemeļu dabu. Un tomēr — pēc gada mums gribējās jau atkal būt pilsētā, „normālā" vidē...

Šodien L. kundze strādā par māsu Vankuveras galvenajā slimnīcā un saņem 127 dol. mēnesī. Darbs nebūtu grūts, bet — nogurums, nogurums, par ko sūdzas it visi jaunatbraukušie. Pats L. pēc raktuvju gaitām dabūjis darbu kādā būvfirmā — lej cementa pagrabus, kāpnes un ietves, izpeļna nedēļā ap 45 dolarus, un pagaidām apmierināts.

Vankuverā.

L. Ozolkalne.

LATVIEŠU TAUTISKĀ MĀKSLA 27 NĀCIJU SKATĒ KANADĀ

Toronto aprīlī notika 27 nāciju tautiskās mākslas izstāde pilsētas Metropolitan United baznīcas plašajā hallē. Uzņēmumā, ko ievietojis kanadiešu laikraksts Telegram, redzama mūsu tautiete Laura Kraste ar latviešu stendā izstādītajām lellēm.

Var jau pamēģināt!

MŪSU AUSTRĀLIJAS REDAKCIJAS INFORMĀCIJA NO KANBERAS

Izsalkuši pēc ieceļošanas iespējām uz Austrāliju ir ne vien vairāki tūkstoši, bet varbūt pat daži miljoni vāciešu. Austrālieši paziņojuši, ka vāciešu ieceļošanu atļaus, sākot ar 1951. gadu, kad tie varēs braukt uz Austrāliju ar tādām pat tiesībām kā visu citu valstu imigranti. Daži vācieši tomēr nevar „nociesties" un mēģina tikt šurp jau tagad. Īpatnēju ceļu šajās dienās bija izvēlējušies 2 vācu tehniķi, piesūtot Sidnejas daudz lasītajam laikrakstam The Sun savus foto attēlus, aprakstot amatu prasmi un lūdzot laikraksta palīdzību ieceļot Austrālijā. Nebija ilgi jāgaida, kad kāds uzņēmums minētos vācu speciālistus tiešām izvēlējās. Iespējams, ka šādu veidu var pamēģināt arī mūsu tautieši, kas vēlas tikt te, bet kam nav citu iespēju. Sidnejas The Sun adrese: Newspaper The Sun, Sydney, N. S. W. Australia. Melburnas The Sun, arī ļoti populāra austrāliešu laikraksta, adrese: Newspaper The Sun, Melbourne, Vic., Australia.

Var tiešām pamēģināt rakstīt, vēl jo vairāk tādēļ, ka ar pavisam niecīgiem izņēmumiem latviešiem pagaidām Austrālijā ļoti, ļoti labs vārds. Neskaitāmi latvieši atzīti par jaukiem cilvēkiem un teicamiem strādātājiem, un austrālieši darba devēji bieži vien jautā: „Vai jums nav zināms vēl kāds jūsu tautietis, kas vēlas pie mums strādāt?" Pret imigrantiem vispār, protams, var saklausīt arī citādus vārdus. Alburijas laikraksts The Border Morning Mail nupat lasāms, ka Austrālijas valdība izdodot miljoniem mārciņu latviešu un citu imigrantu („Latvian and other migrants") ieceļošanai, bet kaļa laika atraitnes un bāreņi dažkārt dzīvojot visai neapskaužami. Te jāzina, ka pirmajā pasaules karā dzīvību zaudēja 60.000 austrāliešu karavīru, bet pēdējā karā svešās zemēs galvu nolika 30.000 šī kontinenta vīru.

Bez DP ļoti daudz Austrālijā pašreiz ieceļo briti. Arī kādas citas brūnkošas imperijas cilvēki — holandieši — arvien raugās uz šejieni. Austrālija šodien kļuvusi holandiešu „Meka", un pēc izdarīto aptauju datiem uz to vēlas izceļot 8 proc., tātad gandrīz desmitā daļa no visiem Holandes iedzīvotājiem, uz citām zemēm 17 proc., kamēr 75 proc. vēlas joprojām palikt savā zemē — Holandē.

Jā — sava zeme... Par to atkal un atkal runā arī daudzi DP imigranti, kaut Austrālijā tiem nekā netrūkst — vienīgi savas zemes. Austrālijas valdībai tādēļ nav viegls uzdevums saistīt atbraucējus pie bagātā kontinenta. Cik vien spēdami, austrālieši tomēr mēģina to darīt. Un jau šodien neskaitāmi imigranti ir „bosi", kuru vadībā strādā pašī šejienieši.

Six

Kanbērā, aprīlī.

Preses pile ir mūzigā

SIDNEJAS PIEZĪMES

Melburnas, Adelaides un Kanbēras latviešu organizācijas daļēji laimīgi atradušas pagaidu mītnes draudzīgā paspārnē. Arī par atlīdzību nav jādomā un, ja ir, tad tā niecīga. Ne tik labi veicas Sidnejas latviešiem. Velti virinātas pilsētas lielo organizāciju biroju durvis: „Hm! Diemžēl, mēs šoreiz nevaram palīdzēt. Pameklējiet citur." Nevajag aizmirst, ka miljonu pilsētā Sidnejā arī labdarība ir tikai veikals. Pastāvīgai lietošanai pilsētas centrā tādēļ nav atrasta telpa, kurā varētu rīkot kārtējas sanāksmes, novietot plašāku bibliotēku, strādāt teātris un koris.

Austrālijas latviešu labdarības biedrība izvēlējusies citu ceļu — sākusi priekšdarbus latviešu nama iegādei un ar aptaujas lapām noskaidrot iespējamo paju īpašnieku skaitu. Pierakstīšanās norit rosīgi. Un tomēr viens otrs tautietis vēl kavējas. Par izbildinājumu vairākiem min savu māju būvi. Citi atkal nevēlas redzēt latviešu sabiedrību, un ir arī tādi, kas atklāti pasaka: „Nav vērts vairs turēties kopā. Latvieši kā tauta jau zudusi." Paldies Dievam, tādu cilvēku nav daudz.

*

„Preses pile ir mūzigā!" Tie bija pirmie vārdi, ko Sidnejas ostā pēc ierašanās no Spānijas teica bij. Nacionālās operas baleta solists Voldemārs Leonaitis. „Dzirdēju, ka latviešu trimdas prese mani esot nosūtījusi uz Madeiras salu atvērt kafijas māju." V. Leonaitis pašreiz apmeties pie māsas, kas Austrālijā ieradās ar vienu no pirmajiem DP transportiem.

„Izvēlējos Austrāliju," stāsta atbraucējs, „kur dienišķās maizes garoza nav tik bieza kā Spānijā. Tur tikai retais latvietis var dzīvot puslīdz pārtikušos apstākļos. Pašreiz sevišķi grūti klājas rakstniekа Pāvila Rozīša meitai Dzidrai un vēl vienai otrai latvietei, kas aizgāja tautās uz spāņu zemi."

Par saviem nākotnes nodomiem mākslinieks pagaidām nevēlas runāt: „Drusku jāpavēro Sidneja, un tikai tad redzēsim tālāko!"

*

Pēdējos mēnešos Sidnejā ievērojami palielinājies mūsu mākslinieku un kultūras darbinieku skaits. Te strādā Eslingenas teātra aktrise Lita Zemgale, un tā paša teātra aktieris Kārlis Gulbergs cilā metalla stieņus mašīnu fabrikā. Dziedonis Kārlis Liedags, operešu primadonna Rita Ēriņa-Zālīte un jaunais vijolnieks Edmunds Strautiņš noenkurojušies Skaidviles ģimeņu centrā. Redaktors Voldemārs Dulmanis kalpo dzelzceļa darbos un baidās no „pārkrievošanās", jo darbā un nometnē jāsatiekas tikai ar imigrantiem, kas runā krieviski. Štutgartes radiofona soliste Mirdza Poliķeviča iesaistījusies sudraba apročņu pogu ražošanas procesā vīra zeltkaļa darbnīcā un kopā ar pianisti Mirdzu Stūri pošas koncertiem. Prof. Nikolajs Rozenauers darbojas par mācības spēku Sidnejas universitātē un rosīgi piedalās latviešu studentu sabiedriskajos pasākumos.

Sidnejiešiem tagad pievienojušies arī dziedone Elvīra Ārone un komponists Eižens Freimanis, kas jau agrāk vairākkārt koncertējuši Sidnejas ABC raidītājā. Pēc darba līguma nokalpošanas viņiem vēl sekos baleta solists Pauls Fībigs, aktrise Lūcija Kalniņa uc.

*

Veselu nedēļu Sidnejas laikraksti un radiofoni skandināja vēsti par Latvijas piekrastē pazudušajiem amerikāņu lidotājiem. Kādam mūsu tautietim viņa darba kollēģa — austrālietis — bargi jautājis: „Vai Jūs esat no Latvijas?"

„Jā."

Velti nācies stāstīt, ka Latviju okupējuši boļševiki un vainīgie ir viņi. „Jā, es jau to zinu, bet latviešiem gan tā nevajadzēja darīt."

Bez vainas vainīgiel

Sidnejā, aprīlī.

Sp. Klauverts

Paskaidrojums

IZCEĻOŠANAS KANDIDĀTIEM UZ KANZASAS ŠTATU

Sakarā ar manu rakstu Latvijas 18. marta numurā par dzīvi Kanzasas štatā man pienākušas ap 80 vēstuļu no Vācijas, Anglijas, Francijas, Beļģijas, Zviedrijas un citām zemēm ar lūgumu sagādāt darba devējus šeit. Visiem palīdzēt, protams, nevaru. Starplaikā apstākļi manā apkārtnē stipri mainījušies neparastā sausuma dēļ, tā kā farmeri, kas agrāk vēlējās Vācijas darba spēku, tagad bieži atsakās to izsaukt. Tāpēc angļu valodā man atsūtītās ziņas no latviešiem Vācijā nodotas šejienes ev. lut. mācītājam, kas grib vismaz daļai sameklēt darba devējus kādā lielā sešu štatu baznīcu pārstāvju sanāksmē, kas notiks šinīs dienās. Nekādas iespējas noklūt manā apkārtnē laukos nav sievietēm, jo te izmanto tikai vīriešu darba spēku. Par stāvokli mācītājs solījās vismaz daļai tautiešu atbildēt. Protams, visiem 40—50 rakstītājiem arī viņš to nevarēs.

Ārpus Vācijas dzīvojošajiem tautiešiem palīdzēt nevaru, jo mana štata dažādo baznīcu organizācijas rūpējas tikai par DP, kas dzīvo Vācijā. Lūdzu tautiešus manī atvainot, ka neatbildu uz visām vēstulēm — nav laika un līdzekļu apmēram 80 gaisa pasta vēstulēm. Esmu atbildējis visiem, kas vēstulēs ielikuši starptautiskos pasta kuponus. Tāpat lūdzu tautiešus izmantot arī katru citu izceļošanas iespēju.

Dodžsitijā, aprīlī.

J. Vanders

Skats caur komunista logu Amerikā

VĒSTULE REDAKCIJAI NO ASV

Pirmajā brīdī biju krietni pārsteigts, jo neticēju, ka arī te, pasaules bagātākajā valstī, iespējams sastapt tos, kam „īstā gaisma" šķiet nākam no austrumiem. — Iepazinos ar viņu jau pirmajā darba dienā, kad viss man vēl bija svešs. Daudz jautāju, un cilvēks bija izpalīdzīgs, viņš stāstīja, skaidroja. Pirmās dienas vakarā, atceroties visu, ko viņš bija man sastāstījis, konstatēju, ka esmu ieceļojis pavisam nelāgā zemē; viss bija ārkārtīgi dārgs, algas zemas, neko nevarēja atlicināt. Mans jaunais paziņa priecājās, ka ir neprecējies, jo citādi ģimene ar viņa niecīgo algu (220 dol.) badotos. Nedēļā viņam par uzturu vien jāizdodot ap 40 dolaru. (Mēs ģimenē esam 4 cilvēki un mēnesī uzturam izdodam 80—90 dol.).

Pirms 25 gadiem, kad viņš te iebraucis no Lietuvas, tad gan esot bijis labāk. Viss bijis lēts, preču pārpilnība (it kā tagad nebūtu!). Tiesa gan, algas tad arī bijušas mazākas. Bet tagad tomēr lietas nerītot tā, kā vajadzētu. Nekādas kārtības te neesot, katrs darot ko grib. Esot vajadzīgas pārmaiņas! Piesardzīgi iebildu, ka tik viegli jau nu ar tām kārotajām pārmaiņām nebūs. — Tomēr, tomēr, — Lietuvā, kur vēl dzīvo viņa brālis, šādas pārmaiņas jau notikušas (!). Viņa brālis dabūjis zemi, uzcēlis savu māju, un tas, lūk, notiekot pēc kara, izpostītā zemē. Te par to neesot ko domāt. (Aizmirsu pajautāt, kādu atbildīgu amatu viņa brālis ieņem komūnistu partijā).

Ar šo vīru kopā nostrādāju 3 mēnešus. Pēdējā laikā ar viņu gan vairs nerunāju. Bet gribu apgalvot, ka viņa domas arī tagad ir gluži tādas pat kā pirmajā dienā. Man šķiet, ka tās tādas bija jau tad, kad viņš atklāja, ka ASV nauda tomēr pa zemi nemētājas, ka kuņš katrs tomēr nevar kļūt miljonārs, ka viss iegūstams tikai savā darbā. Varbūt arī ārēji, ka viņš taču varētu tagad atgriezties Lietuvā. Jā, labprāt, bet ASV valdība nedodot izbraukšanas atļauju (viņš gan nepieblīda, ka drusku lielākas grūtības ir iegūt iebraukšanas atļauju Lietuvā).

Līdz šim mani pretargumenti nav līdzējuši. Domāju, kādreiz viņam parādīt We Accuse the East, We Warn the West. Var tad tiešām nav līdzekļu pret šo slimību?

Mičigānā, februārī.

J. G.

Ugunsgrēks iznīcina latviešu bēgļu māju Kanadā

Smags likteņa sitiens šajās dienās piemeklējis mūsu tautiešus Jāni un Veroniku Ezerkalnu, kas pēc ieceļošanas Kanadā apmetušies nelielajā Lornparkas (Lorne Park) pilsētiņā Toronto tuvumā. Divstāvu koka namā, kurā Ezerkalni dzīvojuši kopā ar kādu citu imigrantu ģimeni, izcēlies ugunsgrēks, pie kam nams īsā laikā nodedzis līdz pamatiem. J. Ezerkalns, kas atradies namā, izglābies pēdējā brīdī, izlēcot pa otrā stāva logu, bet visa ģimenes mantība kritusi par upuri liesmām. Ezerkalni sevišķi satriekti par zaudēto bagātīgo latviešu grāmatu un. gleznu krājumu. Nelaimīgo notikumu plaši aprakstījis kanadiešu laikraksts Toronto Daily Star ievietojot arī Ezerkalna kundzes un degošā nama uzņēmumus. (J)

LATVIEŠI VISĀ PASAULĒ

Ar 24. aprīli Dānijā uzsāks izdot jaunu latviešu periodisko izdevumu ar nosaukumu Dānijas latviešu balss līdzšinējā Dānijas latviešu informācijas biļetena vietā.

Baltijas valstu luterāņu mācītājus, kas dzīvo Zviedrijā, drīz aicinās iesaistīties zviedru baznīcu darbā, jo pašiem zviedriem trūkst mācītāju, — ziņo National Lutheran Council informācijas birojs. Pavisam zināmi 39 igauņu un latviešu mācītāji, kas dzīvo Zviedrijā. 7 no tiem jau strādā par mācītājiem zviedru draudzēs.

*

Mag. phil. K. Lejasmeijers ASV gūst arvien lielāku ievērību kā pretkomūnisma kustības lektors. 10 mēnešu laikā Lejasmeijers runājis jau 98 ASV vietās 20.000 amerikāņiem. Kādas koledžas rektors pateicies Lejasmeijeram visas auditorijas priekšā vārdiem: „A splendid lecture!"

„Jaunās Skaistkalnes" adrese tagad ir: Norling Bros., Svea, Minn., USA. Šajā pilsētā pie viena darba devēja strādā 22 latvieši, to vidū puse no Skaistkalnes pagasta. Tautieši kūdz pārējos Skaistkalnes pagasta latviešus rakstīt viņiem uz minēto adresi.

Latviešu dievkalpojumi Grand Rapidā (ASV) notiek katru svētdienu pl. 3 pēcpusdienā ev. lut. Trisvienības baznīcā Crescent un Bostwick Ave krustojumā. Pie baznīcas darbojas arī latviešu svētdienas skola. 7. maijā baznīca atzīmēs ģimenes dienu.

*

Londonā (Kanadas Ontario provincē) YMCA šajās dienās sarīkoja „starptautisko dienu" ar izstādi, mūzikāliem priekšnesumiem un tējas galdu. Izstādē piedalījās visas 3 baltiešu grupas, grieķi, persieši, indieši, britu pārstāvji, ķīnieši un arī paši veckanadieši ar saviem nacionālajiem izstrādājumiem. Koncerta daļā starp citu dziedāja operdziedonis J. Niedra.

*

Latviešu ievērojamais paidagogs un daudzu mācības grāmatu autors, filziķis Andrejs Bumbērs aprīļa otrā pusē Sidnejā izkāpa Austrālijas krastā. Viņš dzīvos Melburnā.

Melburnas latviešu biedrība 1950.-51. gadam izvēlējusies šādu darbības plānu: turpināt kārtējos latviešu vakaru sarīkojumus, jauktā koŗa darbību, Rīgas (102.) skautu vienības darbību, paplašināt adresu galdu un bibliotēku, aktivizēt dāmu komitejas, palīdzības fonda un literāras sekcijas darbību, noorganizēt svētdienas skolu, sporta sekciju (ar tūristu, mednieku un makšķernieku nozari) un šacha sekciju, sarīkot 3 laicīgus un 1 garīgu koncertu, rīkot rakstnieku vakarus, biedru vakarus un bērnu rītus.

Lai aizstāvētu latviešu draudžu intereses, Austrālijas ev. lut. sinodē piedalījās arī divi mūsu tautieši — māc. J. Kraulis (Sidnejas latv. draudze) un pasaules rekordists J. Dāliņš (Benalas latv. dr.).

Austrālijas Daugavas Vanagu pagaidu valdes pienākumus pārņēmusi DV Melburnas nodaļa. Biedrziņa A. Jaunkalna adrese: 273, Royal Parade, Parkville, Vic., Australia.

15.000 austrāliešu Melburnas botāniskajā dārzā noklausījās imigrantu koncertu. Vairāk nekā nusi programmas aizpildīja latviešu mākslinieki — dziedoņi M. Vītane, E. Petrēvics un E. Burkēvica un Ern. Maršaua vadītais Melburnas latviešu vīru koris.

Melburnas latviešu teātris savā debijā iepriecināja tautiešus ar R. Blaumaņa Trīnes grēku 2 izrādēm. Režiju vadīja V. Leists.

Latviešu valodniece L. Maulice sekmīgi propagandē Latviju tālajā Jaunzēlandē. Tautiete ir valodu skolotāja kādā mācības iestādē Oklendā, par savu darbu izpelnīdamās sevišķu atzinību. L. Maulice Oklendas franču klubā nolasīja arī referātu par Latviju.

Mācītājs R. Reinfelds, kas šajās dienās apciemoja tautiešus Jaunzēlandes dienvidu salā, tikās arī ar jaunzēlandiešu DP pieņemšanas komisijas vadītāju J. Pīrsu (J. Peārce). Tas paskaidroja, ka piederīgo un paziņu izsaukšana no Vācijas uz Jaunzēlandi pilnīgi atdalīta no vispārējās DP ieceļošanas akcijas Jaunzēlandē, kas ir mums ļoti labvēlīgs atrisinājums, jo paver izceļošanas iespējas lielākam skaitam DP.

Latviešu biedrība Lielbritānijā panākusi vienošanos ar Abbey National būvsabiedrību un Alliance apdrošināšanas sabiedrību par aizdevumu izsniegšanu tiem latviešiem, kas vēlas iegūt Anglijā nekustamus īpašumus. Sabiedrības apsolījušas mūsu tautiešiem iespējamo pretimnākšanu. Interesenti var pieprasīt tuvāku informāciju biedrības birojā.

Igauņu balss par nākamo Baltijas ūniju

Igauņu laikraksts Eesti Rada jaunākajā numurā veltījis ievadu Baltijas ūnijas problēmai. Autors V. Rismandels raksta pirmajā daļā aplūko Baltijas valstu sadarbību neatkarības laikā un konstatē, ka dažādi kavēkļi toreiz neļāva nokļūt tālāk par Igaunijas-Latvijas militāro ūniju. Otrais pasaules karš radikāli grozījis visus priekšnoteikumus starptautiskai sadarbībai. Rietumeiropas valstis aizvien ciešāk saslēdzas kopā, un nav šaubu, ka agrāk vai vēlāk Apvienotajai Eiropai pievienosies arī Austrumeiropas valstis.

Kad un kādā ceļā atrisināsies Baltijas valstu jautājums, t. i. kad tās atbrīvosies no padomju jūga, ir nezināms. Bet fakts ir tas, ka tad šīm valstīm būs jāieņem noteikts viedoklis Rietumeiropas sadarbības jautājumos, un viens no svarīgākajiem būs, — vai deklarēt tūlīt Baltijas valstu savienību un kādā veidā. Tālāk Rismandels raksta:

„Mūsu tautieši dzimtenē patlaban nevar apspriest šīs problēmas. Bet tie ir jautājumi, kuŗu atrisināšana prasa skaidrošanu un dažādus priekšdarbus. Tas ir mūsu uzdevums, to uzdevums, kas ar likteņa gribu izkļuvuši brīvajā pasaulē. Tiklab DP nometnēs, kā arī citur triju Baltijas tautu pārstāvju starpā valdījusi cieša un draudzīga sadarbība visu ikdienas problēmu atrisināšanā. Mēs esam dzīvojuši plecu pie pleca ar latviešiem un lietuviešiem. Esam mācījušies tos pazīt, esam dalījušies ar tiem bēdās un priekos. Viss tas mūs tuvinājis un palīdzējis izprast vienam otru. Pamats sadarbībai un kopīgai dzīvei līdz ar to trimdinieku saimē jau eksistē. Bet tas pats jāsaka arī par tiem tautiešiem, kas palikuši dzimtenē. Tos saista kopīgas raizes, ciešanas un kopīga cīņa pret apspiedēju.

Bet darāmā ir vēl ļoti daudz. Vispirms mūsu pašu tautiešiem jāizskaidro mūsu kaimiņu vēsture, kultūra utt. Par spīti ilgajai kopdzīvei DP nometnēs šai ziņā ļoti maz paveikts. Šī kļūda vēl iespēju robežās jāizlabo, kaut gan tas grūtāk paveicams. Tālāk sīkāku pētīšanu un iztirzājumu prasa noteikumi, uz kādiem varētu balstīties triju Baltijas valstu sadarbība nākotnē."

No iztirzājamiem jautājumiem autors min pirmā kārtā valsts un starptautiskās tiesību normas, saimnieciskos pamatus, muitas ūniju, saimniecisko ūniju, kopīgo naudas sistēmu, ārējo tirdzniecību, satiksmi, rūpniecību un beidzot arī sadarbību kultūras un izglītības laukā. Tāpat, droši vien, nozīmi nebūšot zaudējušās militāri stratēģiskās problēmas. Nobeigumā autors piebilst:

„Kā no minētā varam secināt, darba un uzdevumu šeit pietiktu visiem. Jāķeras tikai klāt. Būtu vēlams, lai kāda no mūsu centrālajām organizācijām uzņemtu šos jautājumus savos darba plānos, jo no to atrisināšanas daudz kas atkarīgs nākotnē, kad reiz atgriezīsimies brīvajā dzimtenē. Trimdas laiks zināmā mērā uzskatāms par zaudētu. Centīsimies to vismaz daļēji izmantot, pozitīvi meklējot atrisinājumus nākotnes problēmām. Varbūt spēsim ar to ietaupīt daudz sviedru aiz konferenču galdiem, varbūt pat asinis, kas jāizlej cīņu laukos," nobeidz savu rakstu Rismandels.

Lietuviešu chronika

Pasaules lietuviešu kopības Vācijas vadība, piedaloties Mazās Lietuvas pārstāvjiem, nolēmusi Vācijas padomes vēlēšanas izdarīt līdz 31. maijam. Vēlot uz tūkstoš personām vienu pārstāvi, padome sastāvēs no 12 locekļiem, bet izpildu organs — valde no 3—5.

Augstākie lietuviešu katoļu garīdznieki — archibīskaps Skvireckis un bīskapi Brežģis ar Padoļski — Lieldienās apmeklējuši Romu.

Gleznotājs Pāvils Puzinskis, kas pēc ieceļošanas ASV apmeties Holivudā un sākumā pelnījies ar krāsošanu, guvis labus panākumus kā portretists. Par filmu magnātam L. B. Maijeram izgatavoto portretu viņš saņēmis 4000 dol., tagad iekārtojis pats savu studiju un glezno citu Holivudas bagātnieku portretus.

Starptautiskā zemnieku partiju pārstāvju sanāksmē Vašingtonā Lietuvas zemniekus pārstāvēs bij. prez. Dr. K. Grinius. Ģen. Pļechavičius, kas līdz šim strādāja metallrūpniecībā, uzņēmies alus pārstāvniecību Čikāgā.

Ņujorkas lietuvieši, piedaloties valdības, senāta un tautas pārstāvju nama locekļiem, plaši godinājuši sava palīdzības fonda priekšnieku Dr. kan. J. B. Končiju, atzīmēdami viņa nopelnus Eiropas trimdinieku dzīves un emigrācijas kārtošanā. (ek)

KOMŪNISMS — bīstamākais valsts monopolkapitālisms

Cīņā par pasaules varu Maskavas varasvīri visās pasaules malās izveidojuši savas piektās kolonnas. Izmantojot demokratiju liberālismu, šīs kolonnas parasti darbojas kā legālas komūnistu politiskās partijas, kas tad nu visiem spēkiem grauj tā koka saknes, uz kuŗa tās sēž un bažējas. Ja nu visiem šiem vispasaules komūnistiem vaicātu, kas tad tas komūnisms ir, par ko viņi tik aizrautīgi cīnās, tad, ja nu atmestu pie malas Maskavas melus un nejēdzības par proletāriāta diktātūru, tautas fronti, tautas demokratiju, Ļeņina-Staļina līniju, trockismu un titoismu, tad laikam neviens komūnists to pateikt nevarētu, it sevišķi, ja viņam sava atbilde būtu jāsaskaņo ar faktiskiem apstākļiem aiz dzelzs priekškara. Bet Maskava maksā un pavēl, un piektās kolonnas centīgi strādā.

Partijas dogmai kā izkārtne piesaistīti novecojušies un vairs nederīgie Marksa un Engelsa prātojumi par šķiru cīņu. Tiek piesaistīts Ļeņins, kas visas savas pasaules gudrības ietērpis savā „reliģijas" postulātā: „laupi salaupīto". Viņa izpratnē itin viss, kas bija otra cilvēka kabatā, bija salaupīts. Šim Parnasa ansamblim padevīgie Džugašvili kalpi pēdējā laikā cenšas pievienot pašu Džugašvili kā lielāko pasaules sociālisma teorētiķi, kuŗa vara pasaulē nesusi badu, bailes, mokas un nāvi neskaitāmiem miljoniem nevainīgu cilvēku. Uz ko tad sauc tagadējais komūnisma doktrīnas Staļins? Uz cīņu ar kapitālismu. Pie šī momenta ir vērts pakavēties.

Kultūrālās brīvās valstīs agrākās iedzīvotāju kastas un šķiras sen jau ir zudušas uz visiem laikiem, un nevienam saprātīgam cilvēkam vairs nenāk prātā turīgāko un trūcīgāko tautas daļu uzskatīt par atsevišķām šķirām. Brīvās kultūras valstīs visiem pilsoņiem ir vienādas politiskas un saimnieciskas tiesības un visiem uzlikti vienādi politiski un, samērīgi pēc mantas stāvokļa, arī saimnieciski pienākumi. Šo dienu trūcīgākais strādnieks šajās valstīs nereti var būt pats par uzņēmēju, ministru vai pat savas tautas vadītāju. Sadzīves pamatos kā nesatricināma vērtība likta konfesijas, pārliecības, vārda, organizēšanās un pār visām lietām, darba brīvība. Vairums šo tautu savām valstīm devušas īstas demokratijas satversmes. Nav tamdēļ arī nekāds brīnums, ka šajās zemēs komūnisma maldu mācībām, ģeķībām un nelietībām nav un nevar būt nekādu panākumu. Bet kā ir ar šīm lietām pie komūnistiem?

Kremļa galotnes, sarkanarmijas vadība un partijas funkcionāri dzīvo pārpilnībā. Tad nāk daži procenti komūnistu partijas biedru, kam līdzskriešana un padevība diktātūrai nodrošina eksistenci. Bet lielākā tautas masa, kuŗu paši komūnisti vērtē uz deviņām desmitdaļām? Šī masa ir mūžīgi izsalkusi, neapģērbta un vistrūcīgākā. Tai nav jēgas par īsto politisko brīvību, un nāk prātā Pleskavas guberņas zemnieciņa — kolhoznieka stāsts Latvijā 1944. g., ka viņš 1935. g. notiesāts uz 5 gadiem spaidu darbos tikai par to, ka reiz kolhozā citiem klāt esot, ieminējies par grūto dzīvi. Šai pelēkai bezcerību masai ir vienīgās tiesības: vēlēt pēc vienas listes, turēt muti, klausīties melu propagandu, aplaudēt „kroņa" runātājiem un . . . nomirt. Vai te var runāt par kādu sociālismu?

Vissvarīgākais moments komūnistu grāvējā darbībā ir dabiskais saimnieciskais antagonisms starp uzņēmēju peļņu un strādnieku algu. Dabiski, — jo lielākas algas jāmaksā strādniekiem, jo mazāka paliek uzņēmējiem. Modernās brīvās valstīs šis saimnieciskais antagonisms sen jau zaudējis savu asumu un vairs neierindo strādnieku un uzņēmēju divās šķirās, bet gan liek tiem meklēt un atrast ceļus sadarbībai, kas nodrošina labu algu strādniekiem par labi padarītu darbu, tā arī uzņēmēja peļņu. Šajā sadarbībā strādnieks jau sen neiet cīņā viens, bet cīnās par savu stāvokli caur arodbiedrībām, ar kuŗām jārēķinās kā uzņēmējiem, tā arī valsts varas orgāniem. Streika tiesības ir iespaidīgs līdzeklis strādnieku rokās. Ne velti komūnisti arvien lauzušies šajās strādnieku organizācijās, lai caur tām īstenotu Maskavas politiskos uzdevumus. Tas vējš, kas iztriecа komūnistus no lielām vispasaules arodbiedrību organizācijām, pierāda, ka brīvās kultūrālās valstīs strādnieki ir valstiski jau nobrieduši un atšifrējuši komūnismu. Bet arī šis ceļš strādnieka saimniecisko stāvokli izcīnot ar streiku palīdzību, drīz vien izrādīsies par novecojušos un lieku. Politiskā ekonomija māca nepieciešamību piesaistīt strādniekus uzņēmuma vadībā un peļņā, tādā ceļā abiem ražošanas dalībniekiem radot saimniecisku interesi uzņēmuma plaukšanā.

Liekas, ka abu pasaules kaŗu sekas šai vērtīgai sēklai neļāva pienācīgi augt. Nav jābrīnās, ka divu pasaules kaŗu zaudētājas Vācijas tagadējais veiklais vadītājs kanclers Dr. Ādenauers minētai sadarbības atziņai no sākta gala veltījis izcilu vērību un kopā ar arodbiedrību vadītāju Dr. Bekleru šo jautājumu pat ienesis likumdošanas forumā, lai strādnieku līdznoteikšanas tiesības (Mitbestimmungsrecht) gūtu pat likuma spēku. Vācijas vadītāji labi izpratuši, ka ar strādnieku piedalīšanos uzņēmumu vadībā un peļņā vispirms zudīs pēdējais krāpšanas līdzeklis komūnistiem. No gruvešiem un pelniem topošā Vācijas saimniecība nevar atļauties tādu luksu kā streikus, kas maksā ļoti dārgi valsts saimniecībai. Liekas, ka vācieši šai ziņā būs aizsteigušies tālu priekšā anglosakšiem. Pie šīs kārtības streiki kļūst lieki, jo kapitāls un darbs ir līdztiesīgi partneŗi: kapitāla pretenzijas uz augļiem atbilst strādnieku darba algai pēc tarifa; kapitāla peļņai atbilst papildu izmaksas strādniekiem no peļņas konta. Vācijas Duisburger Kupferhütte jau labu laiku praktizē šo kārtību, un uzņēmuma direktors Dr. Kuss par rezultātiem ļoti sajūsmināts. Brīvās valstīs strādniekam arī ir neierobežota tiesība pašam izvēlēties darba devēju un darba veidu. Par kaunu mūsu laikmetam dažas valstis atteikušās šo principu piemērot DP. No otras puses uzņēmēju brīva konkurence savā starpā ir viens no strādnieku labklājības pamatiem.

Bet kā ir ar kapitālismu pie pašiem Maskavas kungiem: uzņēmējs resp. kapitālists politiskās ekonomijas izpratnē ir tā persona, kas dod līdzekļus ražošanai un izmanto citu cilvēku darba spēku. Komūnistu vara allaž pēc savas varas nodibināšanas visur par savu patīkamu pienākumu uzskatījusi visu privāto uzņēmumu nacionālizāciju (lasi: svešas mantas paņemšanu ar varu pēc slavenās mācības — laupi „salaupīto"). Uzņēmumu īpašniekus pie tam nostāda par ekspluatātoriem, kaitniekiem un tautas naidniekiem, ar visām no tā izrietošām sekām pēc padomju režīma morāles. Kad tas veikts, ražošanu pārņem pati valsts, dodot līdzekļus ražošanai un izmantojot piespiedu kārtā visu dzīvo cilvēku darba spēku.

Strādnieks ir neglābjami piesaistīts savai darba vietai un ir spiests strādāt tik daudz un par tādu atlīdzību, kādu nosaka kapitālists — valsts. Par streika tiesībām še var runāt tikai vājprātīgais. Tā kā strādniekam šādos apstākļos nav un nevar būt nekādas dabiskas intereses par darbu, tad cieņā nāk akorda darbs, sociālpolitiskās sacensības, stachanoviešu izspiešanas sistēma un . . . piespiedu ziedojumi no algas valsts iekšējiem aizņēmumiem. Valsts kapitālismam darbu un uzdevumu (vispasaules revolūcija) gan daudz, bet tautas gribas strādāt nav, tādēļ talkā nāk valsts izpildvara, kas piegādā „noziedzniekus" koncentrācijas nometnēm un spaidu darbiem visneiespējamākos apstākļos.

Tātad, ja runājam par komūnismu un kapitālismu kā saimnieciskām sistēmām, tad jākonstatē, ka šo dienu komūnisms ir valsts monopolkapitālisms, kas ir strādniekiem pati jaunākā un bīstamākā kapitālisma forma. Un ja nu vispasaules komūnisti savu sūtību patiešām grib saskatīt cīņā pret kapitālismu, vai tad viņiem nederētu uzsākt cīņu pret pašu sliktāko kapitālisma veidu, kas ir viņu pašu mājās? Mūsu izpratnē komūnisma īsto ideju un mērķi pareizi deklarējis Ļeņins, un tas ir: laupi! T. P.

Jaunākais par piedzīvojumiem Latvijā

No Latvijas Zviedrijā saņemta necenzēta vēstule, kas stāsta, ka lauki pilnīgi kolhozēti un lielākā daļa vecsaimnieku deportēta. Deportēto vietā nometinātas krievu uc. padomju tautību ģimenes, tā kā dažos apvidos vairāk nekā puse iedzīvotāju ir cittautieši. Pārtikas apstākļi laukos ārkārtīgi grūti, jo pēc ražas, gaļas un sviesta nodošanas valstij kolhozniekam pāri paliek tikai bada tiesa. Drusku vieglāk šai ziņā pilsētās, īpaši Rīgā.

Sākot ar 16 g. v., jauniešus iesauc darba dienestā, jo tālākās skolās var iekļūt tikai ar labu sociālo izcelšanos, ja vecāki nav bijuši buržuji. Iestādes iesauktos sadala pa dažādām darba vietām. Steidzīgi apmāca jaunus jūrniekus, lai tie ārzemju ostās nebēgtu no kuģiem. Vispār uz kuģiem, kas dodas uz ārzemēm, darbā pieņem tikai tos, kam mājās paliek ģimenes. Pilsētās daudz krievu kaŗaspēka un kaŗavīri atklāti runā ka kaŗš nenovēršams. Turpretī mežos vēl arvienu daudz partizānu.

Kāds somu jūrnieks par Ventspili stāsta, ka naktīs pa pilsētu pastāvīgi staigā patruļas. Ēku durvis nedrīkst noslēgt, lai patruļas kuŗā katrā brīdī varētu izdarīt kontroli. Bieži šais kontrolēs iedzīvotājus vienkārši aplaupot. (LZ).

NO RĪGAS RADIOFONA:

Pārkrievošana uz visas līnijas

LAI MĀCĪTOS KRIEVU VALODU, ĢIMENĒ SARUNĀJAS TIKAI KRIEVISKI — LAUKSAIMNIECĪBAS JAUNINĀJUMI KRIEVU NOPELNS — PROF. ZUTIS CENŠAS ATTAISNOT KRIEVU IMPERIĀLISMU

Sakarā ar skolu mācības gada nobeigumu. Padomju Latvijas laikrakstos un radiofonā visur uzsvērta mīlestības ieaudzināšana uz krievu valodu. Gala pārbaudījumos literātūrā noteikta krievu literātūras vēsture un Latvijas padomju rakstniecība. Par labām krievu valodas zināšanām izsniedz uzslavas rakstus. Reportāžā par skolām pioniere Ruta Jaunzeme stāsta, ka mājās ar māti sarunājoties krieviski, lai labāk apgūtu krievu valodu.

Tanī pašā laikā raidījumā latviešiem ārzemēs minēti vairāki piemēri par bērniem rietumu okupācijas joslās Vācijā, kuŗi „piespiesti" aizmirst savu dzimto valodu. Ilona Bernharde, kas Rīgā atgriezusies 1949. g. martā, runājusi tikai vāciski, tāpat arī Harijs Urbāns. Lai vairotu sev padevīgus vergus, okupantu pirmais paņēmiens esot piespiest aizmirst tēvu valodu.

Republikas kolhozu aktīva sanāksmē Rīgā referējis partijas CK sekretārs Ņikonovs, bet debatēs piedalījušies lauksaimniecības ministra vietnieks Porošins, lauku apriņķu partijas CK sekretāri Apoņins, Šišmarevs, Čerņiševs, Lapina, Jeļins uc. Lauksaimniecības ministrijas vecākā agronome Černousova par labākajiem kolhozu vadītājiem minēja Duchovski, Belokurovu, Katkovski, Korobeļņikovu uc.

Vēl arvien kaŗa radīto drupu novākšanā vislabākos panākumus var gūt svētdienu darbā. Liepājā notikušajā svētdiennieka piedalījās visu iestāžu un uzņēmumu darbinieki, kopskaitā 14.600 cilvēku, kas dienas laikā novāca 13.500 kub. m gruvešu. Darbinieki bija sadalīti brigādēs, kuŗas vadīja īpaši brigadieŗi. Līdzīgā kārtā būvēs 5 km gaŗo tramvaja līniju uz Cukurfabrikas ciematu.

Mičurina kustības priekšgalā Latvijā soļo Daugavpils augļkopības un sakņkopības skola, ko vada direktors Rusanovs ar skolotājiem Jefremovu, Dubrovskaju un komsorgu Botirevu. Kolhozos jau kultivē 15 sojas pupu šķirņu, kanatņiku (jauns stiebra augs) un žuburainos kviešus. Izpētīts, ka gurķus vislabāk audzēt vagās, bet sīpolus no dēstiem. Pirms ziedēšanas āboliņam derot noraut galviņas. Ziemāju ražas ceļt palīdzot virsmēslojums un ecēšana. Laikam jaunas lietas, ko mūsu senči vēl nezināja . . .

Raidījumā latviešiem ārzemēs runāja prof. Jānis Zutis: Ar savu kapitālo monografiju par 18. g. s. Baltiju atmaskoju pseidozinātniskos uzskatus, ko vācu okupācijas laikā pauda prof. Švābe un vēsturnieks Pomers, it kā latviešu un igauņu tautas varējušas pastāvēt tikai tāpēc, ka pastāvējušas Baltijas privilēģijas. Tāpat pierādīju, ka t. s. zviedru laiks bija īstenībā zelta bedre vācu muižniekiem, ne latviešu zemniekiem. Baltijas privilēģijas bija tikai muižnieku un pilsoņu šķiras labā, bet ne zemniekiem, kas tika nežēlīgi izsūkti. Buržujiskie nacionālisti gribējuši, lai latviešu tauta atdalītos no krievu tautas un nokļūtu galīgā verdzībā, bet īstenībā latviešu iekļaušanās krievu impērijā nāca par labu latviešu tautas attīstībai. Apgāžot pseidozinātniskos uzskatus šajā jautājumā, esmu vadījies no partijas un biedra Staļina norādījumiem Tāpēc man arī piešķirta Staļina prēmija, jo viss ko esmu sasniedzis, ir partijas nopelns.

Vācu prese par baltiešu traģēdiju

Izplatītais vācu laikraksts Nürnberger Zeitung ievietojis tautieša Dr. J. Knostenberga rakstu par Baltijas tautu traģēdiju. Tanī atzīmēta varmācīgā Baltijas valstu aneksija, ko Kremlis izdarīja 1940. g., un vēlākā okupācija līdz ar tās traģiskajām sekām, kas draud baltiešu tautām ar lēnu, bet pakāpenisku iznīcību. Ap 120.000 latviešiem izdevies nokļūt šaipus dzelzs aizkara, bet arī viņu cerības kaut kur apmesties puslīdz kompaktā masā izgaisušas un tagad tālākās emigrācijas vilnis tos izkaisa visos pasaules vējos. Tas notiek 20. gadsimtenī, teikts raksta nobeigumā, un nav neviena, kas atbildētu uz jautājumu, kad gan īsti beigsies baigā cilvēku un tautu iznīcināšana.

Minchene — Grona

DAŽI PADOMI IZCEĻOTĀJIEM UZ ASV

Ceļojuma sākums Minchenē skaitās ar smagās bagāžas (100 kg personai) nodošanu. Priekšmetu sarakstu neprasa. Pēc bagāžas nosvēršanas un pārbaudes kastes var vēl apstīpot, ko Minchenē izdara uz vietas (atlīdzība DM 2.— par stīpu). Šeit arī personības apliecību resp. reģistrācijas karti apmaina pret saraksta numuru, ko saņem visi, izņemot ģimenes galvu — vīrieti, kas savukārt to saņem tikai pēc piedalīšanās noteiktā laikā bagāžas iekraušanas darbā.

Izbraukšanas dienā atvadīšanās no pavadītājiem iespējama līdz rokas bagāžas nodošanas brīdim; pēc tam sastapšanos ierobežo stiepļu žogs. Līdz iekāpšanai vilcienā aizbraucējiem ārsts vēl pārbauda kaklu, kā arī notiek vēlreizēja dezinfekcija ar pazīstamo pulveri. Līdzņemamā rokas bagāžā (15 kg personai) ieteicams ņemt līdzi arī traukus ēdienam, ko izsniedz vilcienā.

Brauciens no Minchenes līdz Gronas transitnometnei ilgst apm. 22 stundas. Gala stacijā no vilciena jāpārvietojas automašīnās, atstājot rokas bagāžu vilcienā. Pēdējo pārvieto automašīnās šim nolūkam paredzētie darbinieki, kādēļ bagāžas piederība jāapzīmē un jāievēro arī auto numurs, kas vēlāk atvieglo bagāžas saņemšanu.

Ieeja Gronas nometnē sākas ar kakla apskati, rokas bagāžas pārbaudi un jauno iemītnieku „atutošanu". Aizliegts ienest nometnē uzturlīdzekļus, izņemot augļus. Pēc tam ar saņemto ēdienu karti jādodas uz norādīto dzīvokli: sievietēm un vīriešiem atsevišķās blokmājās, kur ģimenēm un paziņām sastapšanās tomēr brīva. Starplaikā līdz kuģa transportam jābūt nomodā par veselību, īpaši bērniem, lai nerastos šķēršļi ieskaitīšanai transportā. Tikpat svarīgi ir nostrādāt nometnē paredzētos darbus — siev. no 18—50 g., vīr. līdz 60 g. v., iepriekš sekojot par tiem sarakstos. Lai gan norīkojumos var iznākt piedalīties tikai 1—2 reizes, tomēr ļoti noderīgas darba drēbes un cepure, kas viss vēlāk noderīgs arī uz kuģa.

Nometnē darbojas baznīca, bērnu dārzs, tautskola, lasītava. Notiek informācijas priekšlasījumi un kino izrādes. Ja ir vēl saglabātas liekas markas, tās noder kantīnē un pilsētas veikalos, ar kuŗiem satiksme brīva no pl. 10 rītā līdz 10 vakarā. Vispār nometnē kārtība laba, kas izklīdina sākuma bažas. Art. R—s

„Dāmas" un brīvības cīnītājs

Šajās dienās Eslingenā daudzu aculiecinieku klātienē noticis gadījums, kas daļu latviešu sabiedrības varbūt ļoti pārsteigs kā visnekaunīgākais izaicinājums katram latvietim. Notikums šāds:

Agrā rīta stundā pārpildītā vilcienā, kas dodas no Eslingenas uz Ludvigsburgu, un ko galvenokārt aizņem strādātāji un daļa Eslingenas DP, kas dodas uz emigrācijas komisijām, kaŗa invalīdu nodalījumā iekāpj vīrs ar koka kāju un DV nozīmi svārku atlokā. Viņš nebrauc šai vagona nodalījumā pirmo reizi un pazīst gandrīz visus līdzbraucējus. Nodalījums aizņemts.

Viņš ierauga sēžam divas pavecākas, spilgti izkrāsotas sievietes, pieiet tām klāt un vācu valodā lūdz atbrīvot vietu Abas „skaistules" saskatās, bet nedomā piecelties. Invalīds piesarkst, redzami uztraucas un solās runāt ar konduktoru. Sāk uztraukties arī pārējie šī nodalījuma braucēji. Beidzot viena „dāma" latviešu valodā otrai saka: „Nu dosim arī šim idiotam vietu!"

Abas pieceļas, bet otra vēl protestē: „Kur tas gan redzēts, ka dāmām jāceļas pirmajām, kamēr vīrieši sēž! Paldies Dievam, ka drīz aizbraucam no Vācijas, tad šie kropļi varēs te palikt!" Un latviešu kaŗavīrs ar vienu kāju, kas šīm „dāmām" faktiski izcīnījis iespēju doties vēl tālāk no Vācijas, nezina, ko sacīt. Vilciena gala stacijā viņš tomēr nenovaldās un izgrūž dažus asākus vārdus — „Kā jūs iedrošināties mani apvainot, — es esmu godīga sieviete!" atkliedz pretī „latviete" Pr. balinātiem matiem.

„Tik smagi man šodien," saka vēlāk kaŗavīrs saviem darba biedriem, „tik ļoti smagi . . ." I. L.

TĒVZEMEI UN BRĪVĪBAI

Pāvils Klāns

APARTAMENTI

Latviešu trimdinieku grupa Vācijā pašreiz iegājusi dzīves posmā, kas radikāli atšķiras no visu citu grupu likteņiem pārējā pasaulē — te brūk, tur ceļ! Te likvidē skolas un nometnes, tur dibina teātrus, draudzes, biedrības. Tas it kā nobeidz un papildina vispārējo ainu, kas sāka tēloties jau ar to brīdi, kad atsevišķas grupas vienu no otras nošķīra ūdens un zemes robežas. Vai atceramies vēl laiku, kad bija Vācijas braucēji un Kurzemē palicēji? Ļoti spalgas balsis toreiz aicināja nepamest tēvzemi, un pirmās diferences radās, kad kurzemnieki par atkritējiem sāka dēvēt Berlīnē, Drēzdenē un Lībekā gaisa uzbrukumos izvārdzinātos tautiešus.

Laiks nolīdzinājis asumus, tagad mēs ar skumjām, palicēji ar slepenām cerībām atceramies viens otru. Bet Zviedrijā, Anglijā, Amerikā un Austrālijā — šais četrās galvenajās emigrācijas vietās latvieši, sekodami no viņiem neatkarīgiem impulsiem, turpina veidot paši savas lokālās dzīves raksturīgos vaibstus, Vācijas latvieši pašreiz tos nomontē, un tā mums tagad ir piecas lielas grupas svešumā, kas katra jūt, domā un dzīvo citādi nekā pārējās. Un ja šīs grupas būtu lielas un mūs gaidītu ļoti ilga svešniecība, tad ar laiku izveidotos latviešu salas, kuru attieksmes savā starpā līdzinātos tām, kādas piemēram pastāv spāņiem Dienvidamerikā pret spāņiem Spānijā. Nu, bet mēs tik tālu neesam un nekad negribam būt.

Taču, neraugoties uz lokālām laikmetīgām atšķirībām, gars, valoda un asinis šīm grupām ir viens un tas pats, un vienojošais elements, kas ļauj runāt par trimdas saimi, ir kopējais liktenis un — lai izvairītos no patētikas — kopējas reminiscences, nemaz neminot tās kopējās nākotnes perspektīvas, ko liekam nojaust aiz vārdiem „ja mēs atgriezīsimies."

Un taisni reminiscences ir tās, kas ļauj mums palikt tiem, kas esam. Protams, nav zināms, ko domāsim un jutīsim nākošās paaudzēs, ja arī tām būs jādzīvo svešumā. Taču, jāiziet no pieņēmuma, ka negribēsim kļūt groteski, saslejoties pret tīri bioloģiskiem nosacījumiem, kā tas notiktu ar kaķi, ja tas pēkšņi sadomātu pārvērsties par tīģeri vai suni. Daudzi no mums turējuši rokās kāda tuvinieka ģīmetni vai vēstuli kauju pārtraukuma brīdī, daudzi tagad aizokeana zemēs, svešu miljonu vidū pārlasa sen zināmas grāmatas, aplūko vienu un to pašu Gaujas skatu pie sienas vai, tai brīdī nedomājot ne par ārkārtējām pilnvarām, ne parlamentāriešiem, pāršķirsta Latviju 20 gados. Daudzi, īpaši Vācijā, ar dziļu sirsnību gaida vēstules no aizbraukušajiem draugiem. Kas tas viss ir? Atmiņas. Un arī tradicijas —lai nelietotu sentimentālāku apzīmējumu.

Šai katēgorijā ietilpst arī no pagātnes pārņemtie pašslavinājumi, savas sūtības apliecinājumi un uzmundrinājumi. Iespējams, ka tās ir klišejas. Bet mūsu dzīve ir pārrauta, un tik, cik un kādu mantu pārrāvuma vietai esam dabūjuši pāri, tik un tāda mums ir.

Bet tas jau arī ir gandrīz vai vienīgais mūsu kapitāls. Atņemiet to, un pēkšņi 100.000 latviešu emigrantu kļūs par atsevišķiem individiem — bez pagātnes un tātad arī bez nākotnes. Atņemiet to, un pēkšņi pietrūks dzīvības sulas skolai, teātrim, biedrībai, draudzei. Un galvenais — avīzei un grāmatai. Varbūt ir tiesa, ka tas nav nekas lielisks, nekas vienreizīgs, nekas ārkārtīgs, ko šajās reminiscencēs apceram. Bet tas ir mūsu, svešu ļaužu priekšā tam pat ir intimitātes raksturs, un gara higiēna prasa, lai mēs tūliņ vis nemetam drānas nost, tikko parādās spīdeklis, kaut arī tas izstarotu mākslīgās saules svelmi.

Protams, daudz kas būtu citādi, ja šais piecos trimdas gados mēs būtu spējuši aizpildīt tukšumu, kas žāvājas zem šīm atmiņām, klišejām un emocijām. Pieci gadi ir garš laiks, kad tas jāpavada rūpēs par eksistenci, neziņā par izceļošanas iespējām un illūzijās par atgriešanos. Bet tas ir pārāk īss laiks, lai tajā pagūtu radīt un pilnīgi izveidot jaunu saturu savai jaunajai dzīvei, nospraust mērķus un dot jaunu satversmi saviem centieniem. Arī taurenis sāk lidot tikai pēc tam, kad pametis savu kāpura veidolu. Bet gluži ar tukšumu vien nav dzīvots arī šais piecos gados. Pats konkrētākais uzdevums bijis — cīnīšanās pret komūnismu, tam seko rūpes par sava tautiskuma saglabāšanu. Saukļi, kas ar to saistīti un

(Turpinājums 6. lpp.).

Paula Jēger-Freimane

Jāzepa Vītola diena Lībekā

Pirms divi gadiem pavasaris Lībekā bija daudz agrāks nekā šogad: tad sen jau ziedēja ābeles Lībekas latviešu slimnīcas dārzā, un zem tām es redzējos ar J. Vītolu, kā arvien — džetlmeni visā augumā. Tas bija tikai dažas dienas pirms 24. aprīļa, kad pēkšņi aizgāja no mums šis dižais latvietis.

Un nu 24. aprīlis ir kļuvis par svinamu dienu nelielajai prof. J. Vītola draudzei Lībekā, kam svēta viņa piemiņa. No rīta tas ir svētceļojums uz viņas atdusas vietu Forverka kapsētā, un vakarā tā ir bijīga piemiņas stunda viņa mūzikas atdevē.

Forverka kapsēta klusā ārpilsētā ar savu atšķirību, mieru un meža koku bagātību atgādina mūsu Meža kapus Rīgā. Prof. J. Vītols tur dus pavisam atsevišķi, skaistā nodalījumā, ceļu krustojumā, priežu apēnots. Mazs putniņš runā sīkā balstiņā, un tuvējo bērzu pirmais vārīgais zaļums aizkar sirdi kā dzimtenē. Šopavasar pie akmens krusta iedēstīts jauns sēru vītoliņš.

Vakarā mazu skolas telpu pilda prof. J. Vītola mūzikas draugi. Ir jānosarkst, ka viņu tomēr ir tik maz: nometnē ar pāri tūkstotim latviešu — kādi 50 . . . Ir taisnība J. Rudzīša ievada vārdos teiktajam: J. Vītola mūzika vēl ir vairāk slavēta nekā pazīta, saprasta un mīlēta; caurmēra latviešu klausītājs nav vēl izaudzis līdzi tai. — Prof. J. Vītola personībā J. Rudzītis uzsvēra trīs momentus: lielu mūziķi, lielu cilvēku un lielu latvieti. Un tiešām žēl, ka to tik mazā skaitā dzirdēja mūsu svešuma apdraudētā jaunatne, ka prof. J. Vītols varēja kļūt par ievērojamu krievu mūziķi, bet viņš jau savas darbības pirmajos gados deva latviešiem Gaismas pili; ka viņš varēja kļūt par profesoru Pēterpilī, bet viņš pārnāca uz Latviju, kur nebija ne konservātorijas, ne kā; ka viņš 1944. gadā varēja palikt Latvijā, jo okupanti viņu nebūtu aizkāruši, bet viņš atteicās no gara verdzības, uzņemdamies trimdu, un — beidzot — ka viņš varēja atgriezties Latvijā, paklausot radio vilinājumiem, bet viņš palika še, labprātīgi dalīdamies trimdas dzīves grūtībās ar katru no mums. Un savu raženo darba mūžu viņa roka nobeidza pirmsnāves dienā nobeigtajā kompozicijā: „Kalu rotas līgavai, mīļai, skaistai Latvijai".

— Padomā, jaunatne, vai tas nav brīnums: cilvēks, kas pārtikušā ģimenē, pusvāciski audzināts (kā tas tolaik vispār bija parasts), Pēterpilī mācās, dzīvo un strādā visciešākā saskarē un draudzībā ar krievu sabiedrību un izciliem mūziķiem, tomēr paliek latvietis un rada latviešiem! Vai tad nav kāds mistisks spēks ielikts cilvēkā, kas viņu sien pie savas tautas, un kaut arī mazas un neievērotas tautas, par spīti visiem vilinājumiem un izredzēm, ko dotu piesliešanās lielajām pasaules tautām?! —

Kādreiz ar latviešu mūziķiem bagātajā Lībekā šobrīd vairs ir palikusi vienīgi prof. J. Vītola uzticamā dzīves biedre, dziedone Annija Vītola ar savu pavadītāju, klavierniecī Irēni Hesi, arī Vītola klavieru mūzikas interpreti. Nenogurusi, prof. J. Vītola piemiņas fonda atbalstīta, Annija Vītola stāv nomodā kā par sava mūža drauga atdusas vietu, tā par lielā meistara garīgā mantojuma pietuvināšanu latviešu trimdiniekiem. Un nu viņa viena pati aizrautīgi dzied visu vakara programmu, un katrs klausītājs ir sirdī pateicīgs ne vien viņai, bet arī Dievam, ka Tas uztur dziedones balsi spirgtu un skanīgu lielās misijas pildīšanai. Katrā pēdējo gadu koncerta programmā dzirdam vareno himnisko, Annas Brigaderes vārdu, Maria, kas ar katru vārsmu kaislāk rauj klausītāju augšup, pretim Lielās Dienas augšāmcelšanās brīnumam. — Līganā, daiļā melodikā aizskan A. Brigaderes glāsainais humors Baltā bērzu šūpulītī. Un tad beigās skan un mirdz mūsu brīnišķīgā tautas dziesmu pasaule: zelts un sudrabs vizēt viz vārdos, nebēdība un lepnums — melodijās; un kurš no mums šobrīd vairs spēj aptvert to brīnumu, ka tā ir runājusi un dziedājusi ikdienā pelēka, nomākta vergu tauta! Vai viņas lepnais spīts un pasaules skatīšanas gaišais prieks būtu mūsos vēl kur dziļumos patvēries? —

Pavisam vientuļš, pelēkā trimdas gaisotnē kā veļu miglā iegrimis, prof. J. Vītols noklausās savas mūzikas valodā: pāri pretim klausītājiem viņš sēd, Jura Soikāna portrets liela formāta gleznā. Tā auss un acs apvienoti tver gara tuvību ar lielo meistaru. Vai pēdējo reiz? Kas pateiks, vai nākamo pavasari būs vēl Lībekā kāds latvietis, kam būs svēta 24. aprīļa diena? Vienu gan droši zinām: kur būs Annija Vītola, prof. J. Vītola bagātā mūža dalībniece, tur šai dienā dziedās viņa dziesmas, un pateicīgi tās klausīsies (un kaut arī neliela!) prof. J. Vītola mūzikas draudze.

Paula Jēger-Freimane

Klāra Zāle

Dziesma dzelmei

Kāda zvaigzne dziedāja.
Kāda zvaigzne spoža.
Nebij, nebij naktij šai
Aizmigušu rožu.

Putns knābi izpleta —
Spārni sadrebēja:
Tālums krūtīs smeldzēja
Nedzimuša vēja.

Neapjaustā dvēsele —
Pārlaicības mērs!
Tevī sevi iepazīst
Dievs un zvēru zvērs.

Vienā mazā pilienā
Zvaigžņu zvaigznes zib.
Ko tā zvaigzne augstumos
Dziedāt dzelmei grib?

Aizvilciena Stokholma-Goteborga

Epsilons

SATIKŠANĀS

I.

Vagona riteņi klaudz vienmuļā ritmā. Ievilcies savā kaktā, mēģinu iemigt, bet tas man neizdodas, jo kupeja ir pilna ļaužu, kas skaļi debatē par jaunākiem sporta notikumiem. Starp braucējiem ir arī kāds kungs tumšzilā uzvalkā, un pie kājām sēd milzīgs dogs.

Liekas, esmu šo kungu kaut kur redzējis. Jā gan! Tas taču mans tautietis Spricis Gudrais! Iepazinos ar viņu Rīgā toreiz, kad vēl bija „simts ķēniņu" valdīšanas laiks. Inženieris Spricis Gudrais toreiz bija varens vīrs. Nonākt Gudrā kunga nežēlībā nozīmēja krist un vairs nekad nepiecelties; iegūt viņa labvēlību nozīmēja spožu augšup ceļu, jo inženieris Spricis Gudrais taču bija viens no simts deputātiem.

Toreiz, būdams jauns students, bieži vien nevarēju kabatā atrast nepieciešamos 10 santimus, lai studentu virtuvē nopirktu piena glāzi vakariņām (maizi varēja ēst par brīvu, cik vēlas). — Sameklē protekciju — mani pamācīja kāds paziņa. Tā es nokļuvu Gudrā kunga kabinetā.

Deputāta kungs bija laipns: „Jums darbs nepieciešams? Varbūt varētu ko sameklēt. Protams, jūs taču esat manas partijas biedrs?"

„Pagaidām vēlos palikt ārpus politiskām partijām," neapdomīgi atbildēju.

„Žēl, žēl," teica deputāts un pasniedza manu lūgumrakstu atpakaļ. „Šoreiz nevaru jums līdzēt. Tagad darbu maz — gribētāju daudz."

Tā es iepazinos ar deputātu Sprici Gudro. Kas gan tagad vēl bija palicis pāri no kādreizējā visvarenā? Vienīgi neatņemamā griba atgriezt vecos labos „simts ķēniņu" valdīšanas laikus. Atmiņas par seniem laikiem ir pārāk patīkamas un griba vēl reiz uzkāpt vecā tronī ir neizdzēšami nosēdusies Gudrā kunga prātā un domās. Viņš cīnās kā prot un spēj, lai arī šobrīd viņu vēl atzītu par to, kas viņš reiz bija, un lai arī šobrīd viņam būtu tiesības lemt kā toreiz lēma. Pāri palikuši ir arī seno laiku cīņas paņēmieni: savu uzskatu pretinieku apvainošana, denunciācijas, ķengu raksti presē. Mūsdienu paaudze visu to nesaprot, jo tā ir mācīta nešķelties, bet kopt vienotības domu un spēku; viņai ir mācīts mīlēt tautu, bet ne partiju; no viņas ir prasīta pašaizliedzīga upurēšanās tautas labā, nedomājot par pašlabumu.

Pēkšņi kupejā ienāk divi jauni cilvēki un dodas tieši pie Gudrā kunga. No sasveicināšanās dzirdu, ka ienācēji ir mani tautieši un acīmredzot visi trīs ir veci paziņas. Saruna tūdaļ pāriet uz politiskiem jautājumiem, par latviešu leģionu un par mūsu organizācijām trimdā. Arī ienācēju sejas liekas redzētas. Varbūt tas bija Volchovā uz „knipeļdambja", varbūt pie Džūkstes?

Katrs ienācēju uzstādītais jautājums pēc satura un noskaņas satur uzbrukumus. Domās piebiedrojos ienācējiem. Vienreiz par visām reizēm pasakiet Gudrā kungam visu tieši tā, kā mēs domājām. Runājiet arī manā un visu citu „kanaku" vārdā. Sakiet, ka latviešu tauta viņam reiz deva pilnvaras būt par tautas dzīves kārtotāju, bet par šo laiku neko labu liecināt nevaram. Šādu posta laika atgriešanos mēs nevēlamies vairs pieredzēt. Paužiet jaunās paaudzes domu, ka tautas pārstāvju pienākumus var uzticēt tikai drosmīgiem un enerģiskiem cilvēkiem — ne tādiem, kas bez vārda runas pamet savu deputāta sēdekli, tikko kāds pažvadzina zobenu. Pajautājiet arī Gudrā kungam, kāpēc viņš bija kluss un neredzams, kad mūsu tautu postīja baigās okupācijas varas, un kad jaunai paaudzei visvairāk vajadzēja padoma un vadības? Desmitiem tūkstošu latviešu ir zaudējuši savu dzīvību, veselību un brīvību par to, ka drosmīgi pacēluši roku un balsi pret okupācijas varu varmācībām. Bet Gudrā kungs visu laiku tikai gudri klusējis...

Manu domu gājienu spēji pārtrauc kāda Gudrā kunga atbilde manīem kara paziņām: „Latviešu leģiona cīņas pierādīja mūsu jaunās paaudzes domātspējas un orientēšanās trūkumu."

„Nu reiz Gudrā kungs iekrita," es nodomāju. Vai Gudrā kungs ir jau paspējis piemirst, ka latviešu jaunatne tika spaidu kārtā mobilizēta šīm cīņām? So patiesību taču zina ikviens latvietis Kādu domātspējas un orientēšanās trūkumu var pierakstīt cilvēkiem, kas bijuši spiesti varas priekšā piekāpties un pieņemt diktētas saistības? Tā nebija jaunā paaudze, kas deva pavēles, aicinājumus un uzsaukumus. Jaunā paaudze bija tā, kas visus pamudinājumus ignorēja un noveda vācu okupācijas varu tik tālu, ka tā tikai ar beztiesisku varas aktu varēja savus nolūkus reālizēt. Kādēļ Gudrā kungs, uzskatīdams sevi par pilnvarotu pārstāvi, klusēja, kad viņa pārstāvamie rādīja stāju? Kādēļ Gudrā kungs nevērsās pret šo varmācīgo mobilizāciju, kā jaunā paaudze to darīja ar savu izvairīšanos? Kā Gudrā kungs attaisno savu sludināto norobežošanos no šiem spaidu mobilizācijas upuriem?

Mani paziņas viens pēc otra sāk dedzīgi atspēkot Gudrā kunga izteicienus. Bet jau pēc pirmām frāzēm, ko viņi saka, es jūtos pārsteigts un samulsis. Es neizprotu, ko īstenībā domā mani draugi. Viņu izteicieni satur pavisam dīvainus apgalvojumus, kas nesaskan ar faktiem un nebazējās uz motivētiem argumentiem. Ar katru izteiktu domu mani draugi kaitē paši sev un lietai, ko viņi domājas aizstāvam. Un negribot klusībā esmu sācis savus cīņas biedrus apsaukt.

Bet Gudrā kungs ar tikko manāmu smaidu mierīgi klausās manu cīņu biedru runā un tikai dažbrīd kā nesaprašanā parausta plecus...

KULTŪRAS CHRONIKA

Ņujorkā Times Hall'ā koncertējis no Venecuēlas iebraukušais Olavs Ilziņš, pārspējot visas uz viņa liktās cerības, jo ir nepārprotami audzis savā mākslā, kā to Laika slejās apliecina Bruno Skulte.

Profesors Pauls Sakss ar kundzi dziedātāju Irmu Kalniņu ieradušies Ņujorkā. ASV ieradusies arī Velta Ozola, bij. Liepājas operas soliste. Viņai drīz sekos Elza Ķezbere un režisors V. Lapenieks.

Dubultkvartets Tēvija ik svētdienas Bostonas raidītājā turpina atskaņot latviešu programmu. Tas aicināts piedalīties arī Bostonas pilsētas mūzikas festivalā maija beigās.

„Šo mākslinieku zaudējums Eiropai ir bijis ieguvums Kanadai," uzsver Toronto laikraksts The Globe and Mail kādā nesenā rakstā par latviešu komponista Jāņa Kalniņa un koncertmeistara Georga Lapensona uzsāktajām mākslas gaitām Kanadā.

Baleta solisti Tatjana Vestene un Eižens Leščevskis kopā ar pavadītāju Nikolaju Kreišmani maijā un jūnijā rīkos plašu izrāžu turneju pa Angliju, uzstājoties apm. 14 vietās.

Komponists un mūzikas kritiķis Jēkabs Poruks devies uz ASV. Eiropu atstājuši arī prof. Ludis Bērziņš, bij. Eslingenas teātra administrātors J. Kājiņš un vijolnieki Ruševics un Ozeass. Drīzumā no tautiešiem trimdā atvadīsies arī teātra mākslinieki Kārlis Lazdiņš un Ņina Melbārde.

Sastapšanās ar Amerikas latviešu dzejnieku

VĒSTULE NO BOSTONAS

Kādu pavasara dienu mani apmeklē neliela auguma kungs, jau mūža otrā pusē. Sasveicinoties nebiju ieklausījies ciemiņa uzvārdu un cilvēcīgā ziņkārē jautāju: „Cik ilgi jūs esat Amerikā?" „Četrdesmit sešus gadus", skanēja atbilde, un es biju mazliet pārsteigts.

„Kā, un jūs tik labi vēl runājat latviski?" ieinteresējos. Ciemiņš runāja latviski tā, it kā tikko būtu iebraucis no Vācijas Bostonā, kur esmu sastapis daudzus vecos latviešus. Viņu valoda piebārstīta angļu vārdiem un izteicieniem — parasta lieta. „Nedrīkst savu valodu aizmirst," saka viesis. „Es lasu daudz latviešu grāmatu, tikai tā var saglabāt valodu. Vienu, ko varu pārmest Amerikas vecajiem latviešiem, ir tas, ka viņi vispār nelasa latviešu grāmatas vai itin neko... Viņu valoda tāpēc skan kā pagājušā gadusimtenī Konradijam Jelgavā..."

Nu esmu atšifrējis nelielā auguma džentlmeni, kas nēsā pelēku mēteli ar 3 pogām un uz acīm pensneju — tas ir Fricis Freidenfelds. „Es esmu vienīgais latvju dzejnieks, kas dzied par Ameriku", kādā dzejolī viņš par sevi saka.

Bet Amerika ir zeme, kur vāja iztikšana dzejniekam, ja tas grib dzīvot vienīgi no savām ekspresijām. Jau kādreiz dzejnieks Vilis Veldre, apmeklēdams ASV, bija teicis:

Neliec, ak mūza, man ceļot uz
Ņujorku,
Ja tu vēl negribi likt mani zārkā.
Redzi, man patīk vēl Vandzenē
staigāt
Neautām kājām un zemnieku svārkā

Kā zēns 1904 g. Fricis Freidenfelds ieradies no Talsiem Bostonā. Sācis strādāt klavieru fabrikā, šajā darbā atradis dvēseli, jo bijis taču kāds sakars ar mūziku. Daudzus gadus strādājis par klavieru būvētāju, kad šī rūpniecība sabruka, atlika darbs ērģeļu rūpniecībā. Blakus maizes darbam jau kā zēns interesējies par latviešu literātūru un mēģinājies pats rakstīt dzejoļus. Tie tad arī Freidenfeldam izkaisīti pa visiem Amerikas latviešu izdevumiem. Uzaudzis kā baptists, tad aizgājis no tiem, tāpat arī mainījis politiskās arēnas — īsts sava ceļa meklētājs, liels individuālists. Par PSRS viņš saka: „Nav lielākas tirranijas tagad pasaulē par Padomju savienību Tāda iekārta nedrīkst pastāvēt." Viesim ir līdz arī dzejoļu žūksnītis.

Freidenfelds dzejojis pret karu vairāk kā jebkurš latviešu dzejnieks, tāpat par sabiedriskiem motīviem. Tulkojis daudzus amerikāņu rakstniekus: V Vitmaņa, K. Sandberga, H. W. Longfellova, Edg. Li, Mastersa un citus darbus. Rakstījis kritiskus apskatus, par latviešu literātūru, no kuriem piemināmi tie, kas publicēti Argentīnas „Latvijā". Viņam Bostonā ir lielākā bibliotēka ar vairāk tūkstoš latviešu grāmatām, sākot ar tām, ko izdeva Rīgā Derīgu grāmatu nodaļa.

„Esmu iedzīvojies amerikāņu mentālitātē," saka dzejnieks „varu justies tikpat labi kā starp latviešiem. Man tāpat kā Faustam ir divas dvēseles — viena latviešu, otra amerikāņu. Amerikā vispār ir divas gara pasaules — aristokrātijas un strādnieku. Strādnieki ir demokrātiski, bet viņus neinteresē mākslas jautājumi. Vecie latvieši kustas starp pēdējiem, reti kāds izlauzies līdz augstskolai. Bet ja kāds to sasniedzis, tad pa lielākai daļai pametot savu latvietību. Bet ir arī vēl tagad latvieši Bostonā, kas tur nodzīvojuši 40 gadus, un vēl tagad neprot angliski ."

1929. gadā F. Freidenfelds ieradies Latvijā Apmeklējis operu, kur dziedājis Kaktiņš, redzējis teātra izrādi ar M. Leiko. Pusdienojis Siguldā rakstnieku pilī, kur par saimnieku toreiz bijis Pēteris Blaus (sen) Redzējis grāmatām bagātus veikalus, kas viņu saviļņojis, tāpat arī dzimtā pusē Talsos dziesmu svētkus, ko diriģējis T. Reiters.

Bostonā, aprīlī.

Osv. Akmentiņš

Dr. Ādolfs Klepers

Prāvesta Dr. theol. Kārļa Kundziņa piemiņai

(3. V 1850. — 3. V 1950.)

Šogad 3. maijā paiet simts gadu, kopš dzimis Smiltenes prāvests K. Kundziņš, kam mūsu baznīcas dzīvē, mūsu kultūras vēsturē ir jo izcila nozīme. Ne tikai visi smiltenieši un Valkas apriņķa ļaudis atceras Smiltenes vecā Kundziņa cēlo garīgo un laicīgo tēlu, bet visa latviešu kultūrālā sabiedrība, visi baznīcas cienītāji latvieši savā dzīvē būs nākuši saskarē ar šo vīru un kaut vai no tālienes vērojuši viņa dzīvi un darbu.

Par Kārli Kundziņu sen. būtu jāraksta plaša monografija, jo viņa dzīve sakrīt ar nozīmīgu posmu mūsu vēsturē: no Kronvalda atmodas laikmeta līdz Ulmaņa autoritāram laikmetam. Smiltene vēl gaida savu vēsturnieku, kas rakstīs šī novada vēsturi un te, tāpat latviešu kultūras vēsturē redzamu vietu ieņēms Kundziņš sen. gan savās attieksmēs ar atmodas laikmeta darbiniekiem, ar Rīgas latviešu biedrību, gan ar Smiltenes un citurienes biedrībām un tā laika latviešu presi. Kundziņu vārds saistās arī ar korporācijas Lettonijas nodibināšanu, ap viņu pulcējas godbijībā un uzmanībā mūsu pirmā akadēmiskā inteliģence. Visvērtīgākais izdevums par Kundziņu ir viņa paša autobiografija „Mana mūža gājums".

Šīs manas rindiņas šobrīd var būt tikai maza 100 gadu dzimšanas dienas piemiņas lapiņa uz mana seniora, amata brāļa un garīgā tēva kapa.

Es aizklīstu atmiņās ... Kā mazs puisēns, bāra bērns es mācos Jaun-Rozes pagasta skolā pie vecā Dāva Ozoliņa. Kādā ziemas dienā atveras klases durvis un tajās parādās lielā smiltenes mācītāja Kundziņa figūra, Āpukalna mācītāja Treija pavadībā. Zinu, ka Kundziņš kā ticības mācību pasniegšanas revidents apmeklē visas Valkas apriņķa skolas. Esmu nelaimīgs un apmulsis, ka nejūtos vesels, mana galva ir pārsieta ar lakatiņu, kas sedz slimo ausi. Mēs visi esam piecēlušies. Es stāvu sava sola galā. Un Smiltenes mācītājs nesāk viss tūlīt mūs pārbaudīt, bet nāk tieši klāt un jautā, vai esot stipri slims. Visas bailes un apmulsums ir pazuduši, es atbildu labi, un beigās, kad dažiem liek nodziedāt kādu korāli, es droši nodziedu: „No Dieva neatkāpšos". Toreiz daudz domāju par to, kā gan Smiltenes mācītājs var būt tik vienkāršs un laipns, būdams tik augsti mācīts, gudrs un cēls vīrs. Augstākā cilvēcība un mūžība, — tas kopš tās reizes kļuva par manu pārdomu saturu gadiem ilgi. Kad es 1916. gada rudenī kā Tērbatas universitātes teoloģijas fakultātes students ierodos Smiltenē par skolotāju, mana pirmā vizīte ir mācītāja muižā. Šeit tieku uzņemts neliekuļotā sirsnībā, šeit jūtos kā tēva mājā, kuras man nekad nav bijis. Tā tas ir visu laiku, kamēr esmu skolotājs Smiltenes vidusskolā. Un ja es tagad gribu runāt par raksturīgajiem vaibstiem Kundziņa sen. garīgā sejā, tad no jauna jāatkārto: augstākā cilvēcība un raudzīšanās uz dzīves mainīgām pārejošām lietām no mūžības viedokļa. Kad vēlāk, 1919. gadā, es atgriežos Smiltenē un ierodos mācītāja muižā pavadīt šeit mācītāja amata kandidāta gadu, tad atkal ar klusu izbrīnēšanos un gandarījumu savām agrākām domām atrodu pastiprinājumu. Neaizmirstami ir vakari lielajā viesistabā, kad seniors mani paņem zem rokas un mēs ilgi pastaigājamies pa telpu no sienas līdz sienai un sarunājamies par mācītāja amata dzīves jautājumiem. Ar izbrīnu klausos: „Es nezinu, vai tie smiltenieši tagad ir krietnāki un labāki, kā viņi bija priekš 10 gadiem, kad es uz šejieni atnācu. Etiskā ziņā mācītājam ir grūti spriest par sava darba panākumiem. Mūsu tikumiskās pamācības bieži skan pāri klausītāju galvām, bet neieskan viņu ausīs. Bet mēs gan varam dot saviem klausītājiem reliģiskus pārdzīvojumus un, pateicoties tiem, draudzes locekļi kļūst labāki un reliģiskās izjūtās bagātāki." Vai atkal: „Kā es viņus pazīstu, šos savus draudzes locekļus, stundām ilgi es varu sēdēt viens pats pie atvērtas personālgrāmatas un domāt par ļaudzu ģimeņu likteņiem." Tad kādreiz Smiltenē uz ielas viņš man teica: „Redzi, to sieviņu es sveicinu aizvien ar vislielāko godbijību, jo es zinu, cik ļoti viņa ir cietusi un kā cīnījusies ar savu dzērāja vīru, lai uzaudzinātu bērnus par krietniem, godīgiem cilvēkiem." Un aizvien uz katru atnācēju mācītāja darba istabā skanēja uzrunas vārdi: „Tēvs, brālīt, dēls, māt, māsa, meitiņa." Ar abām rokām mācītājs satvēra ienācēja roku un pašu nosēdināja. Sarunas bija klusas, sirsnīgas. Ļaudis bija ieradušies pie tēva, kas visas viņu vajadzības saprot. Sēdot pie blakus istabas loga, es vēroju, ka ļoti daudzi aizejot slaucīja asaras. Augstākā cilvēcība bija viņus pacēlusi, aizkustinājusi, labojusi.

Seniors ik sestdienas mēdza uzrakstīt uz mazas lapiņas 4—6 rindiņas savas svētrunas sastāvdaļas, ar to viņa dispozīcija bija gatava. Kāds pārsteigums bija dažreiz baznīcā, kad dzirdēju senioru sprediķojot par pilnīgi citu tekstu nekā vakar viņš to bija izvēlējies. Pēc dievkalpojuma uz māju braucot, viņš reiz teica: „Es šorīt priekš dievkalpojuma saņēmu vēstuli no sava dēla Galicijas frontē un aiz lielā prieka par to mainīju svētrunas tekstu un ņēmu Jāņa trešās vēstules vienīgās nodaļas 4. panta vārdus: „Lielāka prieka man nav, kā kad dzirdu, ka mani bērni dzīvo patiesībā".

Autobiografija „Mana mūža gājums" uzrāda daudz jauka humora, daudzas personas tur notēlotas ar gaišu smaidu. Jaukus jokus seniors dažkārt prata stāstīt arī saviem mazbērniem, kad tos paņēma klēpī, bet vairāk gan viņš ar tiem sarunājās nopietni un lietišķi, parādīdams līdzdalību visos mazajo priekos un bēdās. Tikai pāris reižu es vēroju seniora sašutuma uzplūdos, kad notika baznīcas svētuma zaimošana, revolūcionāriem ieņemot baznīcu un noturot tur mītiņu. Bet kad izstāstīju, ka mītiņu dalībnieki pa kaklu pa galvu metušies no baznīcas laukā un runātājs acumirklī pazudis no kanceles, kad kāda balss izsaucās „kazāki", tad mēs visi sirsnīgi pasmējāmies par komisko situāciju. — Kad reiz jautāju, vai nevajadzētu apkarot sektantu ieviešanos draudzē, seniors man atbildēja: „Ir ļaudis, kam ausis niez no ziņkāres. Kad tā ir apmierināta un jaunas barības vairs nav, tad ziņkārie atstāj sektes, tāpat kā politiskos mītiņus."

Grūtumus sevī pārdzīvodams, seniors raudzījās ilgi un mierīgi tālumā un tad palēnām sāka runāt, un no viņa balss varēja spriest, ka grūtums un sarūgtinājums ir jau pārciests un pārvarēts. — Sabiedrībā seniors atrada katram cilvēkam piemērotu saistošu sarunu tematu, tā kā visi bija iepriecināti un aplaimoti no viņa līdzdalības un acumirkļa izpratnes. Viņš izteicās, ka dzīvē tāpat kā mākslā vislielākā vērtība ir vienkāršībai un skaidrībai. Kad reiz skatījos grāmatu skapī, vēlēdamies paņemt šim vakaram kaut ko lasīšanai, seniors ar jautru smaidu man iedeva kāda veca dāņu rakstnieka stāstu Ziemsvētki Nöddeby pastorātā, teikdams: „Te būs kaut kas, par ko gardi pasmieties." Tiešām tas bija uzjautrinājums visiem. — Seniors labprāt lasīja jaunāko teoloģisko literātūru. Arī manu no Halles - Virtembergas universitātes pārvesto jauno grāmatu krājumu viņš uzmanīgi caurskatīja un paņēma dažas lasīšanai. Viņš teica: Apbrīnojami, cik Vācijas mācītāji daudz raksta un iespiež, turpretī latviešu mācītāji ar maziem izņēmumiem nekā neraksta, bet nodarbojas visvairāk savu muižu saimniecībās."

Tagad, droši vien, iet un brauc smiltenieši pa lielceļu gar mācītāja muižu, raugās uz balto namu un domā: kaut būtu vēl dzīvs vecais Kundziņš, varētu ieiet pie viņa parunāties un šajos briesmu laikos kļūtu vieglāki ap sirdi. Pret kapsētu gājēju soļi top lēnāki, tur zem vecās priedes kalniņā ir Kundziņu dzimtas kapi. Domās vecais Kundziņš atkal kļuvis dzīvs, visā lielajā augumā viņš nostājas savu seno draugu un cienītāju priekšā. Spēku, izturību, neatlaidību un paļāvību uz Dievu gūst katrs no sava vecā mācītāja kapa, kas runā un runās joprojām ikviena cilvēka sirdij, kas te pakavēsies. Un lūpas klusu skaita vecā Kundziņa bieži baznīcā teikto pantiņu:

Kad dauzās vējš un viļņi
Tad glābi laiviņu;
Kad esam bēdu pilni,
Kungs nāc par palīgu.

Apartamenti

(Turpinājums no 5. lpp.)

tajos ietvertā doma nav nekas mistisks, ne miglains, ne arī tāds „gandrīz nekas", kam pēc lieko vārdu nosvītrošanas nebūtu vairs tiešamības seguma. No Vācijas pašreiz nāk ieceļotāji visai pasaulei. Un pirms viņi pārkāpj Eiropas slieksni, viņiem bieži jāatbild uz oficiālu jautājumu, kas domāts viņu morālās un politiskās stājas noskaidrošanai: plaisa starp austrumiem un rietumiem ir tik dziļa, ka emigrācijas zemes nav vienaldzīgas pret uzņemamo ļaužu pārliecību. Ja trimdas latviešiem kāds grib pārmest miglainu un mistisku domāšanu, tad tā jāpārmet arī rietumu pasaulei.

Ne bez sakara ar Vācijā skandināto saukļu klišejām būs arī latviešu (kas taču vai visi nāk no Vācijas) lielā rosme aizokeana zemēs, kur top nami, biedrības, teātri, draudzes. Tas ir cilvēka dabā — pieķerties un uzticēties jau gatavām domām, laikmeta doktrīnām, dogmām — sauciet kā gribat. Un kādas ideoloģijas, mērķtiecīgas rīcības vai audzināšanas, sauciet kā gribat, princips ir — pastāvīgs atkārtojums. Tā rodas tās klišejas, kas nav radušās citā ceļā. Ja negribam tām piešķirt vairāk nozīmes, tad nebūs vismaz pārspīlēts, ja teiktu, ka šīs gatavās klišejas nav ļaundabīgas.

Tā, protams, ir visiem zināma gramatika. Taču dzīve rāda, ka dažuviet savā neapmierinātībā, noguruši no mīdīšanās uz vietas, meklēdami logu, pa kuru ielaist caurvēju piesilušā istabā, sākam slīgt kādā modernā skepsē, sākam kultivēt kādu necilvēcīgu gaumi, kādu superdekadentisku mentālitāti, kas liek kaunēties no jūtām, pavēl novērsties no pagātnes, padara par pamfletu trimdas dzīves parādības, kuru pamatā galu galā ir dziļa, neapsmejama traģika. Jauns censonis — vienīgi spēka pārpilnības, ne mērķa skaidrības dēļ, meklēdams jaunus ceļus mākslā, kā ar milzīgu koka milnu tēmē uzbrukumus „visam vecajam", bez maz izmežģīdams sev roku.

Latviešu laikraksts, ap kuru pulcējas daudz labu vārdu, lieto politiskas cīņas paņēmienus, kas tik nelabi atgādina divu okupācijas varu metodes.

Pazīstams politiķis, gan arī pats būdams ārzemēs, degradē baltiešu bēgļus par demokratiski neuzticamiem — vai gan lai apgrūtinātu viņu izkļūšanu no Vācijas, kur viņus necieš tā kā tā?

Kas tas ir? Tā ir raudzīšanās pasaulē pa savu, vienīgi pa savu apartamentu logu, kura pēc šablona darināta aizkara raksts rāda pretējos namus ar fasādēm, kādu tiem nemaz nav. Bet vairāk par fasādēm mūs interesē ielūkoties vienā no šiem pieciem apartamentiem, kuros trimdinieki tagad pamazām iekārtojas, lai atskarstu, ka tur ieviešas literāru salonu tikumi ar tieksmi recenzēt, ne radīt; iedomāties, ne zināt; teorētiski revolūcionēt bez pašas dzīves pazīšanas — un tas viss ar traku pašapziņu un konsekvenci, kam vēl trakākas sekas.

Protams, būtu neiecietīgi censties novirzīt kādu no viņa pasaules skatījuma. Bet varbūt varētu norunāt, ka nav tūliņ jānoārda viss vecais, tikko grib ko jaunu celt. Un nav arī jānopūlas apgāzt to, ko kāds cits ir uzcēlis. Varbūt varētu arī vienoties par to, ka tukšumā, ja tāds vispār kaut kur pastāv, vispirms vajadzētu radīt jaunu latviešu trimdas morāles satversmi to līdzšinējo strīdu vietā par satversmi, kuros visi līdzekļi jau izlietoti, atskaitot pēdējo — fizisko iznīcināšanu.

Varbūt tad mēs patiesi, laužot tieksmi ierauties sevī un pagātnes romantikā, nonāktu ciešākā saskarē ar citām tautām un piesavinātos arī to viņu mums svešo, bet jauko parašu, ko sportā, sabiedriskā dzīvē un politikā apzīmē ar fair play. Kamēr trimdā viens no otra neko labu nevaram mācīties, būsim priecīgi par tām pašām klišejām, mīļajām atmiņām un citām nemodernām relikvijām — tās vismaz ir tīra manta. Nav ko pārsteigties ar to aizmešanu — gan jau svešatne pati mēģinās to no rokām izraut.

Oskara Norīša grafikas Austrālijā

SARUNA AR LITU ZEMGALI SIDNEJĀ

„Esmu pašreiz tik laimīga, cik vien cilvēks trimdā vispār var būt laimīgs. Pēc pirmajām neziņas dienām svešajā zemē man un vīram tagad ir darbs Sidnejā. Vīrs strādā metallfabrikā ar algu 7 mārc. 12 šil. nedēļā, bet es par 4 mārc. 11 šil. nedēļā esmu nodarbināta Austrālijas vecā latvieša Zandberga rotas kastīšu fabrikā. Ir cerības dabūt arī istabiņu — hostelī negribas palikt," mūsu laikraksta līdzstrādniekam izteicās aktrise Lita Zemgale, kas nule ieradusies Austrālijā. „Jūtos liela bagātniece, jo manās ceļa somās daudz Oskara Norīša darbu. Gribas kādu jauku stūrīti gleznām un arī cieši sasaistītās grafikas beidzot jāatsaiņo.

Ar šejienes kollēgām ļoti tīkas runāt par latviešu teātra nākotni Sidnejā. Vēroju, ka latviešu kultūras laukā sidnejiešiem lieli plāni. Jāpriecājas arī par daudzajiem šejienes uzņēmīgajiem vīriem. Nejūtamies tāpēc izkaisīti kā smiltis.

Austrālija joprojām liekas skaista un interesanta, nemaz nerunājot par Sidneju, kas šķiet brīnišķīga. Arī cilvēki — pati laipnība. Mana priekšstrādniece — austrāliete, piemēram, ir īsts laipnības iemiesojums. Nedomāju jau gan arī, ka dzīve mūs tikai glaudīs, taču — kas trimdas latvieti šodien vairs var pārsteigt?

No mūsu grupas neizšķīra nevienu bezbērnu pāri un arī lielās ģimenes centās izvietot tuvumā. Šajā virzienā austrālieši pašreiz dara visu iespējamo."

Sidnejā, aprīlī. A. S.

Pēteris Ērmanis

Vai Bernhards Šovs ir neasprātīgs?

Kāda vācu rakstnieka piemiņai

Nesen Traunšteinas vācu grāmatnīcā šķirstīdams kāda vācu žurnāla burtnīcu, uzdūros teikumam, kur minēts pagājušā gadā mirušais Herberts Eilenbergs (Eulenberg). Jau miris šis vācu rakstnieks, par kura dzīvi es zinu maz — tikai to, ka

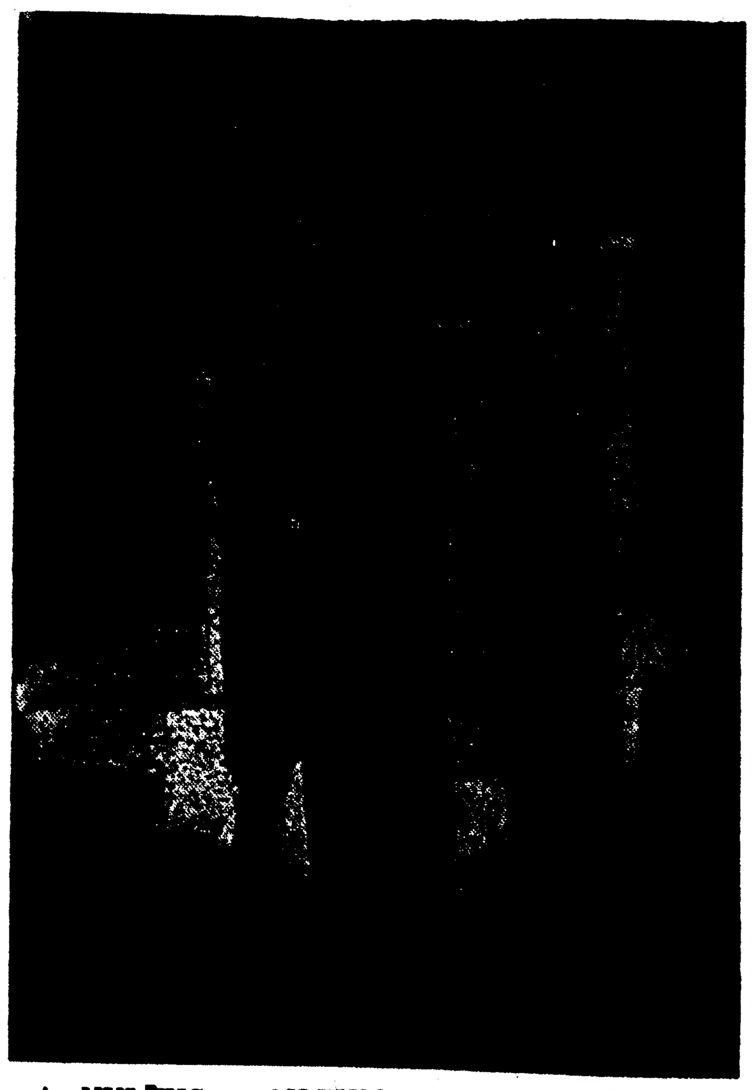

A. NULĪTIS — SILTUMA MEKLĒTĀJS NAKTĪ

viņš dzimis 1876. gadā un Hitlera laikā bija nežēlastībā! Pieminot viņa rakstnieka darbu, atmiņā atdzīvojas vesela rinda izlasītu grāmatu un arī kāds posms mana paša literārā ceļā.

Kad sāku domāt, ka būtu rakstāms dzejojumu cikls par latviešu rakstniekiem, kad sāku jau tos iecerēt, nāca prātā: nez vai citās tautās arī ir tādi sistēmatiski rakstnieku apdziedātāji? Un tad draugs (tas bija Rīgā, 1919. gadā) man aizdeva lasīšanai trīs grāmatas vācu valodā, teikdams: „Tur būs kaut kas jūsu garā." Tās bija Herberta Eilenberga grāmatas: Schattenbilder, Neue Bilder, Letzte Bilder. Saturā bija īsi stāstiņi, mazas ludziņas, poēmas, esejas par visu laiku un tautu dzejniekiem, gleznotājiem, mūziķiem, arī filozofiem, pravietiem, valstsvīriem. Jā, te bija rakstnieks, kas jau sasniedzis to, ko es tikai gribēju, bija rakstnieks ar simtkārt lielāku erudīciju. Pieeja mazliet feļetoniska, izteiksme asprātīga, iztēlē bagāta fantazija, diezgan dziļš skatījums. Vēlākos gados gādāju un ar interesi lasīju turpmākās radniecīgā satura Eilenberga grāmatas: Erscheinungen, Gestalten un Begebenheiten, Sterbliche Unsterblichen. Viena bija tikai par vēsturiskām sievietēm, divas skatuvei veltītas: viena par drāmatiskiem rakstniekiem, otra — vācu skatuves mākslinieku portrējumi. No visām šīm grāmatām daudz kas palicis atmiņā: Flobēra nekrologu pauda viņa galds, meistara rūpīgā darba liecinieks, kas vai lūzis no to grāmatu smaguma, kādas meistaram vajadzīgas, lai uzrakstītu Sv. Antonija kārdināšanu. Viktora Igo dzīve tverta apm. piecos monologos un beidzamo (svinīgos aleksandriešu pantos) runā dzejnieka gars, noraugoties savas miesas līķī uz katafalka. Goijas dzīves kaleidoskops beidzas ar paša Dieva Kunga izbrīnu, ka divi tik dažādi ģeniji kā Gēte un Goija dzīvojuši vienā laikā. Richardu Vāgneru raksturo viņam mutē liktais pašdievināšanas izsauciens: „Es esmu dižākais cilvēks kopš Kristus." Roberts Šūmanis sadalās divās būtnēs — Eizebijā un Floeestanā; abi pastaigājās, sarunājas. Velaskezs raksturots dažādos spriedumos, ko citi par viņu izsaka, beidzamā spriedēja — viena no svecēm, kas deg ap viņa šķirstu. Kāds no Džordano Bruno klausītājiem ir dāņu princis Hamlets. Par Fr. G. Klopštoku šāds gabals: vecais dzejnieks Vīlands pēc nāves nokļūst ellē, sāk — gan ļoti godbijīgi — strīdēties ar Sātanu par Klopštoka novērtējuma diviem pretējiem viedokļiem; beigās Sātans, saskaities, nosoda Vīlandu lasīt no mūžības uz mūžību Klopštoka Mesiādi allaž un allaž no sākuma līdz galam! Grāmatā Mein Leben für die Bühne bija skaista eseja par „nerriem" Šekspīra lugās, par ko jūsmoja Rob. Kroders. Arī portretējamo dzejnieku izteiksmi vajadzības gadījumā Eilenbergs prot lieliski imitēt. Lope de Vēgu raksturo kādas spānieša dāmas vēstule trochajos, Puškina (izdomātā, protams) vēstule līgavai likta Jevgeņija Oņegina pantmērā, Volts Vitmens sumināts ritmeniskajā brīvi plūstošajā dzejā. Būdams objektīvs pret visiem, Eilenbergs neieredzēja Bernhardu Šovu, izlaizdams brošūru pret viņu (Gegen Shaw Eine Streitschrift. 1926.). Viņš atrada Šova asprātību neasprātīgu, lēti cinisku, pat muļķīgu. Vēstures varoņus (Cēzaru, Napoleonu), Šovs pūloties novilkt līdz savam līmenim. Pat Orleānas jaunavas kronētais Šarls VII esot bijis gudrāks, viltīgāks nekā tas idiots, kādu rādot Šovs. Tad Eilenbergs jautā: kā Šovs būtu tēlojis Maķedonijas Aleksandru Lielo, un kaut vai to gadījumu kur Aleksandrs dusmās nodur labāko draugu Klitu? Un sniedz velnišķīgi labu Šova imitāciju: Aleksandra draugi uzrunā karali: „Lexie" utt.

Pēdējā Eilenberga grāmata ir plaša eseja par Ciceronu, dižo Romas oratoru un valstsvīru. Eilenberga uzrakstu pauž spriedumos: „Cēzaru nākamās audzes varētu pieciest, bet ja Cicerons nebūtu dzīvojis, tas būtu cilvēcei neiedomājams, neaizstājams zaudējums." Pieminētās grāmatas tikai viena daļa Eilenberga plašajā darbībā. Neteikšu, ka viņš kāds lielais rakstnieks, bet ļoti, ļoti savdabīgs, personīgi man tuvs izvēlēto sižetu dēļ. Kad biju nokļuvis Vācijā, man reizēm uznāca vēlēšanās: kā būtu, ja nejauši satiktu Herbertu Eilenbergu? Nu vairs šai dzīvē tāda sastapšanās nenotiks.

Henrijs Nordens

Mūsu Andris sagādā pārsteigumu

VĒSTULE NO ASV

Andris jau aprīļa vidū sāka mums uzplīties, lai apmeklējam viņa klases sarīkojumu pirmajā maijā.

Tas šogad pagadījās darbdienā, kad mums darba pilnas rokas, tomēr izpildījām Andra vēlēšanos. Divos pēc pusdienas bijām pūļa vidū skolas pagalmā un skatījāmies pēc sava dēla.

„Karaliene nāk," pēkšņi kāds iesaucās, un skolas orķestris kaut kur aizmugurē sāka spēlēt kronēšanas maršu.

„No kura laika amerikāņiem karaliene?" mēs izstiepām kaklus, bet tepat pie sāniem pagadījās Andris.

„Tā ir tikai maija karaliene, ko ievēlēja no vidusskolas pēdējās klases," viņš paskaidroja, „viņas pavadones bija pārējās kandidātes."

No ēkas bija iznākušas sešas pasteļa krāsas kleitās un ziediem rotātas meitenes, mazs zēns ar kroni un jaunava baltā tērpā, kam divas meitenītes palīdzēja nest kleitas pagarinājumu, bet divas citas kaisīja zem kājām ziedus. Kad gājiens bija sasniedzis puķēm rotāto troni, pēdējās klases vecākais uzlika „karalienei" kroni. Gribējām ko jautāt Andrim, bet viņš bija pazudis. No kaimiņiem uzzinājām, ka „karaliene" ieradusies noskatīties priekšnesumus.

Uznāca skotu tērpu atdarinājumos ģērbti pirmās klases audzēkņi un demonstrēja skotu deju. Otrā klase bija sagatavojusi reinlenderi, trešā kādu franču tautas deju un ceturtā ungāru mazurku. Pēc nākamo klašu īru, norvēģu un spāņu dejām mēs piepeši sastingām. Orķestris sāka spēlēt kaut ko pazīstamu, bet nevarējām atcerēties melodijas nosaukumu. Ar mūsu Andri vidū no skolas iznāca pelēki zēni ar sarkanos svārciņos un baltās blūzēs tērptām meitenēm. Pārsteigti vērojām latviskos vainadziņus meiteņu galvās, un ar dejas pirmajiem soļiem pazinām Sudmaliņas.

„Cik brīnišķīgi!" mēs izdvesām. Patiesi Andris nebija varējis mums sagādāt jaukāku pārsteigumu.

„Nu, kā bija?" viņš jautāja pēc izrādes.

„Lieliski, kā tev ienāca prātā?"

„Šogad maija svētkos bija paredzētas Eiropas dejas, un mūsu mūzikas skolotājs iedomājās, ka arī latviešiem vajadzētu ko prast. Jautāja man, un es iemāciju Sudmaliņas."

Laime, ka pienāca paziņas un sāka runāt, citādi būtu vēl sajūsmā apsolījuši Andrim dārgas izpriecas un citus vēlāk nožēlojamus labumus.

„Bija vērts, šai dienā nestrādājot, zaudēt dažus dolarus," mēs atzinām, „kamēr citu tautiešu nav tuvumā, viss latviskais liekas dārgs."

Četri gadi aiz dzelzs priekškara (7)

Katoļu baznīcas cīņa Polijā

DROSMĪGĀ MĀCĪTĀJA SPREDIĶIS — POĻU TAUTAS IZTURĒŠANĀS PRET KOMŪNISMU

Ļoti enerģiski pret komūnismu Polijā cīnās katoļu baznīca. Pirmajos pēckaŗa gados komūnisti uz to vēl skatījās it kā caur pirkstiem, bet pēc vēlēšanām stāvoklis krasi mainījās. Polijas cietumos un koncentrācijas nometnēs pazuda simtiem katoļu garīdznieku. Daudzus apvainoja sadarbībā ar partizāniem un notiesāja, kaut gan pierādījumu nebija. Ļoti ticīgo poļu tautu tas vēl vairāk noskaņoja pret komūnismu. Īsi pirms vēlēšanām vairākas komūnistu avīzes, aprakstot necilvēcīgo apiešanos Hitlera koncentrācijas nometnēs, kā piemēru, kādam jābūt īstam katoļu garīdzniekam, minēja baznīctēva Kolbes (ojciec Kolbe) pašaizliedzību. No kādas vācu koncentrācijas nometnes izbēguši divi poļi. Desmit citi notiesāti uz nāvi. Ar bēgšanu tiem gan nebija nekāda sakara, bet viņi nošauti, lai citus brīdinātu. Kāda jauna poļa (divu bērnu tēva) vietā uz nošaušanu aizgājis garīdznieks Kolbe. Komūnistu avīzes slavēja viņu kā pašaizliedzīgu cīnītāju pret fašismu. Nekomūnistiskie poļi teica: „Ja Kolbe nebūtu nošauts, tad tagad viņš būtu tikpat pašaizliedzīgs cīnītājs pret komūnismu."

Par iespaidīgām pretkomūnistiskām demonstrācijām parasti izvērtās bīskapu vizitācijas. Zinu kādu pilsētu, kur pretim komūnistu partijas namam bīskapa sagaidītāji pārstiepa pāri ielai lielu transparentu ar uzrakstu: Mēs gribam Dievu! (My chcemi Boga!). Visu laiku, kamēr bīskaps viesojās pilsētā, ticīgie poļi dienu un nakti sargāja transparentu, lai komūnisti to nenorauj. Tas notika jau pēc vēlēšanām.

Tālu pazīstams Polijā bija kāds jauns, enerģisks Kongrespolijas (apgabals) garīdznieks. Kad tas reiz viesojās kādā ciemā ap 20 km no mūsējās, aizbraucu turp. Tā bija pārdroša runa, ko līdz pēdējai vietai pārpildītajā ciema baznīcā teica jaunais katoļu garīdznieks. Atmiņā neizdzēšami iespiedušies vārdi:

„Necīnieties tik daudz pret to velnu, kas aprakstīts grāmatās! Cīnieties pret dzīvo, sarkano velnu, kas nolaupa mūsu brīvību! Varšavas kungi (Panowie z Warszawy), atjēdzieties! Kad Polijā plosīsies negaiss, kurp jūs bēgsit? Varšavā jums nebūs vairs glābiņa, ja turpināsit savu bezdievīgo politiku! Es nebaidos jūsu varas! Es esmu jau mocīts jūsu cietumos, bet citādi nevaru runāt!" Šo garīdznieku apcietināja tanī pašā dienā.

Poļu komūnistu partijā vajadzēja iestāties katram, kas negribēja pazaudēt vietu valsts iestādē vai darbu fabrikā. Poļi iestājās, bet par komūnistiem viņi tādēļ nepārvērtās. Kad tādi poļi nomira, garīdznieki atteicās viņus izvadīt pēc baznīcas rituāla. Kapsētā neatļāva ierasties arī partijas vadītājiem un pie mirušo pēdējām atdusas vietām teikt politiskas runas. Bija gadījumi, kad notika arī sadursmes.

Kļuva zināms, ka valdība projektē izsludināt ļoti augstu baznīcas laulību nodokli (30.000 zlotu). Ticīgo poļu nepadošanos raksturoja kādas laukstrādnieces (ar 2000 zlotu mēnešalgu) vārdi:

„Es strādāšu un krāšu naudu piecus gadus, bet laulāšos tikai baznīcā. Dzimtsarakstu nodaļā lai laulājas komūnisti."

*

Bija pagājušas tikai trīs nedēļas, kad saimniecības pagalmā atkal ierūcās motocikls. Bija atbraucis tas pats UB darbinieks, kas mani atveda. Smaidīdams viņš nāca man pretim. Vai es negribot pavizināties, viņš jautāja, un es nezināju, ko atbildēt.

Viņa vēsts bija laba. Sarkanarmijas majors bija aizsaukts projām un vairs neatgriezīšoties. Vai es gribot palikt še, vai braukt atpakaļ, no kurienes viņš mani atvedis?

Es gribēju atpakaļ. Es gribēju just ap sevi vairāk brīvības. Šķūnis, kūts un pagalms man likās kā cietums. Te gandrīz visi bija vecāki ļaudis, tur gandrīz visi jauni. Te bija nopietnība, tur skanēja smiekli. Bet jautrība un smiekli, kaut arī citu, man bija nepieciešami, lai tik daudz nebūtu jāgremdējas pārdomās.

Gandrīz trīs gadus pēc tam es nodzīvoju uz vietas. Iepazinos ar temperamentīgās poļu tautas ļaudīm, parašām un tikumiem. Es jutu un cietu līdzi viņu bēdās. Tās jau bija arī manas bēdas. Lai kaut uz neilgu laiku aizmirstu drūmo tiešamību, es priecājos poļiem līdzi viņu svētkos un gaviļu dienās. It sevišķi priecājos, kad dzirdēju, ka politiskā barometra rādītājs pakustējies komūnistiem nelabvēlīgā virzienā. Es iepazinos ar poļiem, gan nesavaldīgiem, gan kaislīgiem un greizsirdīgiem, ar māņticīgiem, pašaizliedzīgiem un gudriem. Daudzi bija lepni uz savu tautu kā labāko, bet nebija mazums arī tādu, kas to nesaudzīgi kritizēja. Mans saimnieks bija vidus ceļa gājējs, kas teica: katrai tautai ir labi un slikti ļaudis. Bet lai arī cik dažādi poļi bija, viņus raksturoja dedzīgs patriotisms. Daudzos gadījumos tas izpaudās pat demonstratīvā pārgalvībā.

Kā lai citādi nosauc sekojošo gadījumu? Jau pēc vēlēšanām, kad komūnistu vara dienu no dienas kļuva redzamāka un vienu pēc otra tie lauza pirms vēlēšanām dotos solījumus, kādā lielā ciemā kaimiņu aprinķī notika plaša komūnistu partijas (PPR (Polska Partia Robotnicza) sasaukta ciema iedzīvotāju sapulce. Tajā bija jāierodas visiem ciema iedzīvotājiem, jo tika paziņots, ka partija nolēmusi visas saimniecības apvienot lauksaimniecības kopražošanas kooperātīvos (Spółdzielnia Rolnicza), tas ir kolhozā. Daudziem milīčiem un UB funkcionāriem klāt esot, partijas apriņķa sekretārs uzsaucis „Lai dzīvo Padomju savienība!" un pēc tradicionālās „Rotas" nodziedāšanas uzaicinājis nodziedāt arī internacionāli. Tās vietā lielāks skaits klātesošo nodziedājuši: Pienāks laiks, kad Polija būs brīva! Daudzus apcietināja, bet arī pretsitiens neizpalika. Nedaudz dienu vēlāk partijas apriņķa sekretāru un divus UB funkcionārus nošāva partizāni.

Ar poļiem labi iepazīties izdevās tāpēc, ka viņi neatstūma mani sāņus, kaut gan politiskā ziņā ne visi mani saprata jau sākumā. Bet notikumi viņus iemācīja. Pirms vēlēšanām kāds polis brīnījās, kāpēc gan tik daudzi latvieši negribot atgriezties dzimtenē. Mēs taču esot labprātīgi iekļāvušies Padomju savienībā. Pēc vēlēšanām, kad rupjā kārtā poļus piespieda nobalsot par komūnistu „demokratisko bloku", es jautāju šim polim, vai viņš ir apmierināts ar vēlēšanu iznākumu. Polis noplātīja rokas: tās jau nebijušas brīvas vēlēšanas. Tad es viņam pateicu: „Tāda bija arī latviešu labprātīgā iekļaušanās Padomju savienībā", un viņš vairs nebrīnījās.

Nākamajā turpinājumā lasiet:
KĀ POĻI VĒLĒJA

TĀ VIŅI IZTEICĀS

Sieviete ir līdzīga gulbim, taču peldētāju putnu kategorijā gulbis pieder pie zosu aristokratijas.

Aristotels

Pikaso, tāpat kā visi lieli mākslinieki, ir ne tikai vīrietis, bet arī sieviete, citiem vārdiem sakot, laulāts pāris. Bet nekad nevienā laulībā nav bijis tik daudz saplēstu trauku kā šajā.

Žans Kokto

Sievai jābūt kā atbalsij un jāatbild, kad viņu sauc, bet viņai tomēr nav jābūt kā atbalsij un nav jādomā, ka viņai vienmēr pienākas pēdējais vārds. Sievai vajadzētu būt kā baznīcas torņa pulkstenim, kas ir precīzs uz minūti, bet no otras puses viņai nevajadzētu būt kā torņa pulkstenim un nevajadzētu runāt tik skaļi, ka to dzird visā pilsētā.

Senie angļu puritāņi

Jauni meistari boksā latviešiem Anglijā

Sporta kopas Tērvetes sarīkojumā Koventrijā notika 2. latviešu meistarsacīkstes boksā Anglijā, kas pulcināja 16 dalībniekus un plašu boksa cienītāju saimi pat no vistālākiem Anglijas novadiem.

Skaisti dekorētajā Koventrijas angļu karavīru sporta zālē, pirmie ringā kāpa jaunieši Ārinš un Lapiņš; punktu uzvaru izcīnīja smagākais L. Mušas svara Dortholca un spalvas svara Piterāna jaukā demonstrējuma cīņa beidzās neizšķirti. Spalvas svars Burkēvics ar vieglā svara vienīgo reprezentantu Legzdiņu rādīja krietnu technisko gatavību; Legzdiņa rutīna un lielāka aktīvitāte deva viņam punktu uzvaru. Nākošā demonstrējuma cīņā vidsvars Daugulis panāca nelielu pārsvaru pret Ziemeļanglijas meistarsacīkstēs vēl iesācēju klasē startējušo, pussmago Vizbuli. Meistarības cīņā 1949. g. meistars A. Krūmiņš jau pirmā gājienā tik pamatīgi apstrādāja Brutānu, ka pēdējam smago savainojumu dēļ bija jāuzdod. Sekoja sarīkojuma skaļākā spēkošanās, kurā Koventrijas pārstāvji Brikmanis un H. Krūmiņš apveltīja viens otru smagiem sitieniem, maz domājot par aizsardzību. Techniski pārākais Krūmiņš 2. gājienā sitot pretinieku techniskā K. O. izvirzījās par otru finālistu.

Otrā dienā vispirms V. Legzdiņš sastapās ar Piterānu. Abi cīnītāji rādīja labu boksu, un it sevišķi jāpriecājās par Velsas ogļraču meistarībā labas sekmes guvušā Legzdiņa sniegumu. Skaistāko cīņu visā sarīkojumā nodemonstrēja vidsvari Daugulis ar Baumani. Pelnītu punktu uzvaru izcīnīja Baumanis, tā nokārtodams vecus Vācijas laiku „rēķinus". Strauji sākās pusvidējā svara pārstāvju Brežinska un Līča cīņa. Pēc Brežinskim labvēlīga 1. gājiena turpinājums bija izlīdzināts, bet Līcis pēc 2. gājiena negaidīti uzdeva. Demonstrējuma cīņās neizšķirti boksējās Daugulis ar Legzdiņu, kam šī bija jau 76. cīņa boksa ringā, un Vizbulis ar jauno Lapiņu. Nenotika smagsvaru A. un H. Krūmiņu spēkošanās, jo pēdējais iepriekšējā dienā bija satriecis roku.

1950. g. meistartitulus ieguva: vieglā svarā junioriem — Ārinš (Tērvete), vidējā sv. junioriem — Lapiņš (Vārpa), mušas sv. — Dortholcs (Tālava), spalvas sv. — Piterāns (Līdas LSK), vieglā sv. — Legzdiņš (Vanagi), pusvidējā sv. — Brežinskis (Tērvete), vidējā sv — Baumanis (Viesturs), pussmagā sv. — Vizbulis (Dzintars) un smagā svarā A. Krūmiņš (Dzintars).

Uzvarētāji saņēma skaistus sidrabotus vairogus un meistardiplomus. Sporta kopas Tērvete dāvāto sudraba kausu par skaistāko cīņu ieguva Baumanis (Viesturs), bet Vidusanglijas apgabala boksa nozares vadītāja dāvāto gandarījuma balvu-jaunākais dalībnieks Ārinš (Tērvete). Bradfordas LBL kausu jau otro gadu izcīnīja Ziemeļanglijas apgabals ar 14 punktiem.

Veiksmīgs ringa tiesnesis bija R. Bulte (Auseklis), bet sacīkšu priekšzīmīgā noorganizēšanā pateicība pienākas Miķelsona vadītai Tērvetes sportistu saimei.

Londonā, aprīlī.

U. Priedītis

Vai Volkota—ten Hofa cīņa tomēr notiks?

Par pasaules otra labākā smagā svara boksera, ASV nēģera Džo Volkota, un Vācijas meistara Heina ten Hofa boksa cīņu vēl arvien nav īstas skaidrības. Šis Vācijas boksa dzīvē vienreizējais notikums, kas jau mēnešiem pilda vācu sporta laikrakstu un dienas preses slejas, draudēja jau pilnīgi izjukt, jo Amerikānu boksa savienība konstatēja, ka līgums par cīņu 7. maijā Manheimā Volkotam nav saistošs, taču nupat Volkota menadžers paziņojis, ka nēģeris tomēr grib Vācijā cīnīties. Spēkošanās gan vairs nevarētu notikt 7., bet 28. maijā turpat Manheimas stadionā. Volkots vēloties saņemt 40 proc. no neto ienēmumiem, taču summa nedrīkstētu būt mazāka par 25.000 dolaru.

Džo Volkots

Apgalvojumi un pretapgalvojumi, līgumi, to ignorēšana, dažādas izrunas un veikalnieciskie triki, kas sakarā ar Volkota — Heina ten Hofa cīņu nākuši dienas gaismā pēdējos mēnešos, ļoti skaidri rāda, ka slavenais nēģeris kas divi reizes cīnījies ar Džo Luisu, reiz būdams pat tuvu uzvarai, no šīs sacensības grib „izsist" pēc iespējas lielāku cenu. Ar savu vilcināšanos, šķiet, viņš to būs panācis, kaut arī vēl tagad, spriežot pēc līdzšinējās pieredzes, neviens nevar apgalvot, ka Volkots Vācijā tiešām ieradīsies un 28. maijā Manheimā kāps ringā. Tomēr profesionālā boksa cienītājiem ar Volkota menadžera paziņojumu ataušis jauns cerības stars, un, paredzams, ka Manheimas stadions, kur ieejas biletes lielajai cīņai maksās no 60—3 markām, jau pēc pāris nedēļām būs izpārdots.

Pasaules sporta laukumos

Zviedrs Vide, bijušais pasaules rekordists un viens no slavenākajiem visu laiku vidusdistančniekiem, miris 61 g. vecumā Stokholmā.

Starptautiskajā šacha turnīrā Portsmūtā, Anglijā, 1. un 2. vietu ar 7,5 p. dalīja francūzis Tartakovers un amerikānis Bisgjērs, 3., 4., 5. savukārt dalīja jaunais talantīgais vācietis Lotars Šmits un angļi Golombeks un Penross, bet tikai 6. v. spēja ierindoties lielmeistars Bogoļubovs.

61 g. v. dāņu paukotājs Dr. I. Osjērs būs pirmais sportists pasaulē, kam Starptautiskā olimpiskā komiteja maijā Kopenhāgenā pasniegs goda diplomu par piedalīšanos vismaz piecās olimpiskās spēlēs. Izņemot 1936. gadu, Osjērs kopš 1908. g. visās spēlēs pārstāvēja Dānijas krāsas un 1912. g. Stokholmā ieguva zelta medaļu.

41 g. v. vecmeistars Oto Eitels 63 skrējēju konkurencē ceturto reizi uzvarēja Vācijas meža skrējiena meistarsacīkstēs. Vienību vērtējumā 1. v. izcīnīja mazās Eslingenas vienība ar Eitelu priekšgalā.

Jaunu pasaules rekordu 100 m peldējumā uz krūtīm sievietēm Kasablankā sasniedza jaunā francūziete Valerī 1:17,4 min. laikā. Vecais rekords kopš 1947. gada piederēja holandietei van Vlitai. Jaunā pasaules rekordiste, kas ir 1,75 m gaŗa, nāk no pazīstamas peldētāju ģimenes, un viņas brālis Gījs 1948. gada olimpiskajās spēlēs izcīnīja bronzas medaļu 100 m peldējumā uz muguras.

1. FC Nürnberg septiņkārtējais Vācijas futbola meistars kas šajā vasarā svin 50 gadu jubileju, svētdien spēlē pret Rēgensburgu zaļajā laukumā sacentās 2000 reizi.

Par Vācijas uzņemšanu Starptautiskajā futbola savienībā, cik paredzams, lems savienības nākamais kongress, kas notiks Riodežaneiro pasaules meistarsacīkšu laikā.

Jaunais pasaules un Eiropas meistars boksā mušas svarā kļuva anglis Terijs Elens, kas Londonā 15 gājienos pēc punktiem pieveica francūzi Pratsī. Elens pārņem Īra Monegena mantojumu, kurš nesen aizgāja no aktīvā sporta.

Skotijas futbola valstvienība Glazgovā uzvarēja Šveices izlasi 3:1, pie kam visi vārti „krita" pirmajā puslaikā. Tomēr, nevērojot šo uzvaru, Skotija nolēmusi pasaules meistarsacīkstēs nepiedalīties, jo skotiem, acīm redzot, visai ķēries pie sirds zaudējums Anglijai. Vēl nav izšķirts, kas meistarsacīkstēs piedalīsies Skotijas vietā.

Padomju savienības futbola A līgā šogad spēlēs 19 spēcīgākās vienības, to vidū arī Rīgas Daugava. Savā pirmajā meistarības spēlē Daugava 0—1 zaudēja Staļino pilsētas vienībai Šanchtjor.

Pārejas dēļ Dienvidvācijas virslīgā 7. maijā pirmās sacensības sāks Bavārijas meistars 1. FC Bamberg un 2. v. ieguvējs Bayern-Hof, Ziemeļvirtembergas meistars TSG Ulm 1846 un Union Böckingen, Ziemeļbādenes meistars VfL Neckarau un 1. FC Pforzheim, Hesenes meistars SV Darmstadt 98 un Viktoria Aschaffenburg. Lielākās izredzes iekļūt virslīgā ir Ulmai, Bambergai un Darmštatei.

ADMIRĀLIS PALIEK ADMIRĀLIS

Gūstekņi, kas atgriezušies no Padomju savienības, pastāstījuši šādu traģikomisku atgadījumu: Kad 1945. gadā sarkanarmija iesoļoja Vīnē, viesnīcas Admiral priekšā, livrejā tērpies stāvējis šveicars, kura cepuri arī greznojis spožs uzraksts „Admiral". Krievu karavīri noturējuši 60 g. v. vīru par īstu admirāli, sagūstījuši viņu un nosūtījuši uz kādu virsnieku gūstekņu nometni Krievijā. Tikai pēc 4 gadiem pārpratums noskaidrojies, un par admirāli paaugstinātais portjē varējis atgriezties mājās.

Latviešu sports Eiropā un citos kontinentos

Melburnas latviešu basketbola vienība Rīga Olympic Basketball League turnīra pirmās kārtas spēles beidza bez zaudējumiem (grozu attiecība 251—169), bet Rīgas 2. vienība ar 2 uzvarām un 3 zaudējumiem dalīja 3.—5. vietu. Rīgas 1. vienība iedalīta Viktorijas meistarsacīkšu A grupā un Rīgas 2. vien. B grupā. Meistarsacīkstes sāksies 10 maijā.

Sidnejas meistarsacīkstēs basketbolā, kas sākās 1 maijā, ar divām vienībām startē arī Austrālijas latviešu labdarības b-bas sporta kopa Daugava. Pirmajā sastāvā spēlē Bičevskis, Sproģis, R. Bērziņš, Meihūbers, Gulbis, Roga un Eisiers, bet 2. vienībā Nīcis, Šics, Cielēns, Egmanis, Lāčgalvis, Švarcbergs, Suķis uc.

Pirmais latviešu tenisa turnīrs Austrālijā notika Betherstas imigrācijas centrā, sacenšoties turienes tautiešiem pēc inž. A. Erdmana projekta izbūvētajā laukumā. Uzvarēja mūsu kādreizējais mežu skrējiena meistars un riteņbraucējs inž. Erdmanis, finālā pieveicot turnīra jaunāko dalībnieku — 16 g v. Ķeparu. Trešais bija Ivanovs, 4. Reimanis, 5. Sepe, 6. Fricsons.

Latvietis V. Skujiņš Melburnas universitātes vieglatlētikas sacīkstēs izcīnīja uzvaru 1 jūdzes soļojumā (7:12,8 min.), par 14 sek. labojot līdzšinējo universitātes rekordu.

Latvietis Guntars Elepāns Jaunzēlandē, Velingtonas universitātes sporta svētkos, ieguva 2. vietu šķēpa mešanā (50,10), 3. v. lodē (10,90) un 3. v. augstlēkšanā (1,60).

Mūsu piecciņas rekordiste Z. Ringenberga ir fiziskās audzināšanas skolotāja Inverkargilas techniskajā koledžā Jaunzēlandē.

Neiburgas latviešu invalīdu basketbola vienība atkal pārliecinoši 50—32 uzvarēja IRO pārskološanās centra pārējo tautību izlasi. Latviešu vienībā darbojās: A. Kics, R. Ancāns, H. Kupšis, E. Kempe un A. Laupmanis, no kuriem sekmīgākais groza guvējs bija Kics, kam amputēta kreisā roka. Latvieši pret sastādīto vienību līdz šim guvuši desmit uzvaras, zaudējot tikai trīs spēles.

Laimonis Bērziņš, vairākkārtējās trimdas basketbola meistarvienības Lībekas Rīgas loceklis, Ohaio štatā, ASV, salaulājies ar stud. oec. Vilmu Muravski. Bērziņš arī savā jaunajā dzīves vietā aktīvi piedalās sporta dzīvē.

Tenisa kursus jaunatnei un iesācējiem rīko Latviešu sporta biedrība Stokholmā. Tos vadīs treneris A. Ūdris. Latviešu rīcībā Stokholmā ir tenisa laukums.

„Kāda velna pēc Saeimā vajag lifta?"

Skatuves meistara U. brālim, pazīstamam Rīgas sēklu tirgotājam, pirms gadiem 20 piederēja skaists Anglijā pirkts papagailis Lora, kas „runāja" ne vien angliski un vāciski, bet arī latviski. Lora bija apdāvināta mācībās un pēc vienas reizes dzirdēšanas nekļūdīgi atkārtoja pagaŗus un diezgan grūtus teikumus.

Ap 1928. g. kāda partija bija iesniegusi Augstajam namam ierosinājumu personu celtņa ierīkošanai Saeimas četru stāvu mītnē. Sēklu tirgotāja ģimene vakarā izlasīja šo ziņu laikrakstā un krietni par to pazobojās. Vēl gulēt ejot papagaiļa saimnieks smiedamies noteica: „Kāda velna pēc Saeimā vajag lifta?" Otrā rītā, kad partijas vīru kuriozo ierosinājumu vairs neviens nepieminēja, pēkšņi no istabas stūŗa, kur atradās papagaiļa būris, atskanēja skarba balss: „Kāda velna pēc Saeimā vajag lifta? Kāda velna pēc Saeimā vajag lifta?" Papagaiļa gudrība drīz izpaudās vai pa pus Rīgu, un kādu dienu pie sēklu tirgotāja ieradās lifta ierosinātāju opozicijas deputāti. „Pat papagailis smejas par šo trako iedomu", viņi zobojās un gribēja gudro putnu nopirkt, lai ņemtu līdzi uz Saeimas sēdēm. Kaut gan solītā cena bija īsti prāva, tirgotājs Loru nepārdeva.

Citreiz sēklu tirgotāja viesmīlīgajā mājā, kur ņereti apgrozījās mākslinieki un teātŗa ļaudis, vakarā uz „zolītes" partiju sanāca komponists Jānis Kalniņš, jau labi sen mirušais feļetonists Šanteklers un 1941. g. aizvestais aktieris Reinis Parņickis. Spēlē nepagalam neveicās Šanteklēram, kas, jau tā būdams diezgan nervozs, pametumu dēļ kļuva arvien nervozāks. Viņam aiz muguras filozofiskā mierā savā būrī sēdēja Lora un noraudzījās spēlē. Šanteklers iekrita vienreiz, iekrita otrreiz, iekrita arī trešo reizi, un pēc trešās reizes Jānis Kalniņš sajūsmas pilns iesaucās: „Dritvaikociņ, Mārtiņš iekrita!" Šanteklers nopukojās, citi uzjautrinājās, un spēle ritēja tālāk. Tad, visu laiku klusējis, arī papagailis pēkšņi pievienojās komponista sajūsmai, pilnā kaklā saukdams: „Dritvaikociņ, Mārtiņš iekrita!" un, riņķī griezdamies, atkārtoja šo teikumu reizes sešas, septiņas. Feļetonista mērs ar to bija pilns, un viņš, tikko dusmas valdīdams, lūdza mājastēvam nepieklājīgo putnu nest blakus istabā.

Līdzīgi negaidīti asprātīgi teicieni tajos gados, kamēr papagailis nodzīvoja sēklu tirgotāja mājā, no tā mutes atskanēja vairākkārt, citiem par prieku, citiem par nepatiku. Savā tuvumā Lora pacieta tikai mājastēvu, kas vienīgais putnu drīkstēja barot un nest uz vannas istabu mazgāt un pēc lūguma: „Lora will schlafen" vakaros apsedza tā būrī. Arī tad, kad putnam bija pienākusi pēdējā dzīves stunda, tas savās sāpēs vaidēja līdzīgi cilvēkam un meklēja palīdzību pie saimnieka.

Arbo.

Pēc ilgām un grūtām ciešanām no mums šķīrās
bij. kar. **Artūrs Laugalis**
dzim. 1901. g. 6. 6., miris 1950. g. 24 4. Apbedīts Bad Minderes kapos.
Latvieši Bad Minderes sanatorijā

Latviešu kopas ASV un Kanadā, iekārtojiet
Grāmatu galdus!
Grāmatas komisijā un ar atlaidi dos LATVJU GRĀMATA. Pieprasiet grāmatu un latvisko izstrādājumu katalogus. Abonējiet laikrakstu LATVIJA, $ 1.— mēnesī.
(303) LATVJU GRĀMATA, Waverly, Iowa, USA.

„LATVIJAS" abonements,
pasūtinot laikrakstu pa atsev. eksemplāriem (līdz 4 eks ieskaitot) maksā DM 3.– mēn. + DM 0.50 par piesūtīšanu. Pasūtinot kollektīvi vairāk par 5 eks DM 3.– mēnesī par eksemplāru: pasūtinot uz ārzemēm un maksājot Vācijā DM 3.– mēn + DM 1.30 par piesūtīšanu. Sludinājumi maksā DM 0.90 par vienslejīgas nonpareille iespiedrindas aizņemto telpu. Darba meklēšanas sludinājumi par pusceņu. Abonementa pieteikumi, sludinājumi, naudas pārvedumi un korespondence adresējama „Latvijai" (14a) Esslingen/N Breite Str 6

M. Gaide un A. Endziņš
TĒVU VALODAS MĀCĪBA
Sistēmatisks gramatikas un pareizrakstības kurss tautskolām un pašmācībai
Cena DM 3.—
Dabūjams
LCK apgādā Latvija, Esslingen/N., Breite Str. 6

Zeme, kuras degošos torņus atstājām aiz sevis, arvienu vairāk pagaist laika straumē. Tās krasti attālinās arvienu vairāk īpaši tiem, kas dodas pāri jūrām. Bet mūsu kultūrai jāturpina mūsu dzīve, ko pārtrauca bargās laikmeta pārvērtības. Latviešu grāmatas pagaidām ir vienīgās, kas spēj uzturēt saites starp pagātni un tagadni, un viņu paliek arvien mazāk.
Aizbraucot neaizmirstiet iegādāties jaunumus
LASIET MARIJAS URNEŽUS **Torņi liesmās,**
dzejoļu grāmatu, kurā atradīsit dzimteni tās liktenīgajās dienās, laikmeta pārdzīvojumu, dabas un jūtu liriku. Šīs dzejas vienkāršā un sirsnīgā izteiksme jums sagādās tīkamus brīžus svešuma vientulībā.
Cena DM 3.50. LCK apgāds LATVIJA (14a) Esslingen/N. Breite Str. 6

Steidzīgi meklē pirkt
portugaļu
val. pašmācības grāmatu. Ofertes šīs avīzes kantorī ar Nr. 373. (373)

Samērā mierīgs pirmais maijs visā pasaulē

Rietumberlīnes policija pārbaudījumu izturējusi

STAĻINS ASTOŅAS STUNDAS NOSKATĪJIES PARĀDĒ UN DEMONSTRĀCIJĀS. — UNGĀRI 1. MAIJĀ VARĒJA „PĪPĒT PAR PUSCENU".

Eslingena (D). — Radio raidītāji un laikraksti vēsti, ka 1. maija svinības visā pasaulē šogad noritējušas samērā mierīgi. Sabiedrotajiem vislielākās bažas radīja Berlīne, bet arī te nenotika nekādas nekārtības vai sadursmes, kas būtu prasījušas cilvēku dzīvības. Visnemierīgāk 1. maijs risinājās Dienvidafrikā un dažās vietās Itālijā. Kamēr rietumi šo dienu svinēja kā apliecinājumu darba solidāritātei, Padomju savienība un satelītvalstis 1. maiju izmantoja, lai uzbruktu Savienotajām valstīm un Lielbritānijai un „demonstrētu savu varenību". 1. maija parādi Sarkanajā laukumā un pēc tam strādnieku demonstrācijas, kas ilga astoņas stundas, noskatījās arī Staļins.

Vislielākās bažas rietumu sabiedrotajiem 1. maija svinības radīja Berlīnē. Lai novērstu eventuālas sadursmes, jau svētdien amerikāņu, angļu, franču karavīriem pārtrauca visus atvaļinājumus. Sabiedroto garnizoni atradās vislielākā trauksmes stāvoklī. Tāpat bija mobilizēta visa Rietumberlīnes policija. Britu sektora pilsētas komandants ģenerālis Bons un viņa amerikāņu kollēga ģenerālis Teilors maija svinību priekšvakarā preses pārstāvjiem paskaidroja, ka „vajadzības gadījumā" gaisa ceļā uz Berlīni no Rietumvācijas var pārsviest karaspēka vienības.

Visas bažas tomēr izrādījās veltīgas. Pavasara saulei spīdot pār sabumboto Berlīni, ap 500.000 vāciešu sapulcējās Republikas laukumā, kas atrodas turpat pie padomju sektora robežām. Amerikāņu strādnieku vārdā berlīniešiem sveicienus nodeva ASV arodbiedrību apvienības AFL pārstāvis Brauns, pasvītrodams, ka pasaule vairs nepielaidīs jaunu verdzību, kas slēpj sevī kaŗa briesmas. Pēc tam runāja ministrs Kaizers un Berlīnes lielvecākais profesors Reuters. Lai novērstu iespējamos starpgadījumus, visu 1. maiju pie padomju kritušo pieminekļa, kas atrodas britu sektorā, dežurēja apmēram 50 MP. Vienīgais nenozīmīgais starpgadījums notika pēc sanāksmes beigām Republikas laukumā. Grupa jauniešu sāka apmētāt akmeņiem tautas policiju. Nemierniekus tomēr drīzi vien izklīdināja. Padomju sektorā, plīvojot sarkanajiem karogiem, transparentiem un „vadoņu" ģīmetnēm, masu sapulce notika Lustgartenā. Kā tas tautas republikās parasts, runātāji uzbruka rietumiem, nosaukdami tos par „strādnieku izsūcējiem, kapitālistiem un kaŗa kūdītājiem".

Pēc 1. maija svinībām ģenerālis Bons un ģenerālis Teilors ar rakstu pateicās Berlīnes lielvecākajam profesoram Reuteram un policijai par priekšzīmīgo kārtību. Abi ģenerāļi pasvītroja, ka svinības ir labākā liecība Vasarsvētkiem, kad komūnisti pieteikuši savas demonstrācijas. Līdzīgs noskaņojums valda arī Vašingtonā. Kāds ārlietu ministrijas pārstāvis presei paskaidroja, ka amerikāņiem nav jābažījās par to, kas notiks komūnistiskās jaunatnes pieteiktajā manifestācijā.

Mierīgi 1. maijs pagāja arī Francijā, Lielbritānijā un pārējā Rietumeiropā. Lai gan Parīzē vienlaicīgi notika komūnistu un degollistu masu sapulce, policijai gandrīz nekur nevajadzēja iejaukties. Briselē turpretim kārtības sargi bija spiesti apturēt apmēram 20.000 sociāldemokratu, kas agrākā ministru prezidenta Spāka vadībā vēlējās sarīkot demonstrācijas pret karali Leopoldu. Ne tik mierīgi 1. maijs pagāja Italijā. Abrucas provincē Celano pilsētā demonstranti uzbruka policijai akmeņiem, dzelzs laužņiem un mietiem. Sadursmēs nonāvēti divi strādnieki un vairāki ievainoti. Lai demonstrētu pret valdības rīcību, komūnisti visā provincē otrdien izsludināja ģenerālstreiku. Sadursmes notikušas arī Sāras apgabala galvaspilsētā Sārbrikenā. Policija apcietinājusi 5 komūnistus, to vidū arī partijas ģenerālsekretāru.

Visnemierīgāk tomēr 1. maijs pagāja Dienvidafrikā. Komūnistu sakūdīta, iezemiešu un indiešu pūlis uzbruka policijai un kaŗaspēkam Johannisburgas zelta raktuvju apkaimē. Tā kā demonstranti draudēja nolinčot vairākas personas, policija atklāja uguni, nonāvējot 18 un ievainojot vairāk nekā 30 personu. Kopš 1938. gada šogad pirmoreiz 1. maiju svinēja arī Grieķijā. Times korespondents ziņo no Atēnām, ka valdība atbrīvojusi no Makronizosas nometnes 3000 politisko ieslodzīto.

Padomju savienībā un satelītvalstīs 1. maiju nosvinēja, lielgabalu salvēm dārdot un bungām rībot. Jau agrajās rīta stundās visas ielas, kas ved uz Sarkano laukumu, bija cilvēku pārpildītas. Pulksten 10 sākās militārā parāde, ko pieņēma padomju ģenerālštāba priekšnieks ģenerālis Štemenko. Skaļruņos nepārtraukti atskanēja saukļi, uz kuriem kaŗaspēka vienības un vēlāk demonstranti atbildēja ar „urrā" saucieniem. Īsi pirms parādes radio spīkers paziņoja, ka uz Ļeņina mauzoleju dodas „biedrs Staļins, ko pavada valdības locekļi un partijas pārstāvji". Agrākajos gados bija parasts, ka aiz Staļina rangu kārtībā nosauca visu vārdus, kas atradās viņa pavadonībā. Ārzemju laikrakstu pārstāvjiem likās savādi, ka internacionāles vietā orķestris spēlēja „Slava Tev, krievu car" no Glinkas operas Ivans Susaņins. Parāde un manifestācijas Sarkanajā laukumā ilga astoņas stundas. BBC ziņo, ka Staļins pretēji apgalvojumiem izskatījies spirgts un vesels. Lielākā atrakcija bijusi turbo bumbvežu lidojums virs Maskavas, ko vadījis Staļina dēls Vasiļijs.

Parādes un demonstrācijas notika arī Baltijas valstīs, Polijā, Rumānijā, Ungārijā un Bulgārijā. Budapeštā kioskiem izdalīja 1,5 miljonus cigarešu, ko pārdeva par puscenu. Naktī uz 1. maiju Padomju savienībā un satelītvalstīs bija atvērti visi krogi un dejas lokāli.

BBC korespondenta nāve uz angļu kreisera

Londona (J). — Traģisks gadījums šajās dienās norisinājies uz kāda angļu kreiseŗa, ar kuŗu oficiālā vizītē uz Skandinavijas valstīm devies britu flotes šefs admirālis Frēzers. Admirāli viņa braucienā līdz ar citiem žurnālistiem pavadījis BBC raidītāja speciālkorespondents Ričards Šarps. Apmēram pusceļā starp Angliju un Skandinaviju Šarps pēkšņi smagi saslimis ar līdz šim nenoskaidrotu slimību, domājams, bērnu trieku. Ar vairāku matrožu palīdzību kuģa ārsts izdarījis slimajam žurnālistam mākslīgo elpošanu, bet admirālis Frēzers nekavējoties devis rīkojumu kreiseŗa vadībai doties iespējami ātrā gaitā uz Oslo ostu. Medicīniskā palīdzība tomēr nav līdzējusi, un Šarps pēc divi stundām miris.

Ričards Šarps bija viens no populārākajiem angļu žurnālistiem. Savu samērā īso, bet spīdošo karjēru viņš sāka otra pasaules kaŗa laikā kā BBC speciālkorespondents Malajā.

Pazudusi padomju...

(Turpinājums no 1. lpp.).

vērsts pret britu okupācijas varu. Šajā uzaicinājumā starp citu bija teikts:

„Jums labi zināms, ka angļu okupācijas vara nav izpildījusi pieņemtos lēmumus repatriācijas jautājumā. Viņi nedeva mums iespēju satikties ar jums un sirsnīgi izrunāties par jūsu atgriešanos uz dzimteni. Angļu okupācijas vara tagad uzstādījusi jautājumu par repatriācijas izbeigšanu, un tā prasa tai pašā laikā arī mūsu virspavēlniecībai atsaukt mūs no joslas. Mēs neslēpjam no jums, ka angļu okupācijas vara pēc mūsu aizbraukšanas lietos pret jums spaidus un bez jūsu piekrišanas liks jums emigrēt uz citām zemēm, padarīs jūs par vergiem un atņems jums un jūsu bērniem dzimteni. Jums palikušas skaitītas dienas jūsu likteņa izšķiršanai."

Šīs „skaistās" dienas tagad pagājušas. Par spīti visai propagandai padomju repatriācijas komisijas štrapniecību Lībekā pēdējos 2 mēnešos izmantojuši tikai 6 DP (visi igauņi vecākos gados), bet neoficiāli, bez angļu ziņas, daži policijas meklēti krimināls noziedznieki. Turpretī pilsētā palikušas vairāk nekā 4000 pārvietoto personu, kas, padomju misijai atstājot Lībeku, nožēlo, vienīgi to, ka viņiem nebija izdevība redzēt, kā pie Rekielas mītnes novelk sarkano karogu — šo cilvēces posta un verdzības zīmi.

Baltijas jūras incidents noticis 74 km no krasta

PAZUDUŠAS ARĪ CITAS AMERIKĀŅU LIDMAŠĪNAS — SAKA NEWSWEEK

STACHANOVIETIS ZUJMAČS „NEVAR KLUSĒT".

Stokholma (J). — Arvien vairāk pierādās, ka Baltijas jūrā aprīļa sākumā pazudusī amerikāņu Privateer tipa lidmašīna neapšaubāmi kritusi par upuri padomju iznīcinātāju uzbrukumam. Lai gan oficiālā meklēšana jau kopš ilgāka laika pabeigta, uz šo faktu tomēr norāda jūrā atrastās lidmašīnas daļas, par ko ziņojām jau Latvijas iepriekšējā numurā. Zviedru prese arī vēl pēdējās dienās turpina plaši aprakstīt jūrā uzietās glābšanas laivas un lidmašīnas riteni. Aftonbladet ievieto lielu lidmašīnas priekšējā riteņa attēlu, kuŗā skaidri saskatāmas ložu pēdas. Uz riteņa ir uzraksts angļu valodā ar pēdējās kontroles atzīmi 1949. g. 23. martā. Fakts, ka ložu pēdas atrastas tieši priekšējā ritenī, liecina, ka boļševiku iznīcinātāji apzināti vērsuši uguni pret lidmašīnas vārīgāko daļu — priekšgalu, kur atrodas vairums apkalpes locekļu un arī pilota vieta. Pēc zviedru laikraksta domām zīmīgākā ir riteņa atrašanās vieta. Zviedru eksperti pēc sīkām aplēsēm secinājuši, ka, ievērojot visus apstākļus — jūras straumes, valdošos vējus utt., — lidmašīna notriekta apm. 74 km no krasta atklātā jūrā iepretim Palangai, tātad ievērojami tālāk uz dienvidrietumiem nekā to ziņoja krievi savā ļoti vispārīgajā formulējumā — „Liepājas tuvumā".

Baltijas jūras incidentam vēl pieskaŗas arī amerikāņu žurnāls Newsweek, kas savā pēdējā numurā starp citu raksta: „Lai gan neviens ASV ierēdnis oficiāli to negribēs atzīt, izlūkošanas lidojumi lielā augstumā tomēr ir parasta parādība pašreizējā aukstajā kaŗā. Ir arī skaidrs, ka šādiem lidojumiem ir ārkārtīga militāra nozīme. Pēc neoficiālas informācijas notriektais Privateer tipa lidaparāts nav pirmais, kas gājis bojā izlūkošanas lidojumos. Arī citi amerikāņu lidaparāti pazuduši bez pēdām virs Sibirijas territorijas, bet, tā kā padomju iestādes par tiem oficiāli nav nekā ziņojušas, arī Vašingtona klusējusi."

Maskavas Ļiteraturnaja Gazeta šajās dienās ievietojusi Rīgas stikla fabrikas stachanovieša Jāņa Zujmača rakstu „Es nevaru klusēt". Sakarā ar amerikāņu lidmašīnas nomaldīšanos no paredzētā maršruta Zujmačs nikni uzbrūk ASV valdībai, lietodams teicienus „visas pasaules godīgo ļaužu nīstie kaŗa kūdītāji" un „laupītāju uzlidojuma organizātori un inspirātori". — „Latvija ir padomju zeme, un Latvijas gaisa telpa — padomju gaisa telpa. Tādas Latvijas, kas neietilpst Padomju savienībā, nav un nebūs", raksta Zujmačs. Latviešu tauta „smejoties" par to, ka ASV neatzīst Latviju par Padomju savienības sastāvdaļu. Neapbruņotās amerikāņu lidmašīnas notriekšanu Rīgas stikla fabrikas stachanovietis nosauc par „mācību Padomju Latvijas svētās gaisa telpas aizkārējiem". Tālāk viņš uzbrūk rietumu valdībām par to, ka tās piešķīrušas patvēruma tiesības latviešu „zemes nodevējiem" (vārdā minēti sūtņi Feldmanis un Zariņš). Todien, kad dzimis Zujmača raksts „Es nevaru klusēt", viņa rokas bijušas nogurušas, jo viņš izstrādājis divreiz tik daudz, cik paredzēts plānā...

Mēs ticam, ka Zujmačs tiešām „nevarēja klusēt", ja padomju varasvīri viņam bija pavēlējuši ne tikai „brīvprātīgi" strādāt virs plāna, bet arī rakstīt — vai vismaz parakstīt — melu rakstus par Baltijas jūras incidentu. Citādi centīgais stachanovietis ātri varētu nokļūt no stikla fabrikas kādā nepatīkamākā vietā.

Zujmača ķengāšanos iespiedusi arī Berlīnes austrumu sektora avīze Berliner Zeitung am Abend, ko berlīnieši mēdz saukt par „komūnistisko revolveŗa lapu".

Austrumjoslā jau ir 36.000 vīru liela vācu armija

Berlīne (E). — Kāds 21 gadu vecs tautas policijas leitnants, ko nesen apcietināja un tiesāja Rietumberlīnē, paskaidroja, ka Austrumvācijā jau ir 36.000 vīru liela vācu armija, kas sadalās kājniekos, artilerijas vienībās, tanku nodaļās, flotē un lidotājos. Tā saucamo trauksmes vienību skaits jau pārsniedz 36. Katrā no tām ir 800 līdz 1000 vīru, ko vada vācu un krievu virsnieki. Šī armija apbruņota ar šautenēm, mašīnpistolēm, vieglajiem un smagajiem ložmetējiem, granātmetējiem, vieglo un smago artileriju, kā arī ar T-34 un Tīģeŗa tankiem.

ASV aizsardzības ministrija ziņo, ka Rietumvācijā pašreiz ir 146.500 amerikāņu kaŗavīru, bet Austrijā 10.000. No Vācijā stacionētajiem kaŗavīriem 15.000 atrodas Berlīnē.

Atlaists Beļģijas parlaments. Jaunas vēlēšanas 4. jūnijā

Brisele (jj). — Pēc 24 stundu ilgām veltīgām sarunām noskaidrojies, ka jaunas beļģu valdības nodibināšana uz pašreizējās parlamentārās bazes nav iespējama. Pavaldonis Šarls tādēļ izdevis rīkojumu atlaist līdzšinējo parlamentu un noteicis jaunas vēlēšanas 4. jūnijā. Beļģu politiskās partijas jau sākušas priekšdarbus vēlēšanu cīņai. Vēl pagājušās nedēļas beigās pēc politisko novērotāju domām pastāvēja iespēja, ka kristīgo sociālistu un liberāļu partijas apvienosies kopīgā koalīcijā. Liberāļu partijas padome ar 688 pret 23 balsīm bija nolēmusi pieņemt karaļa Leopolda kompromisa priekšlikumu un atteikusies prinča Boduīna valdīšanas laikā izsūtīt karali „trimdā", kā to bija prasījuši sociālisti. Vienīgā liberāļu prasība bija, lai līdzšinējais ministru kabinets Gastona Eiskena vadībā paliktu amatā. Šai sakarā ārlietu ministrs Vanzēlands atteicās no viņam piedāvātā uzdevuma izveidot jaunu valdību un lika priekšā par nākamās valdības šefu izraudzīt līdzšinējo saimniecības ministru Žanu Divjezāru. Līdzšinējā kabineta 8 liberāļu ministri tomēr atteicās darboties līdzi Divjezāra nodibināmā valdībā un kategoriski pieprasīja, lai koalīcijas sarunās pieaicinātu arī sociālistus. Šo prasību savukārt asi noraidīja kristīgo sociālistu partija. Tad Vanzēlands sestdienas rītā iesniedza ziņojumu par visām līdzšinējām sarunām pavaldonim Šarlam, kas drīz pēc tam pieņēma lēmumu par parlamenta atlaišanu.

Liberāļu partijas priekšsēdis Rožērs Mocs sestdien atkāpies no sava posteņa, jo nav varējis pievienoties minēto 8 liberāļu ministru nostājai. Briseles politiskajās aprindās domā, ka liberāļu partijas sašķelšanās kļuvusi neizbēgama, it sevišķi tādēļ, ka partijai piedēvē vainu koalīcijas sarunu izjaukšanā. Kristīgo sociālistu partija nākošajā vēlēšanu cīņā paredz no jauna iestāties par karaļa Leopolda atgriešanos bez jebkādiem noteikumiem. Pēc koalīcijas sarunu izjukšanas partijas vadība atzīst, ka tā vairs nav saistīta ar karala kompromisa priekšlikumu. Līdzīgā veidā par karaļa atgriešanos domā cīnīties tikko 1. maijā nodibinātā „karalistiskā flāmu tautas kustība", kas vēlēšanās gan nepiedalīsies kā politiska partija, bet vēlas ietekmēt pārējo partiju līderus „respektēt beļģu tautas vairākuma gribu".

Romantika Austrumzemes galmā

Roma (J). — Šajās dienās pasaules presi aplidoja informācija par 21 g. vecās Irānas princeses Fatimas Pachlevi un 25 g. v. Kalifornijas studenta Vinsenta Hiliera laulībām kādā pilsētiņā Romas tuvumā. Amerikāņu students iepazinās ar melnmataino austrumu skaistuli pirms gada kādās Irānas šacha viesībās greznajā Excelsior viesnīcā Romā. Neparastās laulības radušas stingru pretestību Irānas galma aprindās, un Fatimas brālis — zemes valdnieks — paziņojis, ka Teheranas karaliskais galms atņēmis Fatimai visas viņas princeses privilēģijas. Fatima par šo lēmumu bijusi ļoti pārsteigta, tomēr izteikusies žurnālistiem, ka savu soli nenožēlo.

Australija ierosina starptautisku izceļošanas organizāciju

Ženēva (F). — Starptautiskās darba organizācijas (ILO) sasauktajā konferencē, kas pašlaik notiek Ženēvā, Austrālijas delegāts Noels Lemidejs ierosināja dibināt starptautisku izceļošanas organizāciju. Pēc IRO darbības beigām šai organizācijai vajadzētu pārņemt visu emigrāciju un piedāvāt attiecīgajām valstīm izceļotājus. Bez tam organizācijas uzdevumos būtu ierīkot īpašas savākšanas nometnes un rūpēties par transportu. Bonnā saņemta informācija, ka ILO lūgusi Maršala plāna pārvaldi Parīzē piešķirt 1 milj. dolaru, lai varētu reālizēt emigrācijas programmu. Pastāvot arī nodoms sarīkot īpašus kursus, kuŗos sagatavotu emigrācijas ierēdņus un rūpētos par izceļotāju arodizglītību.

DAŽOS VĀRDOS

Transjordānija nedomā izstāties no arabu līgas, paskaidroja karalis Abdulla. Palestīnas arabu daļas iekļaušana Transjordānijā radījusi lielu satraukumu Tuvajos un Vidējos austrumos. Par šo jautājumu Kairo lems līgas ārlietu komisija. Transjordānijas intereses aizstāvēs īpaša delegācija, ko vadīs ārlietu ministrs.

Mēnesi ASV viesosies Pakistānas ministru prezidents Ali Khans. Ceļā uz Vašingtonu viņš ieradīsies Londonā, kur apspriedīsies ar premjēru Etliju un koloniju ministru. Savienotajās valstīs Ali Khans būs prezidenta Trūmena viesis.

Iecelošana Rietumvācijā atvieglota ASV pavalstniekiem. Līdzšinējo 60 dienu vietā amerikāņiem izsniegs vīzas, kas būs derīgas 120 dienām. Atvieglinājumi pieņemti sakarā ar Oberamergauas Kristus spēlēm un Svēto gadu Romā.

Pīks smagi saslimis Maskavā, ziņo Schwäbische Landeszeitung. Šī informācija ņemta no kāda Maskavas radio raidījuma. Kā zināms, Austrumvācijas valsts prezidents devās uz Padomju savienību, lai „atpūstos".

Formozas salas aizsardzību pieprasīja Ečesona ārpolitiskais padomnieks Fosters Dalless. Viņš paskaidroja, ka pēc Hainanas krišanas Formozas stratēģiskā nozīme vēl vairāk palielinājusies, kāpēc ASV būtu jādara viss, lai to sekmīgi aizstāvētu pret komūnistu uzbrukumiem.

Studentu nemieri, kas ir lielākie Ņujorkas pastāvēšanas laikā, turpinājas jau četras dienas. Studenti prasa paaugstināt algas saviem profesoriem. Demonstrācijās, kuŗās piedalījās vairāk nekā 5000 augstskolu audzēkņi, policija pirmdien izklīdinājusi ar asaru gāzes palīdzību.

Ārkārtīgi spēcīgs negaiss šinīs dienās plosījies Oklahomas un Teksasas štatā. Nonāvētas 11 personas un vairāk nekā 100 ievainotas.

Pieci uniformēti indonēziešu nemiernieki pagājušās nedēļas beigās Vestjāvā uzbrukuši kādam amerikāņu džīpam, kuŗā atradās Jēlas universitātes profesors Kenedijs un nedēļas laikraksta Time speciālkorespondents. Abus amerikāņus terroristi ievilka krūmos un nogalināja.

13.500 ieslodzīto vēl atrodas Padomju joslas koncentrācijas nometnēs un cietumos, ziņo Cīņas grupa pret necilvēcību.

Likvidēt pašreizējo UN organizāciju ieteicis bijušais Sav. valstu prezidents Herberts Huvers, ziņo Reutera aģentūra. Pēc Huvera domām drīzā laikā būtu dibināma jauno Apvienoto nāciju organizācija, kuŗā nepiedalītos Padomju savienība un tās satelītvalstis.

Izraēlas valsti de jure atzinusi Anglijas valdība, ar šo soli sašutumu izsaucot visā arābu pasaulē.

Tikai vienas balss vairākumu parlamentā ieguvusi britu strādnieku partijas valdība, nobalsojot par satiksmes ministrijas budžetu. Balsis dalījušās līdzīgi — 278 pret 278, pēc kam balsošanas rezultātu izšķīris parlamenta spīkers.

2000 metru augstumā no lidmašīnas izlēcis 40 g. v. jugoslavu emigrants Mikola Martinovičs. Neparastā pašnāvība notikusi virs Francijas territorijas. Lidmašīna atradusies ceļā no Londonas uz Belgradi, kur bēgli bija paredzēts izdot jugoslavu iestādēm.

Slavenajam gleznotājam Pablo Pikaso un 11 citiem franču „miera delegātiem" amerikāņu iestādes atteikušās izsniegt vīzu iebraukšanai Savienotajās valstīs, kur tie gribēja piedalīties kādā komūnistu kongresā.

Kardinālis Preizings protestē pret baznīcas apspiešanu

Berlīne (D). — Berlīnes katoļu bīskaps kardinālis Preizings piesūtījis Austrumvācijas ministru prezidentam Grotevolam atklātu vēstuli, kuŗā izteikts protests pret baznīcas apspiešanu. Kardinālis norāda, ka Austrumvācijas valdība izplata materiālistisko pasaules uzskatu skolās, dažādos kursos, organizācijās, runās un presē. Baznīcai atņemta jebkāda ietekme uz tautu. Raksta beigās kardinālis norāda, ka katoļu draudžu locekļus spiež iestāties tādās organizācijās, kuŗās nav garantētas cilvēka tiesības. Kardināla Preizinga vēstuli Grotevolam iespiedis arī Rietumberlīnes laikraksts Der Tag.

BBC ziņo, ka no Vatikāna pēkšņi aizbraucis Čechoslovakijas sūtnis pie Sv. Krēsla Dr. Rats un sūtniecības darbinieks Mimariks. Pretēji visām diplomātiskajām tradicijām viņi nekā nav paziņojuši Vatikānam. Agrākais Čechoslovakijas sūtniecības nams jau vairākas dienas noslēgts. Pāvestam tuvu stāvošas aprindas norāda, ka šis gadījums var nozīmēt diplomātisko attieksmju pārtraukšanu.